

Nettdebatt og demokrati: Styring eller anarki?

Ingvild Berg

Masteroppgave i statsvitenskap

Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

VÅR 2011

© Ingvild Berg

2011

Nettdebatt og demokrati: Styring eller anarki?

Ingvild Berg

<http://www.duo.uio.no/>

Antall ord: 42 566

Forside-illustrasjon: Debattinnlegg på Høgnar Onlines Debattforum 10.02.2011.

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Med utgangspunkt i teori om det deliberative demokrati, har jeg i denne oppgaven satt fokus på hvordan diskusjonsfora med ulik grad av styring og kontroll oppfyller kravene til en demokratisk debatt. I den forbindelse har jeg undersøkt hvordan foraene skiller seg fra hverandre i forhold til deltakere og kvalitet på diskusjonen, og hvilken oppfatning redaksjonene selv har av målsetninger, demokratiske hensyn og utforming av reglementet når det gjelder sitt eget forum. Tidligere forskning viser at debattene på myndighetsinitierte diskusjonsfora – med et såkalt intervensjonistisk reglement – oppfyller flere krav for en deliberativ debatt enn debattene på anarkiske fora (Kies 2010; Jensen 2002; Wright 2007). Jeg ønsket å undersøke om liknende forskjeller kan spores mellom mediainiterte fora med ulik grad av intervensjon.

Analysene mine viser at Verdidebatt kommer best ut på samtlige av kriteriene for deliberasjon som beskriver samtalen. De største forskjellene fant jeg på forutsetningene for begrunnelse, meningsutveksling og empati. Det vil si at deltakerne på Verdidebatt blant annet bruker flere argumenter, i større grad kommenterer hverandres innlegg og har en langt vennligere tone seg imellom, i forhold til de to andre foraene. Det er en gjennomgående tendens at Hegnar Onlines Debattforum, som er det minst regulerte forumet, havner i motsatt ende av skalaen i forhold til Verdidebatt. Aftenpostens Debattsentralen havner som oftest midt i mellom. Dette samsvarer med forventningene. I undersøkelsen av deltakerne på diskusjonsforaene er ikke funnene like entydige som i analysene fra diskusjonene. Alle utvalgsenheterne viser en nokså skjev fordeling blant deltakerne.

Intervju med tre nøkkelinformanter tyder på at det er store forskjeller på målsetningene med foraene. Hegnar Onlines representant gir svar som indikerer at forumet skal være mest mulig selvgående, og at redaksjonen ikke må ansvarliggjøres for overtramp. Vårt Lands representant legger mer vekt på samfunnsansvaret avisen har for å legge til rette for en god og meningsfylt samfunnsdebatt. Aftenpostens representant setter leseren i fokus, og understreker at de vil tilby så gode fasiliteter som mulig for diskusjon.

Forord

En interessant og lærerik prosess er ved veis ende, og det er med vemod, stolthet og en liten dose lettelse jeg setter det siste punktum for denne masteroppgaven. Det er flere som fortjener en stor takk for at jeg har kommet i mål – først og fremst min dyktige og motiverende veileder Bernt Aardal. Han har gitt meg konstruktive tilbakemeldinger og gode tips hele veien, og etter hvert veiledningsmøte har jeg gått fra Aardals kontor med en ny driv til å gyve løs på utfordringene en masteroppgave kan føre med seg. Tusen takk skal du ha!

Jeg vil også takke de tre informantene mine, som villig stilte opp på intervju til tross for at de har viktige stillinger i en travel medieverden.

Takk til Rune Karlsen og Hanne Marthe Narud, som inviterte meg til å bli med på prosjektseminar i forbindelse med forskningsprosjektet "Political Parties and Democracy". Seminarets deltakere ga meg verdifull tilbakemelding på et stadium i oppgaven hvor jeg virkelig trengte gode råd. Rune Karlsen ledet også designseminaret for komparativ politikk med stort engasjement.

En spesiell takk rettes til datakyndige Nils på IT-helpdesken på Eilert Sundts hus. Han løste tålmodig det ene dataproblemet etter det andre.

Familie og venner som har vist interesse for oppgaven min og passet Sebastian i travle stunder, fortjener selvfølgelig en stor takk. Og til slutt: tusen takk til Alfonso og Sebastian! Det er alltid like hyggelig å komme hjem til dere etter lange dager på Blindern.

Ingvild Berg

Oslo, 06.06.2011

Innholdsfortegnelse

1	Fremveksten av en ny demokratisk arena?	1
1.1	Innledning	1
1.2	Digitale begreper	2
1.3	Demokrati - fra gatetorg til netttora	4
1.3.1	Konkurransedemokratiet	5
1.3.2	Deltakerdemokratiet	6
1.3.3	Deliberativt demokrati.....	6
1.4	Internett - en utvidelse av den offentlige sfære?.....	8
1.4.1	Internetts demokratiske muligheter	10
1.5	Forskning på nettdemokrati – ulike tilnærmingsmåter.....	11
1.5.1	Relevante studier	13
1.6	Diskusjonsforaenes utfordringer.....	15
1.6.1	Anonymitet.....	16
1.6.2	Nettrasisme og innvandringsdebatt	17
1.6.3	Personangrep og hets.....	19
1.7	Styring og kontroll på diskusjonsforaene	19
1.7.1	To posisjoner: den anarkiske og den intervensjonistiske	20
1.7.2	Hva mener redaktørene?.....	21
1.7.3	Moderatorrollen.....	21
1.8	Problemstilling.....	22
1.9	Oppsummering	24
2	Data og metode.....	26
2.1	Innledning	26
2.2	Forskningsdesign	26
2.2.1	Komparative case-studier	26
2.3	Systematisering av kriteriene.....	27
2.4	Univers og utvalg.....	30

2.4.1	Tema- og tidsavgrensning	31
2.5	Presentasjon av utvalgsenhetene	33
2.5.1	Verdidebatt (Vårt Land)	33
2.5.2	Debattsentralen (Aftenposten).....	34
2.5.3	Debattforum (Hegnar Online)	35
2.5.4	Fellestrekk og forskjeller mellom foraene	36
2.6	Innholdsanalyse	37
2.6.1	Kvantitativ eller kvalitativ?	37
2.6.2	Koding	39
2.6.3	Bruk av dataprogram for kvalitativ innholdsanalyse	40
2.7	Kvalitativt intervju.....	42
2.7.1	Planlegging og gjennomføring av intervjuene	43
2.8	Oppsummering	45
3	Deltakerne: Et mangfold av stemmer?	46
3.1	Innledning	46
3.2	Forventninger til funn	46
3.3	Antall innlegg og deltakere.....	48
3.4	Kjønnsfordeling	50
3.5	Alder	51
3.6	Holdning til innvandring	53
3.6.1	Anonymitet og holdning til innvandring	57
3.7	Oppsummering og diskusjon	58
4	Diskusjonene: Kvalitet eller forsøpling?	60
4.1	Innledning	60
4.2	Forventninger til funn	60
4.3	Tema	61
4.3.1	Tema på Verdidebatt	64
4.3.2	Tema på Debattsentralen	65
4.3.3	Tema på Debattforum.....	67
4.4	Begrunnelse	68
4.4.1	Argumenter.....	69
4.4.2	Rene meningsytringer og udokumenterte påstander	71
4.4.3	Kildebruk.....	71

4.5	Refleksjon.....	72
4.6	Gjensidighet.....	74
4.7	Empati.....	75
4.7.1	Komplimenter.....	76
4.7.2	Rasisme, fordommer og hets.....	77
4.7.3	Personangrep.....	78
4.7.4	Trusler og aggresjon.....	78
4.7.5	Krangling og uhøflighet.....	79
4.7.6	En samlet vurdering.....	80
4.8	Språkbruk og virkemidler.....	81
4.9	Oppsummering og diskusjon.....	83
4.9.1	Tema.....	83
4.9.2	Deliberasjon.....	84
5	Redaksjonene: Anarki versus intervensjon.....	86
5.1	Innledning.....	86
5.2	Forventninger til funn.....	86
5.3	Hvorfor diskusjonsforum?.....	87
5.4	Målsetning.....	88
5.5	Utfordringer ved nettdebatten.....	89
5.5.1	Utfordringer ved nettdebatt om innvandring.....	91
5.6	Åpenhet.....	91
5.7	Brukeransvar.....	92
5.8	Ekstern innflytelse.....	93
5.9	Fremtidens nettdebatt.....	94
5.10	Hvor viktig er nettdebatten for demokratiet?.....	95
5.11	Oppsummering og diskusjon.....	96
6	Konklusjon: Styring gir deliberasjon.....	99
6.1	Innledning.....	99
6.2	Hovedfunn.....	99
6.2.1	Diskusjonene: Begrunnelse, gjensidighet, refleksjon og empati.....	101
6.2.2	Deltakerne: Mangfold og diskursiv likhet.....	104
6.2.3	Redaksjonene: Inklusjon og ekstern innflytelse.....	104
6.2.4	Oppsummering av deliberative kriterier.....	106

6.3	Øvrige demokratiske idealer.....	108
6.4	Indre– og ytre kvalitet.....	109
6.5	Avslutning	111
6.6	Videre forskning	112
	Litteraturliste	114
	Vedlegg 1: Oversikt over analyse materialet	124
	Aftenposten Debattsentralen	124
	Hegnar Onlines Debattforum	127
	Vårt Lands Verdidebatt: 07 – 14. februar 2011.	132
	Vedlegg 2: Intervjuguide.....	134
	Innledning.....	134
	Verdidebatt	134
	Aftenposten og Hegnar Online.....	135

Tabeller og figurer

Tabell 2.1: Oversikt over kriterier for deliberativt demokrati, hvilke spørsmål som kan identifisere kriteriene og hvilken metode som egner seg for å besvare spørsmålene.	29
Figur 2.1: Utklipp fra innvandringsdebatten på Vårt Lands Verdidebatt.	34
Figur 2.2: Utklipp fra innvandrings- og integreringsdebatten på Debattsentralen.....	35
Figur 2.3: Eksempler på slettet debatt og slettet innlegg.	35
Figur 2.4: Utklipp fra politikk-debatten på Hegnars debattforum.	36
Tabell 2.2: Skjematisk sammenlikning av viktige trekk på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnars Onlines Debattforum.	37
Figur 2.5: Utklipp fra analyseprogrammet Nvivo.	41
Tabell 3.1: Deltakernes aktivitet på Verdidebatt og Debattsentralen.....	49
Tabell 3.2: Aktivitet blant deltakerne på Verdidebatt og Debattsentralen. Prosent.	49
Figur 3.1: Kjønnfordeling på Verdidebatt og Debattsentralen.	51
Figur 3.2: Aldersfordeling blant deltakerne på Verdidebatt og Debattsentralen. Prosent.	52
Figur 3.3: Holdninger til innvandring på Verdidebatt (Vårt Lands) og Debattsentralen (Aftenposten).....	55
Tabell 3.3: Sammenheng mellom holdning til innvandring (øverst) og aktivitet (til venstre) på Vårt Lands Verdidebatt. Prosent.....	56
Tabell 3.4: Sammenheng mellom holdning til innvandring (øverst) og aktivitet (til venstre) på Aftenpostens Debattsentralen. Prosent.	56
Tabell 4.1: Tema for debattene på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnars Onlines Debattforum. Prosent.	64
Figur 4.1: Prosentvis andel av teksten for hvert tema på Vårt Lands Verdidebatt.	65
Figur 4.2: Prosentvis andel av teksten for hvert tema på Aftenpostens Debattsentralen.	66
Figur 4.3: Prosentvis andel av teksten for hvert tema på Hegnars Onlines Debattforum.....	67
Tabell 4.2: Begrunnelse på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnars Onlines Debattforum. Prosent.	69
Tabell 4.3: Kildehenvisninger på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnars Onlines Debattforum. Prosent.	72

Tabell 4.4: Refleksjon på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hognar Onlines Debattforum. Prosent.	73
Tabell 4.5: Gjensidighet på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hognar Onlines Debattforum. Prosent.	74
Tabell 4.6: Empati på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hognar Onlines Debattforum. Prosent.	76
Tabell 4.7: Samlet andel kommentarer som indikerer mangel på respekt. Prosent.	80
Tabell 4.8: Språk på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.	81
Tabell 4.9: Andre språklige virkemidler på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.	82
Figur 6.1: Argumenter, meningsutveksling og refleksjon på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.	103
Figur 6.2: Grad av empati på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.	103
Tabell 6.1: I hvilken grad oppfyller foraene kriterier for det deliberative demokrati?	107

1 Fremveksten av en ny demokratisk arena?

1.1 Innledning

Synkende valgdeltakelse, færre partimedlemmer og svakere partitilknytning er fenomener som de siste tiårene har ligget som en skygge over demokratiske idealer om folkestyre og deltakelse. Trenden har kommet til syne i de fleste etablerte vestlige demokratier, og man har forsøkt å finne metoder for å øke det politiske engasjementet i befolkningen. Da bruken av Internett eksploderte på 90-tallet, tok det ikke lang tid før det ble uttrykt håp om at ny teknologi kunne virke demokratiserende (Dahlgren 2005:147). I ettertid viser det seg, ifølge Dahlgren, at teknologioptimistene trakk litt for raske konklusjoner om Internett som demokratiets reddende engel. Det finnes ingen enkel løsning på demokrati-dilemmaet. Men også de mer pessimistiske bommet med sin oppfatning av ny teknologi som irrelevant i forhold til politisk engasjement. For til tross for ulike meninger om Internett, hersker det nå bred enighet om at nettet innehar et stort potensial for utvidet demokratisk deltakelse, både når det gjelder tilgang på informasjon og som en arena for politiske deliberative prosesser. For med Internett har det åpnet seg en arena med nærmest ubegrensede muligheter for kommunikasjon og meningsutveksling. Mens vi for bare et par tiår siden hadde pennevenner og sendte brev i posten, er det nå blitt vanlig at vi kommuniserer via e-post, Facebook, blogging og chatting. Pennen har blitt byttet ut med tastaturet, og meldingene raser inn på verdensveven uten stopp. Deltakelse i politisk diskusjon på Internett har faktisk blitt en av de mest brukte politiske aktivitetene blant unge, ifølge en europeisk surveyundersøkelse ([Flash EB 202 2007] Kies 2010:70). I undersøkelsen ble ungdom i 27 EU-land spurt om og hvordan de har involvert seg i politiske aktiviteter det siste året. Hele 24 prosent svarte at de hadde deltatt i et diskusjonsforum på Internett, og bare signering av underskriftkampanjer var mer brukt. Tallene kan sies å representere godt nytt for demokratiet, hvis man mener at enhver form for politisk engasjement fremmer demokratiet. Men det går et skille mellom de som mener at nettdebatt er nødvendig og uunngåelig for den demokratiske utviklingen på den ene siden og de som er grunnleggende skeptiske til fenomenet på den andre siden. Det uttrykkes blant annet bekymring for at kommunikasjonsformen kan forsterke eksisterende sosiale

forskjeller. Cees J. Hamelink (2000) understreker at ny teknologi gjør en imponerende mengde informasjon tilgjengelig for folket, men dette fører ikke nødvendigvis til at folket får større makt. Kanskje heller tvert imot, ved at massene og ekspertene søker seg til ulike informasjonskilder og fora for debatt.

Diskusjonsfora er blitt kritisert for lav kvalitet på debatten, fordommer og ærekrenkelser. Dersom det virkelig er slik at mange av foraene brukes som et fristed for mobbing og rasisme, kan man endog hevde at fenomenet utgjør en trussel mot demokratiet. Den norske debatten om nettdebattene har dukket opp med jevne mellomrom, og til tider med stor intensitet og uenighet. Spørsmålene som går igjen dreier seg om redaksjonenes ansvar for innholdet, anonymitet på foraene og hvordan politikerne skal forholde seg til nettdebattene. Mange av redaksjonene har tatt kritikken på alvor og tatt i bruk ulike virkemidler for å heve kvaliteten på diskusjonsforaene. Dette har igjen reist spørsmål om ytringsfrihet og ekskludering av stemmer i samfunnsdebatten. Det er nettopp disse gnisningene mellom ulike demokratihensyn, rettigheter og nye kommunikasjonsmetoder som appellerer til min nysgjerrighet. Målet for denne oppgaven er å undersøke norske diskusjonsforas demokratiske rolle, hvordan nettstedet har forsøkt å heve debattenes kvalitet og i hvilken grad dette har vært vellykket sett fra et demokratisk synspunkt. Jeg kommer til å fokusere på nettdebatt om innvandring, både fordi jeg ved å avgrense materialet lettere kan sammenlikne ulike fora, men også fordi innvandring er et svært populært politisk tema for nettdebatt. Tatt i betraktning nylige valg i enkelte av våre nordiske naboland, er det et politisk saksfelt av økende relevans. Det som er spesielt med innvandringsdebatten, er ifølge Hernes og Knudsen (1994) er at dette temaet vekker sterke følelser hos folk. Med sterke følelser kommer gjerne sterke ord – spesielt når du ikke må møte meddebattanter ansikt til ansikt. Nettdebatten på Internett, og kanskje i særlig stor grad innvandringsdebatten, innebærer demokratiske dilemmaer for redaksjonene med ytringsfriheten på den ene siden og det redaksjonelle ansvaret for en meningsfylt debatt på den andre siden. I avsnittene nedenfor vil jeg gjøre rede for tidligere forskning på demokrati og ny teknologi generelt samt diskusjonsfora på nettet med sine fordele og ulemper. Mot slutten av kapittelet vil jeg samle trådene og presentere problemstillingen som skal styre resten av oppgaven.

1.2 Digitale begreper

I løpet av bare 20 år har Internett påvirket våre daglige aktiviteter i større og større grad. Ni av ti norske husholdninger har Internett, og 83 prosent av befolkningen bruker PC minst én gang daglig eller nesten hver dag (SSB¹). Med den nye teknologien og Internett har det oppstått en rekke ord og uttrykk som for mange har blitt en naturlig del av dagligtalen, men som likevel trenger en nærmere forklaring før jeg går videre i oppgaven. Historien om *Internett* begynner allerede i 1969 som en del av amerikansk militærpolitikk, men det var først på 90-tallet at Internett for alvor ble tatt i bruk som informasjonskilde og underholdningsmedium (Kvamme, Rudjord og Westnes 1997). *World Wide Web*, verdensveven på norsk, ble lansert i 1993 og er den mest populære delen av Internett. Dette ”edderkoppnettet” består av et enormt antall dokumenter som ligger lagret på webservere over hele verden. Diskusjonsnettverk og ulike fellesskap på Internett har lenge vært brukt, men det var først på 2000-tallet at sosiale nettverk ble videreutviklet til enorme ”offentlige” rom. Det pekes på at Internett har gått gjennom en transformering de siste ti årene; mens det før årtusenskiftet i hovedsak fungerte som et verktøy for informasjon og presentasjon med statisk innhold, er innholdet nå blitt mer dynamisk med større grad av interaktivitet. Tim O’Reilly presenterte i 2004 begrepet *Web 2.0* for å beskrive denne utviklingen, som han betegner som nettverkseffektens makt (Musser og O’Reilly 2007). Jo flere brukere, jo rikere blir databasene og jo smartere blir applikasjonene. Internett har blitt flinkere til å tilby tjenester som møter folks behov for kommunisere og delta (ibid), og sosiale interaktive møtesteder har blitt svært populære de siste årene. Man deler personlig informasjon som bilder og video, chatter med venner eller ukjente og bruker nettet for å si sin mening om nyheter, mote, sport eller politikk (for å nevne noe). Begrepet *nettdebatt* kan brukes for enhver debatt som utspiller seg på Internett. *Diskusjonsforum* (også kalt *debattforum* eller *nettforum*) er betegnelsen på et sted på Internett der mennesker kan diskutere sammen. Diskusjonsforumets historie stammer helt tilbake til Internetts spede begynnelse, da det gjerne ble kalt oppslagstavle². Nå tilbyr en rekke nettaviser, tidsskrifter og politiske partier egne fora hvor brukerne kan møtes for å utveksle meninger. Det er også ofte tilgang til å kommentere mange av avisenes nyhetsartikler i egne kommentarfelt. På diskusjonsforaene kan man som oftest selv initiere såkalte *debattråder*. En debattråd består av ett hovedinnlegg og et varierende antall kommentarer til hovedinnlegget. Diskusjonsforaene karakteriseres av at folk sier rett ut det de mener, språket er direkte og debatten er i langt mindre grad enn avisene styrt. Tonen er røffere enn på tradisjonelle debattsider i avisene, men

¹SSB: PC-bruk <http://no.wikipedia.org/wiki/Diskusjonsforum>
²SSB: PC-bruk <http://no.wikipedia.org/wiki/Diskusjonsforum>

det betyr ikke at foraene preges av anarki og kaos (Skogerbø og Winsvold 2008:41). Og selv om de færreste redaksjoner forhåndssensurerer debattinnlegg, har de som mål å fjerne upassende og krenkende innlegg så snart de blir oppdaget. Dette er innfelt i Vær varsom-plakaten.

Et relativt nytt ord som har oppstått som følge av behovet for regler for god oppførsel på internett, er *nettikette* (nett-etikette), som gir en pekepinn på hva som er uakseptabelt og hva som er tillatt på Internett. Nettikette dreier seg god oppdragelse, høflighet og hensyn til andre.

For ordens skyld kan det nevnes at diskusjonsfora her defineres forskjellig fra *nettsamfunn*, som i større grad karakteriseres av underholdende elementer og dagligdagse samtaler via datanettet (Wikipedia.no). Kjente nettsamfunn er Facebook, MySpace, Twitter og VG Nettby. Diskusjonsfora skiller seg også fra *blogg*, som er en type nettside eller del av en nettside hvor enkeltindivider legger ut informasjon med jevne mellomrom (ibid).

1.3 Demokrati - fra gatetorg til nettfora

Siden jeg i denne oppgaven er opptatt av å undersøke nettdebatten ut fra demokratiske kriterier, er det nødvendig å gjøre et lite hopp tilbake i tid for å gjøre rede for begrepet *demokrati*. Demokrati er et styreform som har vært filosofert over, diskutert og definert siden det oppsto i Athen rundt 500 år før Kristus. Ordet i seg selv betyr folkestyre, og nær sagt ethvert regime hevder å være demokratisk, i en eller annen form (Østerud 2002). Begrepet kan imidlertid tolkes på mange måter, og den klassiske ideen om at demokratiet innebærer at offentlige vedtak avspeiler ”folkeviljen” har blitt utfordret (ibid:139). Denne folkeviljen er tross alt ikke noen entydig størrelse, men består av et mylder av ønsker, synspunkter og holdninger. I moderne stater er demokratiet *indirekte* ved at man velger representanter som skal styre for folket. Men hvordan bør det indirekte demokratiet fungere, og hvordan skal man best sikre at folkets stemme blir hørt? I moderne demokratiforskning går det et skille mellom de som legger vekt på avstemming og ordninger for dette, og de som legger vekt på deltakelse og diskusjon (Eriksen og Weigård 1999:151) Førstnevnte betegnes som den liberale demokratimodellen, mens den republikanske demokratimodellen representerer deltakelsesidealet. Mange teoretikere bruker benevnningene konkurransedemokrati, deltakerdemokrati og deliberativt demokrati, og det er disse jeg vil forholde meg til her. Som hovedreferanser for de tre modellene har jeg valgt å bruke teori skrevet av Joseph

Schumpeter, Carole Pateman og Jürgen Habermas, fordi disse har vært til inspirasjon for øvrig forskning på demokratiteori.

1.3.1 Konkurransedemokratiet

Joseph A. Schumpeter utfordret i 1943 den ”klassiske demokratidoktrinen” i *Capitalism, Socialism and Democracy*. Den klassiske demokratidoktrinen, fremmet av bl.a. John Stuart Mill og Karl Marx, fremhever demokratiet som en institusjonell ordning for å oppnå politiske avgjørelser basert på det felles beste, ved at folket stemmer på individer som viderebringer folkets vilje (Schumpeter 1976:250). Denne retningen mener at demokrati og politisk engasjement kan skape et bedre samfunn med mer fornuftige borgere. Schumpeter stiller imidlertid spørsmål ved om det finnes noe ”felles beste”, hva det eventuelt består av og om enhver person har nok politisk innsikt til å innse hva som er politisk rasjonelt. Han hevder at 1800-talls filosofene ikke så disse problemene, fordi samfunnet på den tiden ikke hadde gjennomgått noen stor økonomisk endring og borgernes vaner holdt seg så å si homogene (ibid). Schumpeter hevder videre at folkeviljen er sosialt konstruert gjennom propaganda og reklame, og at folket derfor ikke skal ha myndighet til å styre, men til å godta eller forkaste de som styrer. Schumpeters (1976:269) definisjon av demokratiet lyder slik: *“The democratic method is that institutional arrangement for arriving at political decisions in which individuals acquire the power to decide by means of a competitive struggle for the people’s vote.”* Demokratiet handler altså, ifølge Schumpeter, om partienes konkurranse om folkets stemmer for å komme i maktposisjon, og hvordan denne ”metoden” kan fremme idealer om rettferdighet. Demokratimodellen bygger på en liberalistisk tradisjon hvor synet på politikken i særlig grad formes av at borgerne blir oppfattet å være bærere av individuelt gitte og konflikterende interesser. Den politiske orden hviler på en kontrakt som like og frie individer har inngått for å beskytte sine egne interesser (Eriksen og Weigård 1999:154). Det eksisterer ingen felles samfunnsmessig interesse, og det nytter ikke å diskutere seg fram til den beste løsningen. Partiene konkurrerer om å ha de beste tilbudene til velgerne, og dermed få flest stemmer og retten til å styre. Den allmenne interesse blir da den som får flest stemmer. Problemet er, ifølge Østerud (2002), at en viss elitisme er uunngåelig, og at demokrati ikke forutsetter noen bred politisk deltakelse utenom valgene. Van Mill (1996), referert av Eriksen og Weigård (1999), poengterer at selv rettferdige prosedyrer kan skape urettferdige utfall, og at overholdelse av prosedyrer i seg selv ikke er nok for å legitimere beslutninger; de må rettferdiggjøres i en deliberasjon som fokuserer på sakens innhold.

1.3.2 Deltakerdemokratiet

På 1960-tallet ble ideen om *deltakerdemokratiet* utviklet og spesifisert som et alternativ til konkurransedemokratiet. Politisk deltakelse ble fremmet som et krav, blant annet som resultat av at flere tok høyere utdanning (Pateman 1970:1). Schumpeters teori ble kritisert for å redusere demokratisk deltakelse til stemmegivning alene, uten å ta hensyn til de mange formene for påvirkning som representanter blir utsatt for. Deltakerdemokrati-teoretikere, derimot, understreker viktigheten av medvirkning i flere politiske ledd, og hovedideen er medbestemmelse gjennom bredt folkelig engasjement. Deltakelse anses som en verdi i seg selv, og bidrar til å sosialisere borgerne inn i en politisk tankegang. Modellen har sine aner tilbake til den greske bystat, hvor tankegangen var at samfunnet består av statsborgere som aktivt engasjerer seg og deler noen oppfatninger av det felles beste (Eriksen og Weigård 1999:158). Det er blant annet på dette punktet modellen skiller seg fra konkurransedemokratiet, hvor det gis forrang til rettigheter og rettferdighet for individene framfor kollektivet. Schumpeter mente at politisk engasjement og påvirkning skaper et press på de folkevalgte og går imot ”selve ånden i den demokratiske metoden” fordi innbyggerne forsøker å kontrollere makthaverne (Pateman 1970:5). Han påpekte at idealet om den rasjonelle menigmann er urealistisk, fordi de fleste ikke har nok kunnskap om og interesse for politikk (ibid:18). Deltakerdemokratisk tenkning, derimot, vektlegger viktigheten av at innbyggerne skal sosialiseres inn i politisk tenkning, og at dette skjer nettopp ved hjelp av ulike former for deltakelse.

1.3.3 Deliberativt demokrati

Etter hvert som forskningen viste at disse to demokratiteoriene var langt fra å bli realisert i noe land, vokste ideen om *det deliberative demokratiet* (også kalt samtaledemokratiet) fram. Spesielt den tyske filosofen Jürgen Habermas er kjent for sine betraktninger rundt borgerlig offentlighet og det sivile samfunn, der han drøfter betingelsene for en fri, rasjonell demokratisk dialog, hvor man kommer fram til konsensus i viktige spørsmål. Problemet med deltakerdemokrati-modellen er at det ifølge dens teoretikere bare er borgere i et politisk samfunn som har rettigheter, ikke mennesker i allmennhet (Habermas 1998). Han mener at modellen henger igjen i de greske bystatene, hvor det var mindre reell og formell avstand mellom de styrende og de styrte enn det er i dag. Det er derfor behov for en type offentlighet som er utenfor makthavernes kontroll. Habermas mener også at deltakerdemokrati-modellen

er dårlig tilpasset dagens multikulturelle samfunn, hvor ideen er å kunne leve med forskjellighet og annerledeshet. Her kan det ikke forutsettes noen videre enighet om verdier og felles interesser, og det er den politiske dialogen som må fremheves som en demokratisk grunnpilar. Målet for det deliberative demokratiet er at meninger skal brytes mot hverandre og konflikter slipes, til deltakerne samles om det felles beste. Selv om makt og strategiske interesser spiller hovedrollen i koordineringen av politiske prosesser, må rammene likevel holdes sammen av konsensus og anerkjennelse av systemet (Eriksen og Weigaard 1999:19). Habermas (1989) understreker 1700-tallets viktige rolle i utviklingen av det deliberative demokrati, da det oppsto en borgelig offentlig sfære hvor man utvekslet meninger som fungerte som motvekt til den enevelde monarken. Opposisjon ble for første gang et begrep, og dette er sentralt i teorien om det deliberative demokratiet. Den allmenne oppfatningen av et fenomen må alltid kunne kritiseres eller stilles spørsmål ved, og alle skal kunne uttale seg om saker av politisk relevans. Ideelt sett må utsagnet ha et visst allment preg, og en aktør får ikke aksept for et krav eller et ønske bare begrunnet med egne interesser (Eriksen og Weigård 1999). I alle slags diskusjoner, både daglige samtaler og offentlige debatter, forutsetter man at vi selv og andre er fornuftige, men vi vet også at alle er feilbarlige. Gjennom ny informasjon og refleksjon er det mulig å bli overbevist om at vi selv tok feil. Det beste vi har å forholde oss til, er derfor en fortløpende, åpen dialog med andre (Kalleberg 1999).

Habermas (1999) mener at 1700-tallets idylliske periode med borgerlig offentlighet bare varte i noen få tiår, før den ble spolert av industrikapitalisme, statlig intervensjonisme, sosiale utfordringer og nød. Ifølge Habermas førte endringen til en ødeleggelse av den offentlige sfære, gjennom en sammensmelting av politikk og samfunn som hindrer en fri offentlig debatt. Habermas kommer fram til at en kritisk offentlig opinion bare kan oppstå gjennom en dynamisk prosess hvor sivilsamfunnet spiller en fundamental rolle. Med begrepet "det sivile samfunn" mener han ikke-statlige og ikke-økonomiske frivillige sammenslutninger som for eksempel kulturelle foreninger, uavhengige medier, politiske partier, debattklubber og fagforeninger (Habermas 1999:75). Spørsmålet er om, og i hvilket omfang, en offentlighet dominert av massemedier gir bærerene av det sivile samfunn realistiske muligheter for å konkurrere med de politiske og økonomiske inntrengernes mediemakt: "å endre spekteret av verdier, temaer og grunner som er kanalisert gjennom påvirkning utenfra, bryte det opp på nyskapende vis og kritisk eksaminere det." (Kies 2010: 106).

1.4 Internett - en utvidelse av den offentlige sfære?

Sentralt i deliberativt demokrati-teori er altså kommunikasjon og dialog i sivilsamfunnet. I løpet av det forrige århundret så man en rask utvikling i kommunikasjonsmuligheter, fra radioens gullalder på 30-tallet til fjernsynet fra 50-tallet og videre utvikling av kommunikasjon via datamaskiner og mobiltelefoner. Sist på banen kom Internett, som i løpet av de siste 20 årene har blitt ”allmannseie”. Mange har pekt på Internett som en ny offentlighet med potensial for demokratisk kommunikasjon. Noen har endog utpekt Internett som en gjenfødelse av den perfekte møteplass for demokratisk utfoldelse jf. de offentlige torgene i det gamle Hellas (Coleman & Blumler 2009).

Siden 90-tallet med Internetts gjennombrudd, har man kunnet se to motpoler i oppfatningen av Internetts demokratiske potensial (Hestvik 2004:232-233). De såkalte teknologioptimistene har på den ene siden understreket at nettet vil virke mobiliserende ved at det bringer frem nye former for engasjement blant borgerne over hele verden, det vil utvide adgangen og senke terskelen til den politiske arena. Avstanden mellom de styrende og de styrte vil bli mindre, og man inkluderer også de som tradisjonelt sett har vært ekskludert, f.eks. ressursfattige og minoriteter. Alle får mulighet til å uttale seg i saker de er involvert i eller brenner for – ikke bare eksperter og eliter som blir invitert av mediene. Finnemann (2005) påpeker at Internett er et medium for privat kommunikasjon, men også et medium som utvider offentligheten. Nettet tillater mer differensiert kommunikasjon og utgjør et omfattende kompleks av nye offentlige møtesteder.

Den teoretiske motpolen til teknologioptimistene peker på lav kvalitet i brukerskap innhold, skjevheter i digital kompetanse og at nettet ytterligere forsterker elites kontroll over den politiske diskursen. Habermas har ifølge Barbara Gentikow (2007:272) selv manglende tillit til både de tradisjonelle massemediene og ny nettverkskommunikasjon som mulige arenaer for demokratiseringsprosesser. Han er kritisk til hvordan massemediene påvirker opinionen, og mener at disse i stor grad styres av kommersielle interesser heller enn samfunnets generelle behov. Videre advarer Habermas mot å overvurdere folkets røst, og begrunner det med det han betegner som offentlig uvitenhet. Når ”amatører” får en ubegrenset mulighet til å komme til orde, og skillene mellom ekspertene og amatørerne blir utydelig, går det utover innholdets pålitelighet (Moe 2008:68). Gentikow (2007:280) mener at Habermas skepsis er berettiget. Man ser en tendens til at betydningen av den nye, interaktive mediebrukeren blir overdrevet. Det er ikke tilstrekkelig å gi folk adgang til å ytre seg fritt for å sikre eller forbedre

demokratiet. Det finnes mange eksempler på medierte folkelige debatter som er kjennetegnet av en kaotisk kakofoni av stemmer, demagogisk argumentasjon og problematiske populistiske løsninger. Kommunikativ kompetanse og viljen til å ytre seg i det offentlige rom er knyttet til utdanningsnivå og ofte skjevt fordelt.

Flere mener at Habermas har for strenge kriterier for deliberative diskusjoner, spesielt i dagens samfunn som er sammensatt av individer med ulik kulturell bakgrunn og forskjellige verdisyn (se blant annet Fjørtoft 2007 og Mouffe 2005). Det multikulturelle mangfoldet kan gjøre det vanskeligere å oppnå konsensus gjennom debatt. Balkin (2004:32) hevder også at Habermas setter politisk dialog over andre typer ytringer, og at han dermed undervurderer populærkulturen. Han mener at denne forskningsgrenen legger for lite vekt på individets rettighet til ytre seg, og han er uenig i at kun ”det som er verdt å si skal bli sagt”. Goode (2005:89) kritiserer også Habermas for å favorisere tale og det trykte ord framfor elektronisk og audiovisuelt media. For at kommunikasjonsteorien skal være relevant i dagens samfunn, mener han at mediene må inkluderes i større grad, og at man må anerkjenne at mediene er med på å forme samfunnet *og* ønsket om å oppnå et bedre samfunn (ibid:119).

Men til tross for kritikken av Habermas idealer om konsensus og herredømmefrie fora, er det ikke tvil om at kjernen i teorien om det deliberative demokratiet, nemlig kommunikasjon mellom et mangfold av stemmer, anses av mange som en demokratisk nødvendighet i dagens samfunn. Det ser vi blant annet gjennom høringer og medias viktige rolle som arena for meningsutveksling generelt. I en sammenlikning mellom de tre demokratimodellene, trekker Kies (2010:31-32) fram det deliberative demokratiet som den mest fruktbare normative demokratimodellen i det moderne samfunn. Han oppgir følgende grunner for å promotere det deliberative demokratiet: det er bedre egnet for et komplekst flertallssamfunn enn de to andre modellene, fordi det innebærer en kontinuerlig, uformell strøm av impulser mellom de styrte og de styrende. I tillegg øker det aksepten og legitimiteten til kollektive beslutninger, særlig fordi et grunnleggende krav er at alle parter har fått muligheten til å uttrykke seg og at disse synspunktene har blitt tatt i betraktning. I det deliberative demokratiet er det også mindre sannsynlig med polarisering av ulike grupper i et multikulturelt samfunn, fordi delibereringsprosessene har som mål å sette seg inn i hva som er det felles beste. Habermas (1999:34) mener at politiske beslutninger ikke kan bygges på en aggregering av forhåndsdefinerte, private preferanser (jf konkurranse demokratisk tenkning), men kun på

løsningsforslag som blir formet og prøvd gjennom ”en offentlig bruk av fornuften”, noe som utgjør demokratiets opprinnelige innhold.

1.4.1 Internetts demokratiske muligheter

Et mangfold av stemmer, mer engasjement og mindre avstand mellom styrende og de styrte trekkes frem som demokratiske sider ved Internett, slik det fremkommer i avsnittet ovenfor. Men på hvilken måte og i hvilke fora kommer engasjementet og mangfoldet av stemmene til syne? Coleman og Blumler (2009) skiller mellom det de betegner som e-demokrati ovenfra og e-demokrati nedenfra. Førstnevnte dreier seg om hvordan politikere og politiske institusjoner bruker Internett til å kommunisere med folket. Politiske partier, regjeringen og kommuner har nå egne websider med tilgjengelig informasjon for brukerne. Også politikerne selv har tatt i bruk den nye teknologien, og siden 2005 har Internett vært en naturlig del av de norske partienes valgkampstrategi (Karlsen 2007). Politikerne bruker hovedsakelig Internett gjennom egne hjemmesider, og dette er på linje med andre kommunikasjonsformer i en valgkamp med på å konstituere demokratiets virkelighet. Bimber og Davis (2003) understreker riktignok at hjemmesidens funksjon primært dreier seg å overbevise de velgerne man allerede har støtte fra. Men med årene har de fleste partiledere og politikere i sentrale posisjoner fått egen blogg, facebook-side og twitter-konto, hvor man kan lese mer eller mindre personlig informasjon om politikerens synspunkter og gjøremål.

Demokrati nedenfra betyr mobilisering av grupper eller enkeltindivider, og kan dreie seg om alt fra protestaksjoner og nettsider for minoriteter til transnasjonale bevegelser på nettet (Coleman & Blumler 2009:135). Ny teknologi gjør det mulig å samle folk i et stort tempo, og det kan være lettere å nå ut til mange. I tillegg trekkes deltakelse på webbaserte diskusjonsfora ofte fram som positivt for demokratiet. Balkin (2004:34) mener at massedeltakelse, et mangfold av stemmer, aktive fremfor passive brukere, ulike kommunikasjonskanaler og muligheten for stadig å interagere med andre gjør at vi utvikler oss som mennesker. Men som vi ser i avsnittet ovenfor, er det uenighet om hvilken demokratisk funksjon diskusjonsforaene har og om de i de hele tatt har betydning for politikkutformingen generelt. Videre i dette kapittelet vil jeg gjøre rede for tidligere forskning om diskusjonsfora og demokrati og hvilke demokratiske kriterier man har vurdert foraene ut i fra, hvilke utfordringer som er spesielt fremtredende i norsk kontekst, og hvilke grep redaksjonene allerede har tatt å forbedre kvaliteten på foraene.

1.5 Forskning på nettdemokrati – ulike tilnærmingsmåter

Ifølge Hanne Hestvik (2004:234) er det først på 2000-tallet det har dukket opp empirisk forskning på Internett og demokrati. På 1990-tallet var det de teoretiske bidragene som dominerte. Men til tross for mengden av ulike teorier, finnes det ingen fasit som avgjør om Internett og diskusjonsforaene utgjør en demokratisk arena eller ikke. Alt avhenger av hvordan man betrakter fenomenet, og hvilke kriterier man legger vekt på. I et konkurransedemokratisk perspektiv vil folkets deltakelse i debatten være av mindre verdi enn i deltakerdemokratisk tenkning. Som nevnt tidligere mener Schumpeter (1976) at folkets oppgave i demokratiet er å produsere en regjering ved hjelp av stemmegivning, og det er ikke mulig å oppnå noen felles samfunnsmessig interesse gjennom diskusjon. Ifølge denne tankegangen kan det til og med være skadelig for demokratiet om politikerne lar seg presse fra ulike hold etter at de er blitt tildelt makt gjennom valg, fordi det fører til demokratisk ustabilitet. Elitene er gitt myndighet til å deliberere for folket, og en demokratisk debatt vil bestå av politikere som diskuterer seg imellom.

Deltakerdemokrati-teoretikerne, derimot, mener at medborgernes rolle i politikken er nettopp å kontrollere elitene slik at alle synspunkter kommer til uttrykk i debatten. Pateman (1970:105) hevder dessuten at deltakelse virker politisk sosialisende og hindrer udemokratiske holdninger. Hver enkelts deltakelse i beslutninger fremheves som et demokratisk ideal, gjerne gjennom ”nærdemokratiet”, slik at den enkelte kan påvirke vedtak som angår personens trivsels og velferd. Når det gjelder politiske debatter på Internett, vil det da være grunn til å tro at åpenhet for alle er et avgjørende kriterium, samt at holdningene som kommer fram på diskusjonsforaene faktisk påvirker politiske vedtak.

Det er imidlertid lagt større vekt på samtale og dialog i teorier om det deliberative demokratiet, og det er mange som har undersøkt linken mellom deliberativ demokrati-teori og praksisen på debattfora og nettsamfunn, av årsaker jeg kommenterte i avsnitt 1.4. Men forskere har hittil ikke vært enige om operasjonaliseringen for hva som representerer idealene for en deliberativt demokratisk debatt, og bruker til dels ulike kriterier (Kies 2010:40).

Kies (2010:42) mener at man ideelt sett burde måle alle normative kriterier for deliberativt demokrati, og hvis man ikke har mulighet til det må man være klar over at man risikerer å utelate essensielle kriterier. Kies’ ni normative kriterier baseres blant annet på Habermas’

teorier om det deliberative demokrati, og de er viktige for å nå det demokratiske målet om at meninger skal brytes mot hverandre og konflikter slipes, til deltakerne samles om det felles beste. Nedenfor følger en kort beskrivelse av kriteriene for en idell debatt i et deliberativt demokrati.

- Inklusjon: alle som blir berørt og/eller har interesse for det som diskuteres, burde ha mulighet til å delta enten aktivt eller passivt i diskusjonen.
- Diskursiv likhet: alle deltakerne må ha lik mulighet til å uttrykke holdninger, ønsker og behov.
- Gjensidighet: deltakerne burde lytte til og reagere på det som blir sagt av andre.
- Begrunnelse: holdninger og forslag bør følges av fornuftige, tilgjengelige og moralske begrunnelser.
- Refleksjon: deltakerne burde på en kritisk måte tenke over egne verdier, antakelser og interesser, også i en større sosial kontekst.
- Empati: deltakerne bør være sensitive overfor andres holdninger og synspunkter.
- Oppriktighet: deltakerne bør bestrebe seg på å gjøre all relevant informasjon kjent, og gjøre rede for ekte intensjoner, interesser, behov og ønsker.
- Mangfold: konteksten bør bestå av flere stemmer, selv om disse kan være kritiske til den rådende opinionen.
- Ekstern innflytelse: en vellykket deliberativ prosess burde kunne ha innflytelse på opinionen og beslutningene som tas utenfor debattens kontekst.

For å imøtekomme de ni kriteriene, er det altså følgende tre forhold som gjør seg gjeldende: 1. Hvordan det legges til rette for at alle skal kunne få delta, 2. Hvordan deltakerne oppfører seg i diskusjonen og hvor oppriktige de er, og 3. Hvilken innflytelse diskusjonen har over politiske beslutninger.

Til tross for at Internett betraktes som et relativt nytt fenomen demokratiteoretisk sett, finnes det mange studier som har undersøkt sammenhengen mellom politiske nettfora og deliberativt demokrati. En del har fokusert på kvaliteten på debattene, mens andre legger større vekt på foraenes reglementer, deltakelse fra politikere og synlighet i offentligheten. Siden forskere bruker ulike kriterier, og foraene også er svært forskjellige, viser tidligere studier av nettdebatter nokså ulike resultater. I neste avsnitt vil jeg presentere en oversikt over studier

jeg mener er relevante for min masteroppgave, og jeg legger størst vekt på de norske bidragene.

1.5.1 Relevante studier

Hanne Hestvik (2004) gjorde en analyse av nettdebatter på partiforane før valget i 2001, hvor hun benytter seg av den samme metoden som er blitt brukt i en studie av britiske nettdebatter utført av Coleman (2001). For å bestemme om diskusjonene til en viss grad var rasjonelt deliberative, stilte hun to nøkkelspørsmål: 1. Viser deltakerne noen tegn til å ta inn over seg nye argumenter og lære noe av andre? 2. Er innleggene basert på faktisk informasjon og relevante erfaringer eller er de rene meningsytringer? Analyseresultater viste at denne type fora i stor grad blir dominert av dem med nok energi til å skape bråk, men som har minst å bidra med i forhold til intelligent debatt (Hestvik 2004:246). Likeledes viser intervjuer Hestvik foretok med politikerne at de i svært liten grad deltok i nettdebattene. Funnene samsvarer ifølge Hestvik med tendensene i Colemans studie av det britiske valget i 2001 (ibid).

Videre har Simon R. B. Berdal (2004) skrevet hovedoppgave om nettdebatt, hvor han har sammenliknet tre europeiske diskusjonsfora (Aftenposten Debattcentralen, Spiegel Online Forum og The Guardian Unlimited Talk). Ved hjelp av analyse av debattene, en vurdering av foraenes reglementer samt intervjuer med nettdebattanter og moderatorer har han vurdert foraene i lys av Habermas' kriterier for deliberativ debatt. Berdal finner at samtlige fora til en viss grad mislykkes i å oppfylle de deliberative kriteriene. Han fokuserer særlig på kriteriene om inklusjon og mangfold, og han kritiserer foraenes fastsatte, statiske regler, og påpeker at dette undergraver brukernes egen innflytelse over debatten. Det ene forumet i Berdals analyse kritiseres også for ikke å gi brukerne muligheten til å diskutere anonymt. Intervjuene med nettdebattantene i Berdals analyse viser at de fleste mener at anonymitet er viktig for fri deltakelse i debatten.

I likhet med Hestviks funn om at politikere i liten grad deltar på diskusjonsfora på Internett, viser Skogerbø og Winsvolds (2008) undersøkelser av lokale nettdebatter og deres deltakere at relativt få politikere deltok i debatten. Årsaker som ble gitt under intervjuer med politikerne, var blant annet debattformen: ”de ønsket ikke å utsette seg for nettets brutale logikk”, og ville ikke diskutere med ”kranglefanter, klagere og ureflekterte” (ibid:43). Men selv om kriteriet om ekstern innflytelse i liten grad oppfylles i denne studien, konkluderes det

gjennom analyser av nettdebatter i fire lokalaviser med at disse debattene har fått et ufortjent dårlig rykte. Skogerbø og Winsvolds (2008:40-41) analyser viser at det forekommer rene personangrep i kun to av ti innlegg, ni av ti innlegg inneholder begrunnet argumentasjon, og i omtrent halvparten av innleggene blir argumentene kommentert.

For å få en oversikt over noe av den internasjonale forskningen på dette området, har jeg benyttet meg av Raphael Kies (2010:95-115) sammenfatning av ti forskjellige studier av til sammen 29 diskusjonsfora i ulike land, hvor målet for forskningen har vært å undersøke om økende bruk av politiske netttora vil føre til et mer deliberativt demokrati. Studiene har inkludert diskusjonsfora på ulike nettsider, blant annet politiske nyhetsgrupper (Schneider 1997; Hill & Hughes 1998; Wilhelm 1999; Davis 1999; Hangemann 2002; Bentivegna 1998; Dumoulin 2003; Fuchs 2006), fora på nettsidene til politiske partier, kommuner eller organisasjoner (Tanner 2001; Tsaliki 2002; Desquinado 2007; Wojcik 2006; Jankowski & Van Os 2002; Greffet & Wojcik 2008) og fora opprettet av massemedia (Schultz 2000; Berdal 2004³).

Selv om forskerne bruker forskjellige kriterier for deliberativt demokrati, er det noen tendenser som er tydeligere enn andre: blant annet skårte de fleste foraene høyt på gjensidighet, altså i hvor stor grad debattantene kommenterer hverandres innlegg. Når det gjelder begrunnelse og bruk av argumenter, var det også flere av foraene som skårte høyt. Empati-kriteriet, som er målt med antall kyniske eller aggressive meldinger, viser derimot svært varierende resultater – fra nesten 50 % aggressive eller kyniske meldinger i østerrikske nyhetsgrupper analysert av Fuchs (2006) til ca. 5 % på The Danish Nordpol (Jensen 2002), et webforum på nettsidene til den danske regjeringen. Jensen sammenliknet nordpol.dk med dk.politik, et webforum startet av private aktører og med mindre grad av styring enn nordpol.dk. Jensens konklusjoner viser at nordpol.dk var et langt mer balansert, nyansert og seriøst forum. Blant diskusjonsforaene kommentert av Kies, var The Danish Nordpol (nordpol.dk) faktisk blant de foraene som kom best ut på kriteriene for deliberativt demokrati. Kies mener at politikernes tilstedeværelse kan ha hatt en positiv virkning på tonen mellom debattantene. Dette forumet har mye til felles med The Futurum discussion forum, som er analysert av Wright (2007). Dette forumet ble opprettet av den EU-kommisjonen for å tilgjengeliggjøre informasjon om den europeiske konstitusjonelle prosess (ibid:1167). Både nordpol.dk og The futurum discussion forum er altså initiert av en politisk institusjon som

³ Berdal er kommentert i avsnittet ovenfor.

ønsker en arena for meningsfylt politisk debatt åpen for offentligheten. Også Wrights analyse viser at debatten på dette forumet holdt en høy kvalitet sammenliknet med andre fora. Han foreslår fire mulige forklaringsfaktorer (Wright 2007:1180): 1) forhåndsmoderering, 2) høyt utdannede deltakere, 3) fellesskapsfølelse blant deltakerne, og 4) diskusjonene hadde en institusjonell kontekst. Jensen (2002) tror at det først og fremst var grad av regulering som var den viktigste årsaken til at nordpol.dk skårte høyt på demokratiske kriterier.

Kort oppsummert viser tidligere studier av nettfora at kriterier for en deliberativ debatt sjelden oppfylles fullt ut. Foraene preges ofte av bråkmake, men det kan virke som folk flest og politikere tror at nettdebattene er verre enn de faktisk er. Det finnes imidlertid metoder for å legge til rette for en mer deliberativ debatt, noe Jensens og Wrights studier viser. Men mange mener at det er problematisk demokratisk sett å regulere debatten for å øke kvaliteten.

1.6 Diskusjonsforaenes utfordringer

Med en utvidet mulighet til å ytre seg offentlig, følger det med utfordringer rundt hva som er akseptabel oppførsel på Internett, og hvem som har ansvaret for å tøyse de som trækker over grensene. Det er blitt stadig mer vanlig for diskusjonsfora at man blir enige om noen felles kjøreregler. Disse reglene er ofte basert på den gylne regel om ”å gjøre mot andre det du vil at andre skal gjøre mot deg” (Hamelink 2000:41). Felles for diskusjonsforaene (i Norge) er regelen om at nettdebattantene selv er ansvarlige for hva de skriver i innleggene. Innholdet speiler altså ikke nettstedets eller noen andres holdninger. Norsk redaktørforening har tidligere uttalt at de er imot tvungen forhåndsredigering for å oppnå en mest mulig fri og åpen debatt, og nettstedene er heller ikke pålagt dette i Vær Varsom-plakaten. Men muligheten for digitale meningsutvekslinger i nettmediene utfordrer redaktørrollen og redaktørens ansvar for mediets innhold, og det er noe av bakgrunnen for at punkt 4.17 kom med i Vær Varsom-plakaten i 2001: ”Dersom redaksjonen velger ikke å forhåndsredigere digitale meningsutvekslinger, må dette bekjentgjøres på en tydelig måte for de som har adgang til disse. Redaksjonen har et selvstendig ansvar for så snart som mulig å fjerne innlegg som bryter med god presseskikk” (Norsk presseforbund).⁴ Hva som bryter med god presseskikk dreier seg først og fremst om innhold som strider mot norsk lov, og slike innlegg blir fjernet så snart de bli oppdaget. Det kan dreie seg om rasisme, pornografi, ærekrenkelser, trusler eller

⁴ Norsk presseforbund:

<http://presse.no/Spesial/Forside/Nettdebatt+og+forh%C3%A5ndsredigering.9UFRnK2T.ips>

sjikane. Siden 2001 har det vært 11 tilfeller hvor Pressens faglige utvalg mener at det er begått brudd på punkt 4.17, eller at redaksjoner har opptrådt kritikkverdig.⁵ For til tross for klare regler, begås det stadig vekk overtramp blant nettdebattantene. Mange forklarer en slik oppførsel med at man mister hemninger og selvkontroll når man kan skjule seg bak et psevdonym. Anonymitet blir dermed en mulig årsaksfaktor til den såkalte forsøplingen av debatten, noe jeg kommenterer nærmere nedenfor.

1.6.1 Anonymitet

I de aller fleste diskusjonsfora på nettet tillates det at folk diskuterer anonymt, og dette trekkes ofte fram som et argument mot at nettdebatten bør tillegges stor politisk betydning. I Skogerbø og Winsvolds (2007:45) analyser er det mange politikere som brukte nettdebattantenes anonymitet som forklaring på at de ikke vier nettytringer oppmerksomhet. Forsker ved Journalisthøyskolen i Danmark, Ejvind Hansen, mener dette trekket ved nettdebatten vil få demokratiet til å smuldre opp i løpet av de neste 50 årene.⁶ På Internett kan man mene én ting det ene øyeblikket og noe annet det neste, uten at det får konsekvenser. “Når man ikke står til regnskap for det man skriver, vil oppfattelsen om at vi er ansvarsbevisste borgere endre seg”, sier Hansen til videnskab.dk. Man har ingen å rette misnøyen mot, og man vil miste felles ideologier. Dersom en slik debattkultur sprer seg til resten av samfunnet, mener Hansen at det til syvende og sist vil bety at demokratiet og nasjonalstaten smuldrer opp. Denne dystopien til tross: anonyme nettdebatter kan også ha positive demokratiske effekter. Skogerbø og Winsvold (2007) påpeker at anonymitet kan motivere til deltakelse, og at nettdebatten egner seg som læringsarena for politisk debatt. Deltakerne kan teste ut meninger og argumenter uten å forplikte seg (ibid:45). Økt mangfold i debatten er et av kriteriene for deliberativt demokrati, og noen mener at krav om fullt navn under innleggene ekskluderer viktige stemmer i samfunnsdebatten. Noen ønsker å være lojale mot arbeidsgiveren sin, andre frykter å legge ut personlig informasjon som vil være søkbar i flere år framover. Berdal (2004) påpeker som nevnt at retten til å diskutere anonymt er nødvendig for å oppfylle deliberative kriterier om inklusjon og mangfold. Det hersker imidlertid uenighet om dette, siden andre deliberative kriterier, som oppriktighet og empati, på denne måten risikerer å bli ofret. Anonymiteten er vanskelig å forene med forutsetningen

⁵ Norsk presseforbund:

http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Statistikk/291+klager+p%C3%A5+PFUs+bord+i+2010.9UFRzU2V.ips

⁶Forskning.no: <http://www.forskning.no/artikler/2010/juni/253749>

om oppriktighet i den demokratiske samtalen: deltakerne bør bestrebe seg på å gjøre all relevant informasjon kjent, og gjøre rede for ekte intensjoner, interesser, behov og ønsker (Kies 2010:42). Når deltakerne i nettdebatter skjuler identiteten sin, er det umulig for andre å vite om deres meninger uttrykker personlige standpunkter, eller om det ligger andre motiver til grunn. Dersom anonymiteten fører til en mer respektløs og lite empatisk debatt, berører den også kriteriet om empati: deltakerne bør være sensitive overfor andres holdninger og synspunkter.

1.6.2 Nettrasisme og innvandringsdebatt

Nettdebatten har vært tema i den norske samfunnsdebatten ved flere anledninger, og har særlig dukket opp i forbindelse med påstander om rasisme og sjikane. Blant norske samfunnsdebattanter er professor Bernt Hagtvedt en av de mest kritiske til diskusjonsfora. Han har uttalt at han oppfatter nettdebattene som en trussel mot det liberale demokratiet, og omtaler deler av nettdebatten som kloakk: ”en brun, skitten strøm som ikke opplyser noe, men bare er en utfoldelse av rene fordommer”⁷. Uttalelsene kom i kjølvannet av at Hagtvedt anmeldte Hegnar Online for brudd på rasismeparagrafen i februar 2008, i forbindelse med avgangen til barne- og likestillingsminister Manuela Ramin Osmundsen.

Redaksjonene plikter ifølge norsk lov å fjerne rasistiske innlegg. Men det kan være uklart hva som er rasisme og hva som er fordommer eller rett og slett uvitenhet. Og siden de færreste redaksjonene leser igjennom innleggene før de publiseres, vil det være vanskelig å unngå at innlegg med rasistiske og fordomsfulle påstander eksisterer på foraene. Innleggene kan være vanskelige å finne i mengden av meningsytringer, og redaksjonene kan også ha ulik oppfatning av hva som er rasistisk. Castles og Miller (2009:37) definerer rasisme som ”antakelser om folks karakter, evner eller oppførsel basert på sosialt konstruerte markører for ulikhet”. De mener at rasistiske holdninger har blitt sterkere siden 1970-tallet, og forklarer det med større interkulturell utveksling som følge av økonomiske og sosiale endringer, og at dette kan ha ført til frykt for arbeidsplasser, sosiale ordninger og identitet. Etter 11. september 2001 har rasismen rettet seg spesielt mot muslimske minoriteter i vestlige land (ibid).

Det er ofte flytende overganger mellom fordommer og rasisme. Hardings definisjon av fordommer, som er gjengitt i Oskamp & Schultz (2005), lyder slik:

⁷ Nr.no: <http://www.nrk.no/nyheter/1.4896491>

“Prejudice can be defined as an intolerant, unfair or irrational unfavorable attitude toward another group of people” (Harding et al., 1969).

Problemet med nettrasisme og fordommer blir ekstra synlig fordi innvandring er et av de mest diskuterte politiske temaene på Internett. En undersøkelse utført av analyseselskapet eMind på oppdrag av ukebrevet Mandag morgen viser at innvandring var den suverent heteste valgkampsaken i diskusjonsforaene på Internett under valgkampen 2009.⁸ Vinnere sakene i avismediene var skole, miljø og eldre. Hva kan være årsaken til at innvandring er et så populært diskusjonstema på internett? Hernes og Knudsen (1994) påpeker at det som er spesielt med innvandringsdebatten, er at dette temaet vekker sterke følelser hos folk. Det er få emner som så lett får debatten til å ta av, og i dag diskuteres innvandring og flyktningssaker i alle deler av befolkningen. Det er likevel ikke sosialt akseptert å komme med rasistiske eller fordomsfulle uttalelser. Nordmenn læres opp til et syn på mennesket som skapt med samme verd uavhengig av blod og hudfarge, og de fleste av oss reagerer sterkt på urettferdigheter basert på etniske eller rasemessige skiller (ibid:335). På mange av diskusjonsforaene på Internett er det imidlertid ingen av motdebattantene som vet hvem du er, og det kan være lettere å komme med både rasisme og personangrep, noe som er sentrale utfordringer blant ”vanlige” folks bidrag i mediene (Ihlebak 2008:90).

Mens nettdebattene om innvandring ofte domineres av dem som trekker frem negative sider ved innvandringen, er tonen en ganske annen hos politikerne. Anniken Hagelund (2002) har skrevet om politikernes innvandringsdiskurs i Norge fra 1970 til 2002, hvor hun bruker data fra stortingsmeldinger, stortingsdebatter, partiprogrammer og valgkampanjer. Hun konkluderer med at innvandringsretorikken skiller seg retorisk fra andre politiske områder, ved at vokabularet er preget av ”likhet, medmenneskelighet, sosial rettferdighet og anstendighet” (Hagelund 2003:177). Selv om innvandringspolitikken i flere partier er blitt mer restriktiv med årene, kan det være grunn til å tro at nettopp innvandringsdebatten på Internett kan være en årsak til at politikerne holder seg unna visse nettdebatter. Når holdningene mellom de styrende og de styrte spriker i såpass stor grad, kan det være vanskelig med gjensidig respekt for motdebattanten, noe som er et viktig kriterium for deliberativ debatt. Samtidig kan tendensen om rasisme i nettdebatten sees på som enda en grunn til at politikerne bør engasjere seg, siden forskningen som nevnt har vist at fora med

⁸ Mandag morgen 13.09.2009: ”Skole, miljø og eldre vant – på papiret”

større innflytelse fra politiske aktører har mer respektfull og gjensidig meningsutveksling enn andre.

1.6.3 Personangrep og hets

Et annet problem som dukker opp når man åpner for muligheten til å diskutere på Internett, og spesielt når man kan diskutere anonymt, er personangrep og hets av enkeltpersoner eller hele grupper. Dette oppleves ofte svært belastende for den eller dem som blir hengt ut. Tidligere Start-trener, Stig Inge Bjørnebye, som selv har vært utsatt for hets på nettet, har uttalt at ”liv vil kunne gå tapt som følge av sjikane i nettdebatter”⁹. Slike hatkampanjer betegnes med ulike ord, for eksempel sjikane, hets eller personangrep. Det er imidlertid gradsforskjeller mellom disse som er viktige å ha klart for seg. Hets og sjikane betyr omtrent det samme, og dreier seg om krenkelser og ondsinnet, personlig forfølgelse.¹⁰ Personangrep dreier seg i større grad om en debatteknikk, og defineres som en tankefeil der en søker å tilbakevise et argument ved å gå til angrep på den personen eller organisasjonen som fremsetter argumentet i stedet for å tilbakevise selve argumentet¹¹.

Representanter for Kvinnegruppa Ottar er blant dem som har fått oppleve denne negative siden av nettdebatten. Medlemmene opplever at de blir møtt med personangrep og direkte hets på avisenes nettfora når de kommer med meningsutspill i media. ”Når omkostningen er personlige karakteristikk, utskjelling og usaklige avsporinger, ender det med at mange ikke orker belastningen¹²,” uttaler leder Anne Kalvig. Dette er et eksempel på at folk skvises ut av den offentlige debatten, nettopp fordi det er blitt fritt frem for alle å kommentere nyhetssaker og initiere egne debatter. Dersom det også er slik at for eksempel innvandrere vegrer seg for å uttale seg i nettdebatten, i frykt for sterke og urimelige motangrep, er dette svært uheldig for en gruppe som allerede skårer lavere enn andre på stemmegivning ved valg og politisk engasjement generelt.

1.7 Styring og kontroll på diskusjonsforaene

⁹ Fagpressenytt.no: <http://www.fagpressenytt.no/id/2353.0> (besøkt 16.05.2011)

¹⁰ www.bokmålsordboka.uio.no/

¹¹ <http://no.wikipedia.org/wiki/Personangrep>

¹² Kvinnegruppa Ottar: http://www.kvinnegruppa-ottar.no/no/index.php?option=com_content&view=article&id=527:ottar-raser-mot-nettdebatten&catid=929&Itemid=80

Til tross for ulike oppfatninger om diskusjonsforaene, hersker det bred enighet om at nettet innehar et stort potensial for utvidet demokratisk deltakelse, både når det gjelder tilgang på informasjon og som en arena for politiske deliberative prosesser. Utfordringen er hvordan man best mulig skal kunne utnytte dette potensialet og legge til rette for at foraene kan bidra til at flere involveres i politiske prosesser. Tidligere studier antyder at det er en sammenheng mellom forumets design og grad av deliberasjon i nettdebatten (Wright & Street 2007). Med det menes at man kan styre nettdebattens kvalitet og grad av deliberasjon ved hjelp av flere ulike metoder. Metodene er mange: bruk av moderatorer som kan fjerne innlegg i etterkant og stenge ute deltakere, er vanlig. Identifisering av debattantene og/eller registrering av personopplysninger er også mye brukt. Det samme gjelder ulike metoder for brukeransvar, som varsling av dårlige innlegg. Andre måter å styre nettdebatten på kan være å begrense åpningstiden til debatten, være restriktiv på hvilke temaer som blir åpnet for diskusjon eller innføre poengløsninger slik at det som blir ansett som gode innlegg, kan vektes høyere både av andre deltakere og av moderatorer og derfor få en mer framtrædende plass i debatten (Ihlebak og Ytreberg 2007:97). Risikoen ved styring av diskusjonsforaene er blant annet at man mister brukere. Moss Avis opplevde for eksempel at de mistet et stort antall debattanter våren 2010 da de innførte et registreringssystem for nettdebatten, og etter tre måneder fjernet de dette igjen, fordi de ville gjenskape ”posisjonen som lokalt nettsted for debatt.”¹³ Styring kan også koste tid og penger. Noen debatter kan generere over tusen innlegg, og dette er svært ressurskrevende å kontrollere (Ihlebak og Ytreberg 2007:96).

1.7.1 To posisjoner: den anarkiske og den intervensjonistiske

Det argumentet mot styring og kontroll over nettdebatten som mange anser som viktigst, er at begrensninger for brukerne kan gå utover ytringsfriheten. Spesielt når det gjelder forhåndskontroll vises det til at dette historisk sett har blitt brukt til å undertrykke kontroversielle meninger i repressive regimer (ibid). Jensen (2002:1-2) skiller mellom to typer posisjoner for moderering av nettfora: ”anarkistene”, som mener at nettforumet skal springe ut nedenfra, være fritt og uten moderering, og ”intervensjonistene”, som legger vekt på struktur, balanse og styring ovenfra. Anarki-posisjonen argumenterer for at Internett har potensial til å skape ideelle ytringsarenaer som gir ideelle betingelser for en ny offentlig sfære. En slik sfære må skapes nedenfra, jf. Habermas’ teori om den borgerlige offentligheten

¹³ Nrk.no: <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostfold/1.7316688>

(ibid). Habermas advarer som sagt mot en sammensmelting av politikk og samfunn, fordi dette hindrer en fri offentlig debatt. Intervensjonistene mener derimot at myndighetenes rolle i tilretteleggingen av foraene er nødvendig, fordi debatten ellers kan bli kaotisk, antideliberativ og respektløs. Denne posisjonen bruker særlig kriteriet om inklusjon som argument: det er myndighetenes oppgave å sikre like vilkår for og muligheten til deltakelse i nettdebatten.

1.7.2 Hva mener redaktørene?

Norske diskusjonsfora er relativt ulike når det gjelder styring og kontroll, noe jeg skal komme tilbake til i neste kapittel. Tidligere spørreundersøkelser blant ledere i mediebransjen viser at de står mellom ulike hensyn når de skal bestemme reglene for nettdebatt, og det hersker uenighet om hva som er viktigst. Karoline Andrea Ihlebæk (2008:79) har undersøkt hva slags holdninger ledere i mediebransjen har til de redaksjonelle utfordringene publikumsdeltakelse medfører. Når det gjelder forholdet rundt det redaksjonelle innholdet i debattene, trakk respondentene frem både positive og negative sider. På den ene siden bidrar folk med verdifulle innlegg som kan gi mediene et klarere bilde av hva publikum vil ha, og som fører redaksjonene nærmere sitt publikum. På den andre siden har debattene et dårlig rykte, grunnet støy, støtende innhold og usakligheter. Dette kan skape utfordringer for legitimeringen av publikumsdeltakelse som satsningsområde. De negative kjennetegnene ved nettdebatten kan tøyles med større grad av kontroll. Problemet blir hvordan man skal balansere ytringsfriheten og informasjons- og meningsmangfoldet mot sensurering av upassende debatt.

1.7.3 Moderatorrollen

En moderator er en person som har som oppgave å holde orden og kontroll på et diskusjonsforum (Andersen 2008). Redaksjonene kan enten bruke egne ansatte eller benytte seg av eksterne moderatorer. Det varierer hvor synlig moderator er i debatten; han kan være synlig eller usynlig, aktiv eller passiv. Moderatorene stiller krav til deltagerne i forumet om at de må overholde de etablerte reglene som gjelder for det respektive diskusjonsforumet. Dette kan være å unngå personangrep og fordomsfulle utsagn. Moderatoren har for eksempel fullmakt til å fjerne upassende innlegg, gi advarsler, stenge folk ute fra forumet eller svare på spørsmål. Dette kan skje enten ved at modereringen begrunnes, eller ved skjulte inngrep uten nærmere forklaring (Libæk 2009:36). Moderatorrollen kan være vanskelig, for det er ikke alltid enighet om hva som for eksempel er rasisme eller personangrep. En spørreundersøkelse

av debattforumet VG Debatts brukere utført av Sverre Høgset Libæk (2009) viser at brukernes syn på moderator for det meste er negativt. Av totalt 400 kommentarer på spørsmålet om tilfredshet med moderator, var ca. 300 entydig negative, altså tre av fire brukere. Kritikken delte seg i to hovedgrupper: de som mente at moderator var for streng og sensurerte for mange innlegg, og de som mente at moderator var for passiv og lot bøllene få herje (Libæk 2009: 89). Kate Andersen (2008) har skrevet om moderators dilemmaer i diskusjonsfora. Hun veier mot hverandre hensyn som ansvar for nettstedet, redaktør og medvirkeransvar, den gode diskusjonen og deltakernes rett til å ytre seg. Gjennom analyse av diskusjon.no og Debattcentralen i Aftenposten samt intervjuer av moderatorer i hvert av foraene, diskuterer Andersen hva som bør gjøres for å nærme seg det perfekte webbaserte forum. Hun konkluderer med at en god tone mellom brukere og moderatorer er viktig, at moderatorene engasjerer seg i debatten, og at man lar brukerne ta del i modereringen, for eksempel at de selv varsler om upassende innlegg. Dette kan bidra til godt debattmiljø, god nettikette og ansvarsfølelse hos brukerne (Andersen 2008:104). Men igjen avhenger moderators rolle av hvilke demokratiske hensyn man legger vekt på: skal diskusjonforumet først og fremst være fritt, uavhengig og uten styring, jf. den anarkiske posisjonen, eller skal man prioritere styring ovenfra for å sikre struktur og balanse i diskusjonen, jf. intervensjonistene?

1.8 Problemstilling

Så langt i oppgaven har jeg gjort rede for ulike syn på den nye teknologiens demokratiske potensial, med vekt på diskusjonsforaenes demokratiske rolle. Det er tydelig at mange redaksjoner er opptatt av å øke kvaliteten på nettdebatten. Selv om begrenset regulering på foraene betyr et stort antall nettdebattanter, er det flere nettmedier som har strammet inn reglene for å høyne nivået på debatten og unngå blant annet rasisme og personangrep. Spørsmålet er hvilken effekt reglene har for debattens kvalitet, og hvilke demokratiske kriterier som imøtekommes eller ofres gjennom denne prosessen. Tidligere forskning viser som nevnt at det finnes faktorer som muligens kan heve kvaliteten på nettdebatten, f.eks. en synlig moderator, medbestemmelse blant deltakerne, flere politikere som deltar eller strengere regler for debatt. Wrights (2007) og Jensens (2002) studier av diskusjonsfora initiert av henholdsvis den europeiske kommisjonen og den danske regjeringen tydet på at disse holdt et høyere nivå på debatten enn øvrige diskusjonsfora. Det kan være flere årsaker til dette, men

Jensen tror at grad av regulering kan ha vært en viktig forklaring. Den institusjonelle rammen blir dermed en mindre viktig forklaringsfaktor. Det er nettopp sammenblandingen av stat og samfunn som har vært et av argumentene mot myndighetsinitierte fora. Derfor kan det være interessant å undersøke om fora med høy grad av styring og kontroll, men som er opprettet av uavhengige mediebedrifter, kan oppnå et tilsvarende høyt nivå på nettdebatten.

Jeg sitter inne med mange spørsmål, og det er nødvendig å avgrense både begrepet diskusjonsforum og tema for analyse for å oppnå sammenlignbare data. I denne oppgaven vil jeg derfor konsentrere meg om *innvandringsdebatten* på et utvalg av *de norske nasjonale nettavisenes diskusjonsfora*, en kombinasjon som ikke tidligere er forsket på. Som beskrevet i avsnitt 1.7.2, er innvandring blant de mest debatterte politiske tema på Internett. Slike debatter får ofte høy temperatur, fordi temaet vekker sterke følelser i oss – enten man føler fremmedfrykt eller solidaritet. Forekomsten av rasisme og hets blir ofte trukket fram som et av argumentene mot en fri og ukontrollert debatt på Internett. Tidligere forskning viser at man kan få bukt med slike uheldige kjennetegn ved nettdebatten ved hjelp av strengere metoder for kontroll på diskusjonsforaene. Stor grad av kontroll kan imidlertid berøre andre demokratiske prinsipper.

Med utgangspunkt i idealer for det deliberative demokratiet, hvor politisk diskusjon og argumentasjon står i fokus, vil jeg forsøke å besvare følgende problemstilling:

I hvilken grad oppfyller debatten om innvandring på norske nettavisers diskusjonsfora kriterier for en ideell debatt i et deliberativt demokrati? Hvilke forskjeller finnes mellom diskusjonsfora med ulik grad av kontroll?

Jeg vil tilnærme meg problemstillingen ved hjelp av kvantitativ og kvalitativ innholdsanalyse av utvalgte debatter med ulike regler for diskusjon. I tillegg vil jeg benytte meg av forskningsintervjuer med representanter for diskusjonsfora, for å supplere med informasjon jeg ikke selv har tilgang til gjennom innholdsanalysen. Intervjudataene vil jeg også bruke til å besvare følgende delproblemstilling:

Hvilke synspunkter har redaksjonene på målsetninger, demokratiske hensyn og utforming av reglementet for sine egne diskusjonsfora?

Tidligere forskning på nettdebatten, og spesielt bidragene til Wright (2007) og Jensen (2002), vil være nyttige holdepunkter videre i oppgaven. Disse kan indikere forventninger til funn. Deler av analysen vil også være eksplorerende, noe jeg kommer nærmere inn på i neste kapittel.

1.9 Oppsummering

Forskningsspørsmålene for denne oppgaven bygger på refleksjon rundt de tre normative demokratiteoriene konkurransedemokrati, deltakerdemokrati og deliberativt demokrati og hvordan Internett gradvis har fått større betydning i dagliglivet og i politikken. Måten man bruker Internett på har forandret seg mye på 2000-tallet: det har blitt lagt bedre til rette for interaktivitet, deltakelse og kommunikasjon. Når det åpnes for at alle kan uttale seg om det de interesserer seg for til enhver tid via diskusjonsfora, oppstår det spørsmål rundt utfordringer redaksjonene har i forhold til å balansere ytringsfrihet mot god kvalitet på debattene. Mange hevder at Internett utgjør en ny offentlig sfære med potensial for demokratisk kommunikasjon, men forskningen viser at kriteriene for en demokratisk debatt sjelden blir oppfylt fullt ut.

Debatten om de uheldige sidene ved nettdebatten, som rasisme, hets og personangrep, har gått hyppig i mediene de siste årene, og flere nettstedene har valgt å stramme inn reglene for å heve kvaliteten på debatten. De fleste store nettavisene i Norge har likevel valgt å fortsette mer eller mindre som før og argumenterer med at ytringsfriheten er aller viktigst.

Undersøkelser viser at innvandring er blant de mest populære politiske diskusjonstema på Internett – et tema som vekker sterke følelser hos de fleste, enten det dreier seg om solidaritet, skepsis, medmenneskelighet, eller i enkelte tilfeller rasisme. Jeg er nysgjerrig på hvordan innvandringsdebatten på Internett påvirkes av ulike metoder for kontroll på foraene, og på hvilken måte kriterier for en deliberativ debatt blir imøtekommet. I tillegg er jeg interessert i redaksjonenes tanker rundt målsetninger, demokratiske hensyn og utforming av reglementet for nettdebatten. I det følgende kapittelet vil jeg presentere utvalgsenheter for analysen og gjøre rede for metode og forskningsdesign.

2 Data og metode

2.1 Innledning

Hittil i oppgaven har jeg gjennom drøfting av ulike teorier og forskningsbidrag kommet fram til to forskningsspørsmål jeg skal forsøke å besvare. Hovedproblemstillingen dreier seg om *innholdet* i nettdebattene og om – og eventuelt hvordan – dette endrer seg med økt regulering på foraene. Delproblemstillingen sikter mot *redaksjonene* bak reglementet på diskusjonsforaene og deres tanker rundt dette. De to spørsmålene krever ulike tilnærmingmåter for analyse. I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for hva slags forskningsdesign og metoder jeg skal bruke for å besvare de to forskningsspørsmålene. Jeg vil også forklare valg av enheter for analysen og gi en presentasjon av disse.

2.2 Forskningsdesign

Sigmund Grønmo (2004:355-360) skiller mellom tre typer av samfunnsvitenskapelige perspektiver: beskrivelse, forklaring og forståelse av de samfunnsforholdene som studeres. Ofte finnes det innslag av alle tre i et forskningsprosjekt, men man bør ta utgangspunkt i ett av dem avhengig av hvilke spørsmål man ønsker å besvare. Jeg har tatt sikte på å gjøre en beskrivende studie av nettdebatten. Slike studier tar sikte på å kartlegge og drøfte ulike egenskaper eller trekk ved de samfunnsforholdene som studeres, og hvordan de varierer (ibid). Analyseresultatene kan kommenteres i lys av tidligere forskning, analytiske begreper eller synspunkter i den offentlige samfunnsdebatten, og forskeren kan presentere ulike resonnementer, refleksjoner og spekulasjoner om mulige forklaringer på de empiriske funn som er påvist i studien. I problemstillingen min ligger det allerede en antakelse om årsaksforhold (at ulike regler på diskusjonsforaene kan påvirke nettdebatten til det bedre), og på den måten vil det være elementer av et forklarende perspektiv i prosjektet. Jeg kommer til å bruke tidligere forskning for å drøfte forventninger til funn der det er mulig, men det sentrale målet for oppgaven er å beskrive trekk ved enhetene og forskjellene mellom disse og utforske et spesifikt tema som ikke er før er belyst på samme måte.

2.2.1 Komparative case-studier

For å besvare problemstillingene, har jeg valgt ut tre diskusjonsfora og foretatt en innholdsanalyse av innvandringsdebatten over et begrenset tidsrom. Jeg har supplert data fra innholdsanalysen med data fra forskningsintervjuer. Målet er å analysere nettdebattene og forskningsintervjuer ut fra en rekke kategorier, for så å sammenlikne resultatene fra hvert av de tre foraene med hverandre. Denne fremgangsmåten kan betegnes som den komparative metoden, og defineres som en analyse av et lite antall case (Collier 1993:105). Fordelen med denne type metode er at man med større presisjon kan beskrive casene, og man setter fokus på likheter og forskjeller casene imellom. Det må være minst to case, men det er ikke så mange at man kan utføre en statistisk analyse (ibid:106). Studerer man et større antall case, får man ikke fordypet seg like mye i hvert case, men representativiteten øker (Gerring 2007:21). Lijphart (1975:163) foreslår å maksimere antall case for å unngå problemer som oppstår ved få case og mange variabler. Årsaken til at jeg likevel ønsket å begrense antallet case, er at jeg ville prioritere tiden jeg hadde til disposisjon til å analysere debattene mer inngående enn jeg ville hatt mulighet til med et større antall case. Jeg har også prioritert å kombinere innholdsanalyse av debattene med forskningsintervjuer av representanter for diskusjonsforaene. En slik metodetriangulering kan øke datas reliabilitet (Bryman 2004:275). I tillegg til å øke mengden empirisk belegg, fikk jeg dessuten opparbeidet meg nyttige forkunnskaper før intervjuene, noe som er fornuftig i møte med ressurssterke informanter.

2.3 Systematisering av kriteriene

I forrige kapittel (avsnitt 1.5) gjorde jeg rede for de ni kriteriene for debatt som Kies (2010) har oppført basert på Habermas' betraktninger rundt deliberativt demokrati: inklusjon, diskursiv likhet, gjensidighet, begrunnelse, refleksjon, empati, oppriktighet, mangfold og ekstern innflytelse. Ifølge Jensen (2002:7) er det viktig å sette opp kategorier som bygger på underliggende teorier før man starter analysene, slik at forskningen blir konsistent og resultatene reliable. I skjemaet nedenfor har jeg derfor listet opp kriteriene som kan bidra med å forklare grad av deliberasjon på de tre diskusjonsforaene, og hvilke metoder som kan belyse hvert av kriteriene. Disse forsøkte jeg å inkorporere i analysen så fremt det var mulig. I tillegg tok jeg med *Språk* og *Tema* som to ulike kategorier. Som tidligere nevnt er språket røffere på diskusjonsfora enn på tradisjonelle debattsider i avisene. Det kan derfor være interessant å undersøke om språket blir mildere med mer styring av debatten. Tema kan muligens fortelle noe om forskjeller mellom brukerne av de ulike foraene og hva de er opptatt av. Jeg har også

inkludert *Redaksjonelle prioriteringer* som en egen kategori, fordi jeg i delproblemstillingen spør om nettopp dette. Svarene jeg får, vil jeg vurdere i forhold til Jensens (2002) begreper om den anarkiske posisjon og den intervensjonistiske posisjon.

For å identifisere kriteriene og belyse de øvrige kategoriene, har jeg satt opp spørsmål som jeg vil forholde meg til videre i analysene. Svarene jeg kommer fram til vil kunne hjelpe meg å vurdere hvorvidt kriteriene imøtekommes eller ikke, og jeg vil kunne avdekke eventuelle forskjeller mellom analyseenheter.

Tabell 2.1: Oversikt over kriterier for deliberativt demokrati, hvilke spørsmål som kan identifisere kriteriene og hvilken metode som egner seg for å besvare spørsmålene.

Kriterier	Spørsmål som kan identifisere kriteriene	Metode
Mangfold	Hvordan er kjønns- og aldersfordelingen blant deltakerne? Hvor mange deltar i debatten og i hvor stor grad deltar de? Er de positive eller negative til det som diskuteres?	Innholdsanalyse
Diskursiv likhet	Styres diskusjonen av et fåtall deltakere?	Innholdsanalyse
Begrunnelse	I hvilken grad begrunnes holdningene? Og på hvilken måte?	Innholdsanalyse
Gjensidighet	Lytter deltakerne til hverandre? Kommenterer de andres innlegg? Holder de seg til debattens tema?	Innholdsanalyse
Empati	Hvordan møter deltakerne argumenter de er uenige i? I hvilken grad viser de empati for andre?	Innholdsanalyse
Refleksjon	Viser debattantene noen tegn til å endre holdning i løpet av diskusjonen? I hvilken grad søkes det etter informasjon? Reflekteres det over mulige løsninger på en konflikt?	Innholdsanalyse
Språk	Hvordan uttrykker deltakerne seg? Forekommer det bruk av banning, skriking* eller andre virkemidler?	Innholdsanalyse
Tema	Hvilke tema diskuteres?	Innholdsanalyse
Inklusjon	Er forumet åpent for alle? Blir noen forsøkt ekskludert fra debatten pga mobbing?	Innholdsanalyse/ intervju
Ekstern innflytelse	Inviteres politikere og andre til å delta i debattene? Bruker nettavisene ytringer på diskusjonsforumet i det redaksjonelle innholdet?	Intervju
Redaksjonelle prioriteringer	Hva styrer redaksjonenes valg av reglement på diskusjonsforumet?	Intervju
Oppriktighet	I hvilken grad legges det til rette for å sikre at	Intervju/drøfting

	deltakerne gjør rede for sine ekte intensjoner?	
--	---	--

*Skriking vil si overdreven bruk av utropstegn og store bokstaver.

I analysekapitlene som følger har jeg gitt en mer detaljert forklaring av operasjonalisering av begrepene. Jeg har gjennom hele kodingsprosessen vært nøye på å holde meg til kategoriskjemaet for å oppnå best mulig begrepsvaliditet (som betyr at man finner de indikatorene som best representerer det teoretiske konseptet som forskeren vil måle (George & Bennett 2005:19)).

2.4 Univers og utvalg

Det finnes en mengde ulike diskusjonsfora på Internett. De politiske partienes hjemmesider har diskusjonsfora, det samme har mange tidsskrifter og aviser, organisasjoner, religiøse grupperinger og motesider. Det er naturlig å anta at hvert forum tiltrekker seg ulike typer mennesker, og at man diskuterer mote og skjønnhet på en annen måte enn man diskuterer politikk og religion. For å kunne generalisere eventuelle funn, er det svært viktig at man har universet klart for seg (Gerring 2007:80). Siden alle de norske nasjonale nettavisene tilbyr brukerne diskusjonsfora aller andre muligheter for å ytre seg, har jeg tatt utgangspunkt i disse under utvalget for analysen. Nettavisenes fora er interessante case fordi de ofte har svært mange brukere og mange forskjellige diskusjonsgrupper.

I komparative studier er antallet enheter ofte for lite til at det er meningsfylt å foreta sannsynlighetsutvelging av disse enhetene (Grønmo 2004:384). Derfor er komparative studier gjerne basert på strategisk utvelging av enheter, en fremgangsmåte jeg har valgt å forholde meg til i denne oppgaven. Jeg bestemte meg for å sammenlikne enheter som er mest mulig ulike i deres utforming av reglement. Analyser av samme fenomener under ulike forhold gir grunnlag for å avklare hvorvidt disse fenomenene er generelle eller kontekstspesifikke, og hvordan de kommer til uttrykk under ulike kontekstuelle betingelser (ibid:385). Disse kontekstuelle betingelsene vil i mitt tilfelle bestå av ulike regler for styring og kontroll.

Det jeg var opptatt av under utvelgingen av enheter, var at de skulle ha et eget diskusjonsforum og en diskusjonsgruppe hvor brukerne kan debattere innvandring. Nedenfor vil jeg kort kommentere elleve store nettavisers diskusjonsmuligheter, for så å gjøre et utvalg som jeg vil jobbe med i analysen.

- Dagbladet, Nettavisen og TV2.no har ikke egne diskusjonsfora, kun anledning til å kommentere hver enkelt avisartikkel.
- NRK har eget diskusjonsforum, men debattene er gruppert i tema etter tv-program. Det er ingen spesifisert innvandringsdebatt.
- Aftenposten og VG har begge egne diskusjonsfora, henholdsvis kalt Debattsentralen og VG Debatt. Deltakere kan diskutere anonymt, men må registrere seg med telefonnummer og e-post.
- Verken Hognar Online eller Dagens Næringsliv har egne innvandringsdebatter. På Hognar kan temaet diskuteres under gruppen Politikk. Ingen registrering av personopplysninger er påkrevd.
- Tre av nettstedene skiller seg ut ved at de krever fullt navn på deltakerne i debatten. Dette er ABC Nyheter's Borger, Dagsavisens Nye meninger og Vårt lands Verdidebatt.

Jeg bestemte meg for å velge bort de tre nettstedene uten egne diskusjonsfora, samt NRK, grunnet sammenliknbarhet med de andre foraene. Av Debattsentralen (Aftenposten) og VG Debatt har jeg valgt ut Debattsentralen. Foraene har mye til felles, men siden jeg allerede har brukt data fra Debattsentralen i en semesteroppgave, valgte jeg det forumet jeg var kjent med fra før.

I tillegg har jeg valgt ut Hognar Online som representant for et forum med liberale regler for deltakelse og registrering. Debattforumet på Hognar Online har ikke en egen diskusjonsgruppe om innvandring, og debatter med dette temaet skrives under gruppen *Politikk*. Siden jeg selv måtte avgjøre hvilke debatter som handlet om innvandring, må jeg være klar over at dette kan ha påvirket datas validitet.

Blant nettstedene med de strengeste reglene for debatt, har jeg valgt Vårt Land. Årsaken er nettstedets forum, Verdidebatt, har en egen gruppe med tema innvandring, som gjør det lettere å sammenlikne med de andre foraene. Borger i ABC Nyheter har ikke egne diskusjonsgrupper, men oppfordrer deltakere til å være journalister. Forumet skiller seg derfor fra de andre, og det ville vært vanskelig å oppnå sammenliknbare data.

2.4.1 Tema- og tidsavgrensning

Som jeg allerede har vært inne på, har jeg valgt å konsentrere meg om nettdebatt om *innvandring* i analysene mine. En avgrensning er nødvendig, fordi jeg ønsker å få mest mulig

sammenliknbare data. Siden de fleste nettforaene har delt inn emner i ulike diskusjonsgrupper, anså jeg det som naturlig å konsentrere seg om kun én av disse gruppene. Valget falt på innvandring fordi det er blant de mest diskuterte temaene på nettet, og fordi det er på dette området man finner de mest ytterliggående holdningene, slik jeg redegjorde for i avsnitt 1.6.2. Gerring (2007:101) betegner dette som ”the extreme-case method”, og med det mener han noe som er utypisk eller annerledes. Slike case er interessante, fordi det ofte er mer informasjon å hente (ibid), og eventuelle forskjeller mellom foraene kan bli tydeligere.

Universet i denne sammenhengen anser jeg å være alle diskusjonsgrupper innen politikk på de utvalgte diskusjonsforaene. Ved å studere innvandringsdebatten nærmere, håper jeg at funnene mine kan si noe om politisk nettdebatt generelt og hvordan denne eventuelt påvirkes av styring og kontroll på diskusjonsforaene. Jeg må imidlertid være klar over at innvandring som debatttema *kan* avvike fra de øvrige gruppene, og jeg bør være forsiktig med å trekke for sterke konklusjoner om nettdebatten generelt på grunnlag av denne studien.

Omfanget av innlegg og kommentarer varierer veldig mellom foraene. Mens det på Verdidebatt skrives fra ett til tre innlegg om innvandring hver dag, får Debattsentralen ca. ti innlegg om dagen (tallene er omtrentlige og baseres på min egen observasjon av foraene). Hvert av innleggene får et varierende antall kommentarer, fra ingen til flere hundre. For at jeg skulle få nok kildemateriale, men ikke uoverkommelig mye, satte jeg tidsavgrensningen til én uke: uke 6 i 2011. Ved å avgrense tidsrommet for diskusjonene, kunne jeg dessuten forsikre meg om at eventuell påvirkning fra nyhetsbildet var det samme for alle casene.

På Verdidebatt valgte jeg å inkludere én ekstra dag – 14. februar – i analysene for å øke datamengden (og dermed validiteten) med ytterligere to debatter. På Hegnar hadde jeg problemer med å få et fullstendig utvalg i løpet av uke 6, fordi debattene slettes fortløpende ettersom nye kommer til. Arbeidet med å kopiere tekst fra nettet og lime inn i word gikk langsomt, fordi mange av innleggene er uten tekst. Det er også mange av innleggene som skrives flere ganger, så trådene er ofte svært lange, men med lite innhold. I tillegg oppdaget jeg at det samme innlegget ble postet på flere ulike tråder. Jeg valgte å ikke ta med ett innlegg mer enn én gang per tråd, slik at jeg ikke registrerte for eksempel det samme argumentet flere ganger. Disse problemene viser at det å hente data fra Internett ikke er helt uproblematisk. Innholdet kan forandres, nye innlegg kan komme til eller bli slettet av moderator og tekniske problemer kan oppstå. Jeg kan derfor ikke utelukke at utvalget mitt kan se noe annerledes ut enn de data som er tilgjengelige på de utvalgte datoene i fremtiden.

Etter å ha kopiert de debattene jeg hadde tilgang til fra de tre foraene i uke 6 2011 (pluss to debatter på Verdidebatt som ble initiert mandag 14. februar), sto jeg igjen med følgende datamateriale for innholdsanalysen: 1948 kommentarer fordelt på 64 debatter på Aftenpostens Debattsentralen, 153 kommentarer fordelt på 15 debatter på Verdidebatt og 1135 fordelt på 134 debatter på Hegnar Onlines Debattforum.

2.5 Presentasjon av utvalgsenhetene

Nedenfor følger en kort presentasjon av de tre diskusjonsforaene for analyse. Det er viktig å gjøre rede for krav til deltakelse og regulering generelt, fordi jeg i problemstillingen spør om det finnes noen forskjeller mellom fora med ulik grad av kontroll. For å gi et bilde av foraenes design, har jeg klippet ut eksempler fra Internett. Eksemplene viser hvordan nettsidene ser ut etter at jeg klikket meg inn på temagruppene som jeg har med i analysene mine. Jeg har selv tusjet over deltakernes navn eller psevdonym av hensyn til personvernet.

2.5.1 Verdidebatt (Vårt Land)

Den kristne avisen Vårt Land lanserte i 2009 en ny nettdebattsider, Verdidebatt, hvor alle må registrere seg med fullt navn og telefonnummer samt diskutere under fullt navn. Denne typen debattforum skiller seg fra de tradisjonelle, ved at hver bruker får sin egen blogg med en unik adresse. Dersom man ønsker å starte en debatt, skriver man innlegget på bloggen, hvor andre medlemmer kan kommentere innlegget. Det oppfordres også til å laste opp bilde av seg selv. På den nye debattsiden kan redaksjonen trekke frem og anbefale gode innlegg. Debattantene kan også fremheve gode innlegg ved å klikke på "Bra-knappen", og det innlegget som på denne måten får flest poeng, sees på forsiden. I motsatt fall er det mulig å klikke på knappen "Upassende", sammen med en forklaring, hvis man mener det begås etiske overtramp. Klagen sendes til moderator, som vurderer forholdet.

Temaene for diskusjon er delt inn i fem grupper: *Samfunn og verden*, *Religion og livssyn*, *Familie og fritid*, *Kultur og Respons*. Under hvert tema kan man klikke seg videre inn på spesifiserte diskusjonsgrupper. *Samfunn og verden* har for eksempel ti undergrupper, deriblant *Innvandring*.

Figur 2.1: Utklipp fra innvandringsdebatten på Vårt Lands Verdidebatt.

The screenshot shows the VerdiDebatt.no website. At the top is a search bar with the text "Søk etter tema og/eller bloggere" and a magnifying glass icon. To the right are buttons for "Registrer deg" and "Logg inn". Below the search bar is a navigation menu with links: Forside, Samfunn & verden, Religion & livssyn, Familie & fritid, Kultur, and Respons. To the right of the menu are links for RSS, Hjelp, Livedebatter, and Gå til vl.no. Below the menu is a status bar showing "Mest lest akkurat nå: 'Guds klare ord' Holocaustsenteret og Hjer..." and "Aktivitet akkurat nå: 67 besøkende 1 skriver". The main content area is divided into two columns. The left column, titled "Samfunn/Verden", lists four articles: "Trykket stemning da Sarkozy kritiserte multikultur" (4 kommentarer, skrevet av [redacted] 12. februar), "Asyl og arbeidsløyve - kva meiner egentleg Vårt Land?" (5 kommentarer, skrevet av [redacted] 9. februar), "Ansiktet mangler" (27 kommentarer, skrevet av [redacted] 8. februar), and "Skjemmende boligblokker i Groruddalen?" (1 kommentar, skrevet av [redacted] 11. februar). The right column, titled "Gjesteskribent", features a quote in red text: «Regjeringen har utsatt den varslede stortingsmeldingen om barn på flukt til etter sommeren. Og dermed til etter valget. Det betyr ikke at landets politikere, på kommune, fylkes- og riksplan bør sette på vent å forholde seg til situasjonen for papirløse barn i Norge.»

2.5.2 Debattsentralen (Aftenposten)

I likhet med Vårt Lands diskusjonsforum, må man på Aftenpostens forum, Debattsentralen, registrere seg med personopplysninger (mobilnummer og e-postadresse), men man forblir anonym i forhold til de andre brukerne. Man velger seg et psevdonym/brukernavn, og man kan laste opp bilde. Det er også her mulig å anbefale eller klage på innlegg ved å trykke på henholdsvis knappen "Anbefal" eller "Anmeld". De anbefalte innleggene listes opp på forsiden, men er mindre synlige enn de er på Verdidebatt, og Debattsentralen selv fremhever ikke innlegg på eget initiativ.

Temaene er delt inn i 10 grupper: *Spørsmål og svar*, *Fullt navn-debatt*, *Politikk og samfunn*, *Verden*, *Sport*, *Forbruker*, *Reise*, *Helse og Trening*, *Kultur og fritid*, *Tro og viten*. Under *Politikk og samfunn* finnes det tolv undergrupper, deriblant *Innvandring og integrering*.

Figur 2.2: Utklipp fra innvandrings- og integreringsdebatten på Debattsentralen.

Debattsentralen skiller seg fra de andre foraene ved at det er synlig i teksten dersom en hel debatt eller et enkeltinnlegg er slettet av redaksjonen. Det følger også med en forklaring. Følgende to eksempler viser henholdsvis en slettet debatt og et slettet enkeltinnlegg:

Figur 2.3: Eksempler på slettet debatt og slettet innlegg.

2.5.3 Debattforum (Hegnar Online)

Hegnar Onlines Debattforum er det forumet med de mest liberale reglene for nettdebatt blant de tre enhetene jeg har valgt ut for analysen. Forumet krever ikke at man registrerer seg med personopplysninger, men man må bekrefte at man har lest reglementet før man skriver et innlegg. I reglementet står det at Debattforum skal være ”et forum for meningsytringer og diskusjon rundt økonomiske emner og problemstillinger”. De fleste diskusjonsgruppene dreier seg om børs og finans. Det er til sammen 32 diskusjonsgrupper, der én heter *Politikk*. Det finnes ingen egen kategori for innvandring, men mange av innleggene i Politikk-gruppen dreier seg om nettopp dette temaet. Brukerne har mulighet til å varsle moderator om upassende innlegg ved å trykke på et rødt forbudsskilt. Det er derimot ikke mulig å anbefale

innlegg, og redaksjonen fremhever heller ikke gode innlegg. Deltakerne på dette forumet har mulighet til å registrere et psevdonym, men de fleste benytter seg ikke av dette og omtales som ”gjest” under innleggene.

Figur 2.4: Utklipp fra politikk-debatten på Hegnars debattforum.

HegnarOnline Debattforum: Politikk

Forum forside | Tickerliste | Registrer ny bruker | VIP Forumlogg inn

Nytt innlegg

Fora

Gründertorget (26:04 11:27)	Olje og energi (26:04 12:04)
Fiskeri og oppdrett (26:04 12:04)	Gull og gruvedrift (26:04 12:04)
Unoterte (26:04 11:24)	Handel (26:04 11:15)
Industri (26:04 12:05)	Valuta (26:04 11:45)
Eiendom (26:04 11:48)	Finans (26:04 11:50)
IT og kommunikasjon (26:04 12:00)	Offshore (26:04 12:04)
Shipping (26:04 12:05)	Media (26:04 11:59)
Transport (26:04 12:04)	Utenlandske aksjer (25:04 22:24)
Tekniske analyser (26:04 10:42)	Derivater (22:04 16:06)
Fond (26:04 09:10)	Dagens tema (26:04 11:58)
Annen virksomhet (26:04 11:11)	Studenter på Børs (23:04 17:36)
Skatter og avgifter (25:04 22:08)	Kapitals Børs-NM (19:04 15:51)
Tipping, sport og spill (26:04 10:41)	Fra Admin. (25:04 22:21)
Bil og motor (26:04 11:58)	Reise, ferie og fritid (26:04 11:22)
Bare prat (26:04 12:04)	Politikk (26:04 12:03)
Annonser (08:09 10:05)	De beste børslenkene (22:04 09:34)

De siste innleggene: Politikk

26.04.11

- 12:03 stemples seg selv som et gjerrig rasshøl (Gjest) (5) [1]
- 12:03 200.000 libyere skal sluses inn bakveien er planen (Gjest) (53) [6]
- 12:02 Verdens dyreste land - at dere holder ut. (Gjest) (51) [12]

2.5.4 Fellestrekk og forskjeller mellom foraene

Da jeg valgte ut diskusjonsfora for analysene mine, ønsket jeg at de skulle være forskjellige i forhold til utforming, reglement og moderering. Det de alle har til felles, er at de er fora for meningsytringer, åpne for alle som ønsker å delta og at de ikke blir forhåndsredigert. Alle har også temagrupper for diskusjon. Den viktigste forskjellen er kanskje muligheten til å være anonym: mens Vårt Lands diskusjonsforum, Verdidebatt, krever at debattantene signerer med fullt navn, er ikke dette noe krav på de to øvrige foraene. På Aftenpostens diskusjonsforum, Debattsentralen, er det en gruppe som heter *Fullt navn-debatten*, og de som ønsker å signere, kan altså skrive innlegg her. Sammenliknet med de andre gruppene, har *Fullt navn-debatten* imidlertid relativt få initierte debatter. På Hegnar Onlines diskusjonsforum, Debattforum, oppfordres det ikke til å signere med fullt navn, og det er heller ikke et krav at man registrerer

seg med personopplysninger. I tillegg varierer det mye i hvilken grad foraene ønsker å skape en ansvarsfølelse hos brukerne. Alle foraene gir brukerne mulighet til å varsle om upassende innlegg, men Verdidebatt er det eneste forumet hvor brukeren må begrunne varslingen. Når det gjelder anbefalinger av andres innlegg, er dette mulig på Verdidebatt og Aftenpostens Debattsentralen, men ikke på Hognar Onlines Debattforum. Verdidebatt er det eneste forumet hvor redaksjonen selv løfter frem gode innlegg til forsiden.

Når det gjelder nettikette og regler for hva som ikke er tillatt, er reglementene i de tre foraene tilnærmet like i det de hovedsakelig viser til norsk lov og Vær varsom-plakaten.

Forskjellene kan føres inn i en tabell for å få bedre oversikt:

Tabell 2.2: Skjematisk sammenlikning av viktige trekk på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hognar Onlines Debattforum.

	Verdidebatt	Debattsentralen	Debattforum
	Vårt Land	Aftenposten	Hognar Online
Krav om fullt navn	Ja	Nei	Nei
Fremheving av gode innlegg	Mye	Noe	Nei
Pliktig registrering	Ja	Ja	Nei
Synlig moderering	Ja	Ja	Nei

Det er altså mer styring på Vårt Lands diskusjonsforum, Verdidebatt, ved at terskelen for deltakelse er høyere og at redaksjonen fremhever gode innlegg. På Aftenpostens forum, Debattsentralen, er terskelen for deltakelse lavere fordi man kan diskutere anonymt. Det kan man også på Hognar Onlines forum, Debattforum, og her er det heller ikke krav om registrering med personopplysninger, og redaksjonen er ikke synlig på forumet. Som beskrevet i kapittel 1 tyder tidligere forskning på at grad av regulering kan påvirke debattens kvalitet. I analysekapitlene vil jeg derfor bruke disse opplysningene om foraenes ulike grad av kontroll for å utforme forventninger til funn.

2.6 Innholdsanalyse

2.6.1 Kvantitativ eller kvalitativ?

For å besvare problemstillingen har jeg først og fremst benyttet meg av innholdsanalyse. Krippendorff (1980:21) betegner innholdsanalysen som en forskningsteknikk hvis formål er å trekke reliable og valide slutninger fra data til konteksten. Det er et verktøy for å skaffe ny innsikt og kunnskap på et område, og innebærer å avdekke generelle eller typiske mønstre i materialet. Mens kvantitativ innholdsanalyse går ut på å systematisere de delene av innholdet i ulike dokumenter som er relevante for problemstillingen ved hjelp av et strukturert kategoriskjema, kan kvalitativ innholdsanalyse for eksempel dreie seg om å få innblikk i hvilke argumenter, standpunkter, holdninger eller verdier som står sentralt i ulike tekster (Grønmo 2004:128). Det har vært nødvendig å bruke kvalitative teknikker i analysen min, fordi jeg fortløpende har gjort vurderinger av hvilke deler av tekstene som er relevante for studien og på denne måten gått dypere inn i stoffet. Jeg har for eksempel gjort subjektive vurderinger av ulike typer argumenter og utsagn og kategorisert disse basert på min egen oppfatning av innholdet. Men siden jeg mener det var viktig å systematisere kategoriene i skjema og tabeller for bedre å kunne sammenlikne funn på tvers av foraene, har jeg også brukt kvantitative teknikker i innholdsanalysen, spesielt under den deskriptive kodingen (kommenteres i avsnittet nedenfor). Måten jeg har presentert data på ble inspirert av tidligere forskningsarbeider på nettdebatter (bl.a. Scott 2007; Kies 2010) hvor det er brukt kvantitativ innholdsanalyse. Østbye m.fl. (1997) mener at man i mange tilfeller kommer lengst med en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ innholdsanalyse. Ved kvantitative teknikker er kodingen mer strukturert, det er lettere å gi en oversikt over et stort materiale og dessuten oppnå mer reliable resultater fordi forskeren jobber etter objektive kriterier. Kvalitativ analyse gjør det lettere å trenge dypere inn i et avgrenset materiale og få et bedre bilde av helheten, og en kombinasjon kan dermed ta med seg positive trekk fra begge tilnærmingmåtene. En risiko er at man blander subjektive og objektive kriterier for kodingen. Gentikow (2005:145-146) understreker at fordi en kvalitativ analyse er fortolkende, kan den aldri bli nøyaktig og etterprøvbar, resultatene kan aldri sies å være 100 prosent korrekte eller endelige. Det at det kun var jeg som analyserte, betyr at jeg uansett har brukt de samme kriteriene for analyse på hvert av foraene. Jeg har også vært nøye på å inkludere eksempler fra debattene, noe som også kan bidra til å styrke reliabiliteten.

I og med at jeg benytter meg av en kombinasjon mellom kvantitative og kvalitative teknikker, har jeg valgt å dele opp analysematerialet. Jeg har allerede gjort rede for hvordan jeg valgte uke 6 som tidsavgrensning for datainnsamlingen. Alle debattinnleggene om innvandring og integrering i løpet av denne uken ble brukt i den kvantitative innholdsanalysen. Men siden

datamaterialet ble meget stort (til sammen 3249 kommentarer), ønsket jeg å begrense utvalget ytterligere da jeg skulle starte med de kvalitative analysene av stoffet. Dette var ikke nødvendig på Verdidebatt, siden antall kommentarer (153) er langt mindre der enn på Debattsentralen og Debattforum. Fremgangsmåten for avgrensningen av stoffet har blitt gjort ved loddtrekning: jeg har trukket to av syv dager per forum, og står dermed igjen med 348 kommentarer på Debattsentralen og 599 kommentarer på Debattforum.

2.6.2 Koding

Det vanlige formålet med kvalitative analyser er å utvikle en helhetlig forståelse av spesifikke forhold (Grønmo 2004:263). Dette forutsetter både oversikt og innsikt. Systematisk koding og kategorisering kan bidra til en annen og kanskje mer innsiktsfull forståelse av hele materialet. Datamaterialet i kvalitative studier er ofte omfattende, komplekst og uoversiktlig (ibid:246). Denne beskrivelsen passer bra for diskusjonsfora: mengden av innlegg er stor, lengden på innleggene varierer og det samme gjør innholdet. For å få oversikt over materialet, har jeg kategorisert det i ulike grupper. Dette gjøres ved hjelp av koding. Koding betyr at man finner ett eller noen få stikkord som kan beskrive et større utsnitt av teksten (Grønmo 2004:246). For å oppdage generelle eller typiske mønstre i materialet, er det nødvendig å forenkle og sammenfatte innholdet i teksten. Koding i kvalitative studier skiller seg fra de kvantitative ved at man i stedet for tall eller symboler benytter seg av *beskrivelser* av materialet (Richards 2005:85). Målet for den kvalitative kodingen er å lære fra data, og gjentatte ganger gå over materialet helt til man forstår mønstrene og forklaringene fullt ut. Gjennom kodingen blir det lett å gå tilbake til hele avsnitt for å få et bilde av konteksten.

Richards (2005:87-88) skiller mellom tre typer koding: ”deskriptiv”, ”tematisk” og ”analytisk”. Deskriptiv koding har mye til felles med kvantitativ koding, og tar for seg kjennetegn som kjønn, alder og bosted. Tematisk koding beskriver tekstens tema, mens den analytiske kodingen tar for seg argumenter, synspunkter, holdninger osv. Sistnevnte er mest sentral for kvalitative forskere, og krever at man selv leser gjennom stoffet og koder i henhold til ulike kriterier og kategorier. De tre kodingstypene egner seg godt for å få en oversikt over nettdebattene og trekk ved debattantene. Dette blir tema for kapittel 3 og 4, hvor jeg med utgangspunkt i kategoriskjemaet jeg presenterte under avsnitt 2.3, vil gjøre rede for hva som har styrt kodingen av materialet.

2.6.3 Bruk av dataprogram for kvalitativ innholdsanalyse

Datamaterialet fra diskusjonsforaene hentet jeg selv fra Internett. Jeg kopierte debattinnleggene og limte dem inn i egne Word-filer. Jeg brukte funksjoner i Word for å telle ord i hovedinnlegg og kommentarer og registrere antall deltakere i hvert innlegg. I tillegg førte jeg opp egne lister over hvor mange innlegg hver deltaker skriver per debatt og i hele utvalgsperioden, og jeg lagde en oversikt over hvem som viser positive og negative holdninger til innvandring. Dette ble gjort ved hjelp av fargekoding. Der jeg sporet negative holdninger til innvandring, kodet jeg med rødt. Positive holdninger ble kodet med grønt. Resultatene fra analysene ble overført til Excel hvor jeg laget presentasjoner av resultatene ved hjelp av tabeller og figurer.

Den tematiske og den analytiske kodingen ble utført i dataprogrammet NVivo. Dette er et program for kvalitativ analyse, og beskrives av distributøren på denne måten:

”Qualitative research software like NVivo, helps people to manage, shape and make sense of unstructured information. It doesn't do the thinking for you; it provides a sophisticated workspace that enables you to work through your information.”¹⁴

Grunnen til at jeg valgte å jobbe med NVivo, er at min veileder tipset meg om programmet. Jeg fant ut at Universitetet i Oslo tilbyr lynkurs i bruk av NVivo til sine ansatte, som jeg fikk lov til å delta på den 9. desember 2010. Kurset ga meg nok innsikt til å bruke de enkleste funksjonene på NVivo, og jeg fikk god nytte av programmet. Den største fordelen var at jeg kunne kode tekstens innhold i såkalte nodes. En node representerer ting som er relatert til hverandre og refererer til et sted hvor softwareprogrammet lagrer en kategori (Richards 2005:89). Ved å opprette nodes, kunne jeg når som helst klikke meg inn på disse for å undersøke hvilke koder de inneholdt og hvor i teksten kodene befant seg. Dette var viktig for meg, slik at jeg hele tiden var bevisst konteksten for hver kode. Jeg benyttet meg også mye av ”high lighting”, dvs. at jeg kunne bla meg gjennom teksten for å undersøke hva jeg hadde kodet og hvilke nodes kodene befant seg i. Nedenfor har jeg limt inn et utklipp fra NVivo for å illustrere hvordan jeg behandlet data. Den gule fargen viser at teksten er kodet. De grå feltene i teksten er min egen sensurering av deltakere. Nederst til høyre viser den grønne- og den rosa streken hvordan teksten er kodet.

¹⁴ <http://www.qsrinternational.com/what-is-qualitative-research.aspx>

Figur 2.5: Utklipp fra analyseprogrammet Nvivo.

Nodes

Name	Sources	References
Argumenter	1	75
Avsporing	1	7
Forsøker å finne løsning	1	25
Frustrasjon	1	1
Kilder	0	0
Personlig erfaring	1	7
Nyheter og artikler	1	11
Andres meninger	1	18
Kommenterer ikke argumenter	1	2
Komplimenter	1	15
Krangling	1	5
Mobbing og personangrep	1	6
Rasisme og fordommer	0	0
Refleksjon	1	11
Regjeringsskritikk	1	20
Ren meningsytring	1	6
Språk	1	6
Søker informasjon	1	9
Tema	0	0
Udokumenterte påstander	1	3
Virkemidler	0	0
Økenavn	1	1

verdidebatt

– gå til den [siterte teksten](#).

Så står vi der da med to "fakta". Men er fristet til å lage en liten le
jo større grad vil du passe inn i det norske folk. Og motsatt, jo me
din sjanse for å bli integrert, for ikke snakke om assimilert.

Så vidt meg bekjent er hovedkriteriet for asyl bundet til søkerens
mulig dette til en viss grad korrelerer med kompleksiteten i integr
kanskje dette igjen er korrelert til hudfarge) men søkerens behov t
synes det er en fornuftig rangering.

Coding Density

Asyl- og flyktningpolitikk

Innvandringspolitikk

Politiker- og mediaforakt

Argumenter

Mens den kvalitative, analytiske kodingen ble gjort i dataprogrammet NVivo, brukte jeg som nevnt Word og Excel for den deskriptive analysen. Grunnen til dette er at jeg hadde problemer med at NVivo jobbet saktere enn Word og Excel.

Da jeg hadde gjort meg ferdig med analysene, var det på tide å utføre intervju av nøkkelinformanter. Fremgangsmåten for intervjuene vil jeg gjøre rede for i resten av metodekapittelet.

2.7 Kvalitativt intervju

I delproblemstillingen ønsket jeg å få svar på hvilken målsetning redaksjonene har for nettdebatten på sine Internett-sider, og i hvilken grad de mener at målsetningen blir imøtekommet ved hjelp av eksisterende reglement. Det var viktig for meg at jeg fikk snakke med noen som har så god innsikt i nettstedets politikk på dette området, at de kunne gi utfyllende svar. Siden jeg hadde et spesifikt ønske om hvem jeg ville intervju, valgte jeg å benytte meg av ekspertintervjuer. Det vil si at man gjør et ikke-tilfeldig, strategisk utvalg av informanter. Det finnes ulike utvalgsmetoder for strategiske utvalg. Når det er studiens formål og forskerens kjennskap til populasjonen som guider prosessen, slik jeg legger opp til her, betegner Tansey (2007:770) utvalgsmetoden som formålsutvalg. Tanken bak denne metoden er at god dømmekraft og strategi gir forskeren et passende utvalg av respondenter i forhold til problemstillingen. Oisín Tansey (2007:766–769) gjør rede for ulike fordeler og ulemper med å bruke ekspertintervjuer som kvalitativ metode. Fordelene er at forskeren får kontroll over utvalgsprosessen og får snakket med de informantene som sitter på mest kunnskap på området. Ekspertintervjuer egner seg godt hvis man er ute etter informasjon om hva disse ekspertene mener om en sak, i dette tilfellet hva de mener om styring og kontroll på diskusjonsfora. Forskeren får tilgang til førstehåndsinformasjon fra aktører som har vært en del av prosessen en forsker på. En av ulempene kan være frafall - viktige, travle personer har en tendens til å sende stedfortredere. En annen utfordring i møte med ressurssterke informanter, er at forskeren kan havne i en underdanig rolle og miste kontrollen over intervjusituasjonen (Andersen 2006:282). Dette er særlig relevant å merke seg i møte med folk som er vant til å uttale seg i det offentlige rom (ibid), som for eksempel medieledere. Andersen (2006:178) anbefaler derfor at forskeren inntar en aktiv og bevisst forskerrolle, det vil si at man skal være lyttende, men samtidig ta initiativ uten å overstyre eller lede svar i en bestemt retning. Slik kan forskeren forhindre at informanten overtar styringen av intervjuet og leder det i en annen retning enn planlagt. Å opparbeide seg forkunnskaper om temaet for intervjuet, kan være en fordel i denne sammenhengen.

Utdypende bakgrunnskunnskap åpner for datatriangulering som muliggjør skarpere fokus og kritisk vurdering av nye intervjuer (Atkinson og Coffey 2002:806-8 referert av Andersen 2006). Derfor valgte jeg å foreta intervjuene etter innholdsanalysen, slik at jeg fikk god oversikt over nettdebattene med sine utfordringer, temaer, forskjeller og likheter på forhånd.

Gillham (2005:55) poengterer at folk i lederstillinger kan ha et behov for kontroll over situasjonen, særlig hvis temaet for intervjuet er sensitivt eller vanskelig. Enkelte sider ved nettdebatten er vanskelige, spesielt med tanke på at det kan forekomme rasistiske ytringer og personangrep. Derfor antar jeg at intervjuobjektene mine er opptatt av å forsvare sin egen politikk på området og hindre at de blir misforstått. Jeg ga dem derfor muligheten til sitatsjekk i etterkant av intervjuet, og forklarte at det ville være mulig å endre sine egne uttalelser. Dette kan føre til at intervjuobjektet blir mindre forsiktig i sine uttalelser og mer positivt innstilt til prosjektet (Gillham:ibid).

2.7.1 Planlegging og gjennomføring av intervjuene

Først kontaktet jeg hvert nettsted for å forhøre meg om hvem som var ansvarlig for– eller hadde best oversikt over diskusjonsforumet. Utviklingsredaktøren i Vårt Land hadde permisjon, og jeg ble henvist til samfunnsredaktør Erling Rimehaug. Han deltar aktivt i nettdebatten og var også med i idéfasen for utformingen av forumet. Representanten for Aftenposten, Liv Skotheim, var ansatt som debatt- og kommentaransvarlig på nett. Da jeg kontaktet henne, var hun i ferd med å skifte stilling og arbeidssted, men hun hadde likevel ikke noe imot å delta i prosjektet. Representanten for Hegnar Online, Stein Ove Haugen, er nettredaktør. Han sa seg først villig til å avtale et møte for intervju, men noen dager før avtalen spurte han om vi kunne ta det på e-post isteden. I visshet om at medieledere er travle personer, respekterte jeg ønsket hans og sendte ham spørsmålene på e-post. Selv om dette ikke ga meg like gode muligheter til å følge opp svarene, sa han seg villig til å besvare eventuelle tilleggsspørsmål ved et senere tidspunkt. Dette illustrerer én av ekspertintervjuenes utfordringer jeg nevnte i avsnittet ovenfor: at eksperter ofte har en travel hverdag.

Først foregikk kommunikasjonen på e-post med alle representantene. Jeg presenterte prosjektet og skrev litt om hvilke typer spørsmål de ville få. I tillegg gjorde jeg representantene oppmerksom på hvilke rettigheter de har rundt sitatsjekk og anonymitet. Alle sa seg villig til å bli identifisert med fullt navn. Jeg mener det er viktig å ta med disse opplysningene i oppgaven, fordi det er relevant å knytte intervjudataene til funn fra

innholdsanalysen. Jeg antar at redaksjonenes oppfatninger av hvordan et diskusjonsforum burde se ut og fungere, påvirker reglementet som igjen påvirker debatten. Jeg kunne muligens ha unnlatt å skrive vedkommendes navn og kun hvilket nettsted de representerer, men siden alle tre har eller hadde viktige posisjoner i mediet, antar jeg at uttalelsene uansett lett ville blitt knyttet til vedkommendes navn.

Under intervjuene med Skotheim og Rimehaug, ba jeg om å få bruke digital opptaksspiller under intervjuet. Ved bruk av opptaksspiller kan man oppdage forhold under transkriberingen som kan være interessant i forskningssammenhengen, selv om arbeidet med transkribering i etterkant kan være tidkrevende og ikke all informasjonen er like hensiktsmessig å få med (Tjora 2009).

Det finnes ulike intervjueteknikker for å samle inn data. Ustrukturert intervju fortøner seg nærmest som en samtale mellom forsker og intervjuobjekt, og det brukes gjerne som en kilde til innsikt i en eksplorerende fase (Leech 2002:665). Det er også mulig å bruke strukturert intervju, som er vanlig i surveyundersøkelser. Denne typen intervju krever spesifikke spørsmål, ofte med lukkede svarkategorier (Bryman 2004:203), slik at det blir lettere å gjøre kvantitative sammenlikninger. Det krever imidlertid at man har oversikt over alle mulige svaralternativer, noe jeg ikke kan påstå at jeg har i denne sammenhengen. Siden det ikke er gjort noen liknende komparativ studie av norske nettdebatter om innvandring, ønsket jeg i denne undersøkelsen å kunne sammenlikne intervjudata, men samtidig ha muligheten til å følge opp spørsmål og stille spørsmålene i ulik rekkefølge, om nødvendig. Da kan semistrukturert intervju være en egnet metode. Ved bruk av semistrukturert intervju følger forskeren en intervjuguide, men gangen i intervjuet er mer fleksibel enn det strukturerte intervjuet (Bryman 2004). Spørsmålene legger opp til åpne svar, noe som anbefales når målet med datainnsamlingen er dybde og ikke bredde (Berry 2002:682).

Jeg benyttet meg av en intervjuguide som jeg forholdt meg til under alle de tre intervjuene. Intervjuguiden er forskerens holdepunkt og sjekkliste for gjennomføringen av intervjuet (Grønmo 2004:163). Ved å bruke en intervjuguide, får datainnsamlingsprosessen større transparens, og det blir lettere å gå forskeren etter i sømmene. Intervjuguiden kan brukes på en fleksibel måte. Forskeren kan vurdere temaenes rekkefølge og formulere spørsmål ut fra intervjuets utvikling. Dette var noe jeg følte var nyttig for meg, da jeg oppdaget interessante poeng jeg ønsket mer informasjon om under intervjuene. Intervjuguiden er felles for hver av

nøkkelinformantene, bortsett fra noen få spørsmål som dreier seg om omleggingen av reglementet på Vårt Lands Verdidebatt. Intervjuguidene er å finne i vedlegg 2.

Siden jeg kun har tre informanter og to av intervjuene er forholdsvis korte, så jeg ikke behov for å kode teksten. Informantene mine gikk dessuten rett på sak og svarte konkret på det de ble spurt om, så teksten er derfor oversiktlig og lett å dele inn i forskjellige tema. Jeg kunne lett finne den informasjonen jeg var ute etter ved å lese gjennom teksten.

2.8 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg, i tillegg til å presentere utvalgsenhetene, gjort rede for hvordan jeg har gått fram for å besvare problemstillingen. Det er en beskrivende studie som tar sikte på å utforske hvordan nettdebatt om innvandring påvirkes av ulik grad av styring og kontroll på diskusjonsfora. Jeg har tatt i bruk en komparativ case-metode, hvor jeg har gjort sammenlikninger av likheter og forskjeller mellom de tre diskusjonsforaene Verdidebatt (Vårt Land), Debattsentralen (Aftenposten) og Debattforum (Hegnar Online). For å besvare hovedproblemstillingen har jeg benyttet kvalitativ innholdsanalyse, ispedd elementer av en kvantitativ tilnærming. For å besvare delproblemstillingen har jeg benyttet meg av intervju med nøkkelinformanter: én person fra hvert forum med redaktør- eller lederansvar. Jeg presenterte også et kategoriskjema som viser viktige kriterier for en ideell debatt i et deliberativt demokrati, i tillegg til tre øvrige kategorier, og disse er viktige holdepunkter for den videre analysen og diskusjonen av funn.

3 Deltakerne: Et mangfold av stemmer?

3.1 Innledning

Det deliberative demokratiet refererer til en spesiell form for deltakelse: diskusjoner mellom individer om saker som opptar dem, og som leder til en form for enighet eller kollektiv handling (Wright & Street 2007). Ifølge Habermas' betraktninger rundt det deliberative demokrati, er felles drøftinger eneste mulighet for å løse konflikter, ikke maktbruk eller kompromisser. Da praktiseres det rendyrket argumentasjon, hvor det bare er argumenter som skal telle. Et av de viktigste trekkene ved den rendyrkede argumentasjonen, er *inklusjon*: ingen som kan levere et relevant bidrag, får utelukkes fra deltakelse (Kalleberg 1999:24). Ved å sørge for at alle har mulighet til å delta, er det dermed større mulighet for å imøtekomme kriteriet om *mangfold*. En fundamental forutsetning for en deliberativ debatt, er at alle som blir berørt av et vedtak, skal få uttale seg (Kies 2010:53). Dette kan være problematisk i forhold til bruk av Internett – ny teknologi har ført med seg flere såkalte digitale kløfter, som betyr at adgang til ressurser, teknologiske ferdigheter og kommunikative ferdigheter ofte er skjevt fordelt (Finnemann 2005:238). Digitale kløfter kan føre til skjevhet i den politiske deltakelsen, noe som er uheldig for demokratiet. Kan styring og kontroll på diskusjonsforaene ha noe å si for hvem som deltar på forumet, og hvor representative deltakerne er for resten av befolkningen? I dette kapittelet drøfter jeg forventninger basert på tidligere undersøkelser av nettdebattenes deltakere, og presenterer mine egne funn knyttet til dette anliggende.

3.2 Forventninger til funn

Tidligere studier viser at hvite, yngre menn med høy utdanninge toppe statistikken på bruk av Internett (Finnemann 2005). Den samme tendensen gjør seg gjeldende i undersøkelser av diskusjonsfora – det er ofte langt flere menn enn kvinner som deltar (f.eks. Berdal 2004, Jensen 2007). Jensens (2002:20) surveyundersøkelser blant brukere av det anarkiske forumet dk.politik og det regjeringsinitierte nordpol.dk viser liknende tendens (studien er omtalt i kapittel 1, avsnitt 1.5.1). 92 % av respondentene på dk.politik er menn, mens 8 % er kvinner. Tallene jevnere seg noe ut på nordpol.dk med 71 % menn og 29 % kvinner. Basert på disse undersøkelsene er det derfor å vente at det vil være et overtall av menn også blant mine

utvalgsenheter, men muligens en noe jevnere fordeling på Vårt Lands forum, Verdidebatt. Grunnen til at jeg antar dette, er at Verdidebatt, i likhet med nordpol.dk, har et strengere reglement for debatten. Med en forventning om at mer kontroll på diskusjonsforumet fører til at kriterier for en deliberativ debatt (deriblant mangfold) i større grad blir imøtekommet, vil Verdidebatt dermed ha en jevnere fordeling av kvinner og menn. For i et deliberativt demokrati bør borgernes deltakelse være mest mulig egalitær, og jo jevnere fordelingen er mellom menn og kvinner, unge og gamle, aktive og passive – jo bedre er det demokratisk sett. Ifølge tidligere undersøkelser av diskusjonsfora er det ofte typisk at en liten andel av deltakerne står for en stor andel av debattene. De fleste registrerte brukere er såkalte ”lurkers” - de leser debatten, men deltar i svært liten grad selv. Jensens undersøkelser viser igjen at det er en sterkere tendens til at en liten gruppe deltakere skriver en stor del av innleggene på det anarkiske forumet enn på det regjeringsinitierte. Jeg vil derfor anta at aktiviteten på Aftenpostens Debattsentralen vil være skjevtere fordelt enn på Vårt Lands Verdidebatt, igjen med antakelsen om at strengere reglement gir mer deliberasjon.

Tall fra den europeiske surveyundersøkelsen Flash EB 135 2002 (med respondenter fra 15 EU-medlemsland) viser at omtrent én av fire internettbrukere diskuterer på nettet (Kies 2010). Det er aldersfaktoren som er den viktigste i tallmaterialet – den yngre generasjonen (45 prosent for folk mellom 15 og 24 år) deltar i mye større grad enn de eldre (8 prosent blant de over 55). Undersøkelsene viser noe ulike resultater, og det er sannsynlig at ulike diskusjonsfora tiltrekker seg ulike deler av befolkningen. Men siden studiene av de myndighetsinitierte foraene ikke inkluderer aldersvariabelen, er det uvisst om brukerne av disse skiller seg fra brukere av øvrige fora aldersmessig. Mange av deltakerne har skrevet alder på sin profil både på Verdidebatt og Debattsentralen, og jeg har inkorporert denne informasjonen i analysen for å undersøke om det er noen forskjell mellom diskusjonsforaene. Siden teoretikere som forfekter det deliberative demokrati vektlegger egalitær deltakelse blant borgerne, vil det her være positivt med en stor aldersmessig spredning blant deltakere i nettdebattene.

I og med at jeg i denne oppgaven har valgt å fokusere på innvandringsdebatten spesielt, er jeg interessert i å undersøke om det er noen forskjeller i deltakernes holdninger til innvandring på de ulike foraene. Øvrebø og Moe (2010) trekker inn Sunsteins (2007) advarsel om at digitale medier gir mulighet til en filtrering av informasjon som man ikke har hatt tidligere. Dette kan være alvorlig for et velfungerende system som støtter frie ytringer. I et slikt system må nemlig

folk utsettes for ytringer, meninger og synspunkter de ikke selv ville ha valgt, for å hindre farlig fragmentering og ekstremisme. Det er altså avgjørende for demokratiet at borgerne møtes i deler av offentligheten hvor det finnes noen som er uenige. Også her vil jeg ha idealet om en egalitær deltakelse blant borgerne i bunnen, og anse det som heldig demokratisk sett om det er en jevn fordeling mellom deltakere som er negative til innvandring og de som er positive. Siden jeg ikke har funnet noen studier som belyser nettdebatt om innvandring og forskjeller mellom ulike fora på dette området, vil denne spesifikke delen av analysen være eksplorative.

3.3 Antall innlegg og deltakere

Som beskrevet i metodekapittelet, består analyse materialet mitt av til sammen 3249 kommentarer fordelt på 213 debatter. Aktiviteten på hvert forum er svært forskjellig. Mens det i løpet av uke 6 i 2011 er høyest aktivitet på Aftenpostens forum, Debattsentralen, med 1948 kommentarer fordelt på 64 debatter, har Vårt Lands Verdidebatt lavest aktivitet med 145 kommentarer fordelt på 13 debatter. Jeg har som sagt inkludert én ekstra dag for Verdidebatt. Den 14. februar ble det initiert to debatter med til sammen 21 kommentarer. Disse blir med i resten av analysen. Hegnar Onlines Debattforum havner et sted midt i mellom med 1135 kommentarer fordelt på 134 debatter. Vi ser imidlertid at Debattforum har flest initierte debatter, men altså færre kommentarer per debatt enn Debattsentralen. En fullstendig oversikt over tittel på debattråder, dato for debatten, antall ord og kommentarer er plassert i vedlegg 1.

Debattforum skiller seg fra Debattsentralen og Verdidebatt ved at deltakerne ikke er identifiserbare verken med navn eller psevdonym. Årsaken er at de ikke trenger å registrere seg før de poster et innlegg, og samtlige deltakere får dermed navnet "Gjest". I debatten kommenterer de hverandres innlegg ved å referere til klokkeslettet innlegget ble postet. Det er imidlertid umulig å vite hvor mange deltakere det er og hvilke kjennetegn disse har, så jeg har måttet ekskludere Debattforum fra den videre analysen av foraenes deltakere. I kapittel 5 og 6, hvor jeg presenterer funn fra debattene og intervju med nøkkelinformanter, vil jeg selvsagt inkludere Debattforum i analysene igjen.

Antall deltakere varierer: Verdidebatt har færrest deltakere med sine 40, og på Debattsentralen har jeg registrert 158 deltakere som diskuterer innvandring i det avgrensede tidsrommet.

Samlet sett er deltakerne på Debattsentralen mer aktive enn på Verdidebatt, slik vi ser i tabellen nedenfor.

Tabell 3.1: Deltakernes aktivitet på Verdidebatt og Debattsentralen.

	Verdidebatt	Debattsentralen
Antall kommentarer	145	1948
Antall deltakere	40	158
Antall kommentarer per deltaker	5,3	10,6

Vi ser at deltakerne på Debattsentralen poster dobbelt så mange innlegg som deltakerne på Verdidebatt. En årsak kan være at innleggene på Debattsentralen generelt er kortere enn på Verdidebatt, og meningsutvekslingene er raskere. Verdidebatt har gjennomsnittlig 500 ord per hovedinnlegg (det første innlegg i hver debatt), mens på Debattsentralen er tallet 132. (Hegnar Online Debattforum har for øvrig færrest ord per hovedinnlegg med 74).

Videre har jeg undersøkt om deltakerne deltar omtrent like mye, eller om det er noen få som dominerer debatten. For å beregne hvor aktive deltakerne på hvert av foraene er, opprettet jeg følgende kategorier:

- Meget aktive (flere enn 10 innlegg)
- Sporadisk aktive (2 – 10 innlegg)
- Passive (kun 1 innlegg)

Resultatene førte jeg inn i tabellen nedenfor.

Tabell 3.2: Aktivitet blant deltakerne på Verdidebatt og Debattsentralen. Prosent.

	Verdidebatt (N=40)	Debattsentralen (N=158)
Aktive (flere enn 10 innlegg)	12,5	40
Sporadisk aktive (2-10 innlegg)	50	40
Passive (kun 1 innlegg)	37,5	20

Tabellen viser at det er relativt mange passive deltakere på Verdidebatt – 37, 5 % av deltakerne skrev bare ett innlegg om innvandring i perioden 7. – 14. februar. De fleste (halvparten) er sporadisk aktive, og kun 12, 5 % har havnet i kategorien ”aktive”.

På Debattsentralen er 40 % av deltakerne aktive, 40 % er sporadisk aktive, og 20 % av deltakerne er passive.

For å undersøke om det var noen få deltakere som dominerte debatten, undersøkte jeg hvor mange innlegg de mest aktive deltakerne postet. Utrekningene viste at 12,5 % av deltakerne på Verdidebatt (5 deltakere) sto for 43 % av innleggene. På Debattsentralen sto 12,5 % av deltakerne (20 deltakere) for 36 % av innleggene.

Det er altså en noe skjevere fordeling av aktiviteten på Verdidebatt enn Debattsentralen: Verdidebatt har flere passive deltakere: 37,5 % postet bare ett innlegg og kan betegnes som såkalte lurkers. De mest aktive deltakerne på Verdidebatt står dessuten for en større andel av det totale antallet kommentarer enn på Debattsentralen. Det kan imidlertid være problematisk å sammenlikne disse tallene på tvers av foraene. Vi har allerede sett at et hovedinnlegg på Verdidebatt er 5 ganger så langt som på Debattsentralen. De øvrige kommentarene er ca. dobbelt så lange på Verdidebatt. Et innlegg på Verdidebatt kan dermed kreve mer planlegging og tid enn på Debattsentralen. Beregningene tar heller ikke med aktivitet i andre temagrupper på diskusjonsforumet. Likevel viser analysen min et motsatt resultat enn det jeg hadde forventet på forhånd, nemlig at aktiviteten på Verdidebatt er skjevere fordelt enn på Debattsentralen.

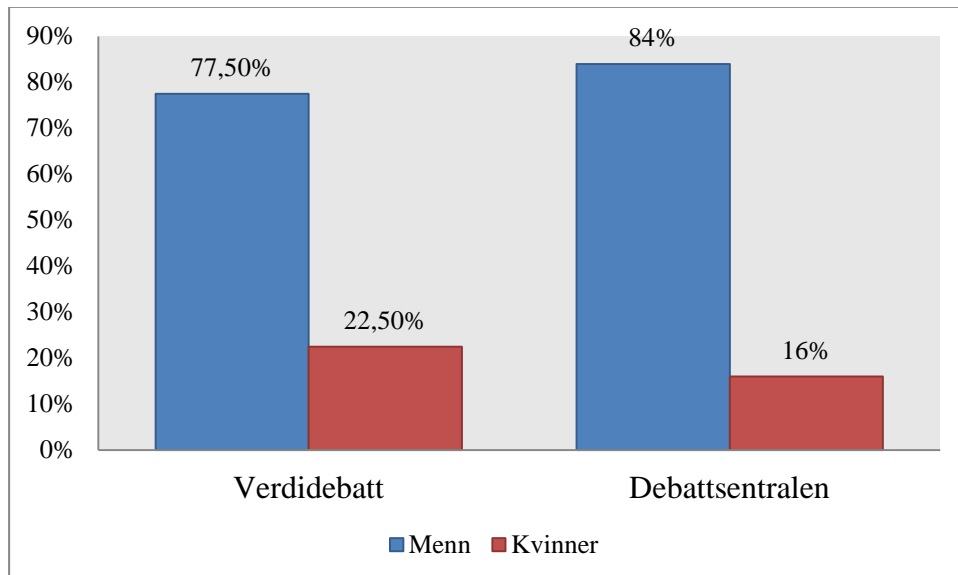
3.4 Kjønnssfordeling

Kjønn og alder blant deltakerne fant jeg ved å gå inn på hver enkelt profil på Internett. På diskusjonsforumet til Vårt Land, Verdidebatt, kreves det at man bruker sitt eget navn, så det var lett å fastsette deltakerens kjønn. Blant de 40 deltakerne var det 9 kvinner og 31 menn – 22,5 % kvinner og 77,5 % menn.

Også på Aftenposten-forumet, Debattsentralen, har deltakerne en egen profil. Det er frivillig hva slags informasjon man vil offentliggjøre, og det var ikke mulig å kontrollere oppført kjønn og alder med vedkommendes navn. Derfor er det en mulighet for at deltakerne ikke har vært oppriktige når det gjelder disse opplysningene. Mange har også valgt ikke å avsløre kjønn og alder. Blant de som har ført opp kjønn på sin profil, er det 105 menn og 20 kvinner. 33 personer har ikke ført opp kjønn. Hvis vi ser bort i fra disse, er det 84 % menn og 16 % kvinner. Men det er mulig at disse tallene ikke stemmer med virkeligheten, dersom kjønnssammensetningen er annerledes blant de resterende 33 personene. Det er likevel grunn

til å tro at det er en sterk overvekt av mannlige deltakere både på Debattsentralen og Verdidebatt, slik vi ser i figuren nedenfor.

Figur 3.1: Kjønnssfordeling på Verdidebatt og Debattsentralen.

Disse tallene viser - i likhet med tidligere studier - at det er stor overvekt av menn som diskuterer politikk på Internett. Det er vanskelig å si noe om årsakene til dette. Kanskje har det noe med de digitale kløftene jeg kommenterte i avsnitt 3.1 å gjøre. Menn er muligens mer interessert i ny teknologi og har dermed lettere for å tilegne seg ferdigheter.

Surveyundersøkelser viser også at menn generelt er mer interessert i politikk enn kvinner.

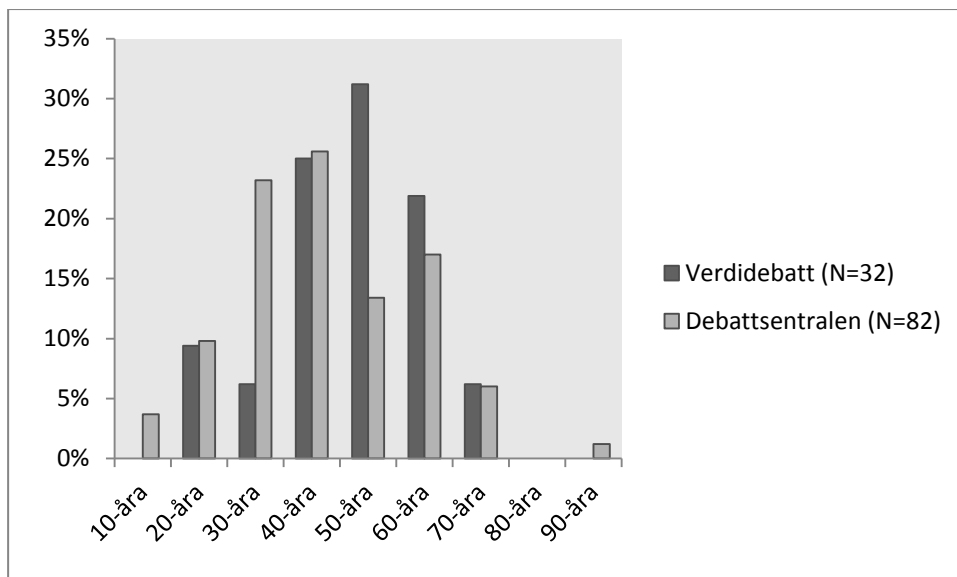
Mens 12 prosent av mennene er meget interessert og 52 prosent er ganske interessert, er de tilsvarende tallene for kvinner 7 og 46 (Strømsnes 2003). Menn går mest på politiske møter og tar også hyppigere kontakt med politikere, byråkrater og media (ibid). Tallene viser skjevheter, men ikke i så stor grad som skjevhetene i bruk av nettfora. I mine undersøkelser har jeg kun sett på deltakere på innvandringsdebatten, og det er mulig at disse skiller seg fra øvrige deltakere på diskusjonsforaene. Tallene viser også at antall kvinner i forhold til menn er noe høyere på Verdidebatt enn på Debattsentralen. Dette samsvarer med Jensens undersøkelse av dk.politik og nordpol.dk, men i noe mindre grad. Antakelsen om at fordelingen mellom kvinner og menn er jevnere på Verdidebatt enn på Debattsentralen, får støtte av mitt eget tallmateriale.

3.5 Alder

Opplysninger om alder er frivillig både på Verdidebatt og Debattsentralen. I utvalget mitt på Verdidebatt var det 8 av de 40 deltakerne som hadde valgt å holde denne informasjonen for seg selv. Blant de øvrige deltakerne er gjennomsnittalderen 51,8 år og medianen er 55.

På Debattsentralen hadde kun 84 av de 158 debattantene skrevet opp alder. To av disse hadde skrevet at de er 111 år gamle, og jeg valgte å tolke dette som feilinformasjon og fjernet disse fra aldersutregningen. Gjennomsnittsalderen på Debattsentralen er 46,4 år og medianen er 42,5 år. Men det er altså knyttet stor usikkerhet til disse tallene. Dersom de stemmer, ser vi at gjennomsnittsbukere i mitt utvalg på Debattsentralen er 5,4 år yngre enn på Verdidebatt. I figuren nedenfor finnes en oversikt over aldersfordelingen på de to foraene.

Figur 3.2: Aldersfordeling blant deltakerne på Verdidebatt og Debattsentralen. Prosent.

Vi ser at det er større aldersmessig spredning på Debattsentralen: den yngste deltakeren er 15 år og den eldste er 93. De fleste befinner seg i 30- og 40-åra. På Verdidebatt er det flest debattanter i 50-åra, men det er også en del i 40- og 60-åra.

Som jeg kommenterte i avsnitt 3.1 er de fleste deltakerne i nettdiskusjoner mellom 15 og 24 år. Funnene fra min analyse stemmer ikke med disse tallene, og minst grad på Verdidebatt, hvor de fleste deltakerne er i 50-åra. Dette kan bety at brukere av Verdidebatt ikke er representative for nettdebattanter generelt, og at forumet tiltrekker seg en bestemt type mennesker.

3.6 Holdning til innvandring

Mens analysene ovenfor dreier seg om kvantitativ, lett målbar informasjon, avhenger vurderingen av deltakernes holdninger til innvandring i større grad av forskerens oppfatning. Det kan være problematisk å plassere folks holdninger til innvandring i kun to kategorier, når de fleste verken er bare positive eller bare negative. Innvandring er et komplekst politisk område, og holdningene deles ofte inn i skalaer fra 1 til 10 eller liknende. For å danne meg et godt bilde av deltakernes holdninger, ville det ideelle ha vært å gjøre intervjuer eller bruke en surveyundersøkelse. Men siden jeg har valgt en annen metodisk tilnærming i denne oppgaven, vil disse opplysningene avhenge av min egen oppfatning av hva deltakerne skriver i kommentarene i utvalget mitt.

Først var det viktig å ha klart for seg hva en holdning er. Det finnes mange definisjoner på begrepet, og jeg har valgt å forholde meg til "the tri-componential viewpoint" (Oskamp & Schultz 2004:9). En holdning består av tre komponenter:

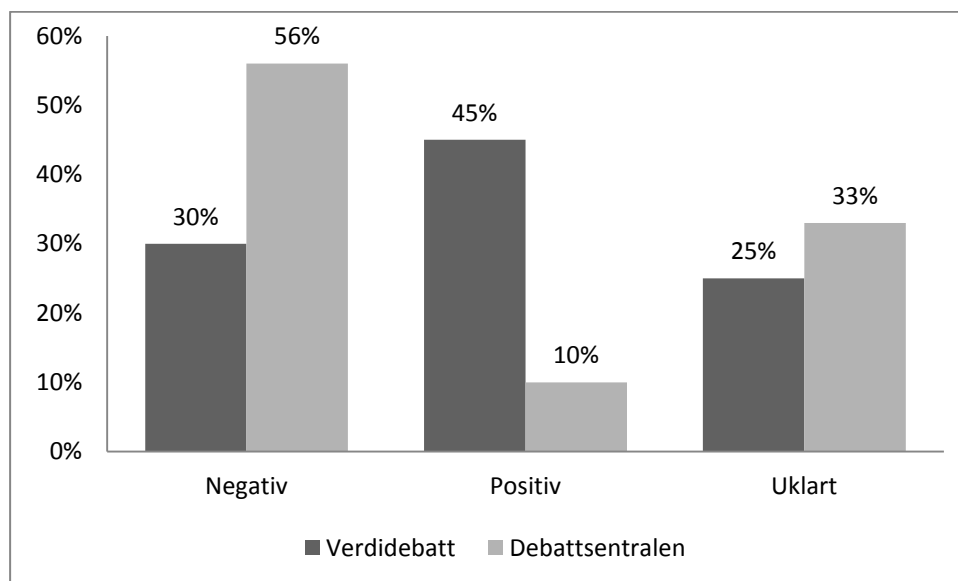
1. En affektiv komponent, som refererer til en følelse noen har for et objekt. F.eks.: "Innvandrere er interessante mennesker".
2. En atferdskomponent – folks oppførsel i forhold til et objekt. F.eks.: "Jeg kommer til å stemme FrP ved neste valg på grunn av innvandringspolitikken deres."
3. En kognitiv komponent – oppfatning og ideer man har om et objekt. "Innvandrere bosetter seg oftere i Oslo enn andre steder i landet".

Disse tre komponentene har jeg hatt i mente under analysen, selv om det ikke har vært mulig å spore alle tre i hver kommentar. Jeg har også gjennom tidligere mastergradsfordypning satt meg inn i forskning på folks holdninger til innvandring. I en studie av norske velgeres holdninger og stemmegivning (Aardal 2007:64-65) er det elleve spørsmål som lader på innvandring-solidaritet-dimensjonen. De spørsmålene som lader høyest dreier seg om innvandreres adgang til Norge (om det bør bli lettere eller vanskeligere enn det er i dag), innvandrere som trussel mot vår nasjonale egenart, innvandrere på det norske arbeidsmarkedet, størrelse på norsk u-hjelp og innvandring og kriminalitet (om innvandrere uten norsk statsborgerskap bør utvises, dersom de begår en kriminell handling). Selv om innholdsanalyse er en vidt forskjellig fremgangsmåte enn en survey-undersøkelse, har det vært nyttig å ha disse spørsmålene i tankene under analysene. I tilfeller der det ikke kommer fram hva slags holdning som ligger bak en ytring, har jeg plassert deltakeren i kategorien

”uklart”. I kapittel 4 vil jeg gå mer i dybden på innholdsanalysen og gjøre rede for ulike typer argumenter, rasistiske utsagn o.l.

Nedenfor har jeg laget en oversikt som viser andelen positive og negative holdninger til innvandring.

Figur 3.3: Holdninger til innvandring på Verdidebatt (Vårt Lands) og Debattsentralen (Aftenposten).

På Verdidebatt er det 18 deltakere (45 %) som viser positive holdninger til innvandring i utvalget mitt. 12 av deltakerne (30 %) avslører mer restriktive holdninger til innvandring, og 10 deltakere (25 %) havner i kategorien uklart. På Debattsentralen er det langt flere som viser negative holdninger til innvandring: 88 som utgjør 56 %. 15 personer (10 %) er positive og 55 (33 %) av deltakerne lar seg ikke plassere som verken positive eller negative. På Hegnar Onlines Debattforum kunne jeg heller ikke her avgjøre hvor mange deltakere som er negative eller positive til innvandring. Men ved hjelp av analysen av diskusjonene, som jeg kommer nærmere inn på i neste avsnitt, registrerte jeg antall innlegg hvor positive holdninger til innvandring var fremtredende. Resultatet var at 25 av de 1135 innleggene viste positive holdninger til innvandring – kun 2,2 % av innleggene. Det er dermed lett å fastslå at negative holdninger til innvandring preger størsteparten av kommentarene på Debattforum. På de to andre foraene er holdningene mer nyanserte, selv om også Aftenpostens forum, Debattsentralen, har et klart overtall av debattanter som viser negative holdninger til innvandring gjennom kommentarene på forumet.

For videre å undersøke forholdet mellom holdninger til innvandring og grad av aktivitet, valgte jeg å gjøre en bivariat analyse med holdning til innvandring som uavhengig variabel og aktivitet som avhengig variabel. Her ønsket jeg å undersøke om holdning til innvandring påvirker grad av aktivitet, og om det finnes det noen forskjeller mellom foraene. For å gjøre utregningen enklere og tydeliggjøre forskjellene, har jeg dikotomisert variablene. På

variabelen holdninger til innvandring har jeg utelatt ”Uklart”-kategorien. På variabelen aktivitet har jeg delt verdiene inn i aktiv (3 eller flere innlegg) og passiv (færre enn 3 innlegg).

Tabell 3.3: Sammenheng mellom holdning til innvandring (øverst) og aktivitet (til venstre) på Vårt Lands Verdidebatt. Prosent.

	Positiv	Negativ
Aktiv	39	67
Passiv	61	33
Sum	100	100
N	18	12

Når jeg regner ut prosentdifferansen, finner jeg at det er 28 prosentpoeng flere negative enn positive som er aktive i diskusjonene.

Tabell 3.4: Sammenheng mellom holdning til innvandring (øverst) og aktivitet (til venstre) på Aftenpostens Debattsentralen. Prosent.

	Positiv	Negativ
Aktiv	47	86
Passiv	53	14
Sum	100	100
N	15	88

Prosentdifferansen viser at de som er negative til innvandring er 39,7 prosentpoeng mer aktive enn de som er positive til innvandring. Sammenlikner jeg tallene mellom de to diskusjonsforaene, finner jeg at de som har negative holdninger til innvandring generelt er mer aktive enn de som har positive holdninger, og denne tendensen er tydeligere på Debattsentralen.

Analysene viser altså at de fleste av Debattsentralens debattanter – 56 % - viser negative holdninger til innvandring. 10 % har jeg plassert i kategorien “positive”. Skjevheten forsterkes av at de som viser negative holdninger til innvandring er mer aktive enn de positive. På Verdidebatt er det også en skjevhet i holdningene, men tendensen er motsatt: 45 % viser positive holdninger til innvandring, og 30 % viser negative holdninger. Skjevheten utjevnes til en viss grad ved at de negative er noe mer aktive enn de positive. I henhold til teori om ideelle forhold for debatt i et deliberativt demokrati, bør borgere møte folk som er

uenige slik at det beste argumentet kan vinne fram. Verdidebatt er nærmere et slikt ideal enn Debattsentralen når det gjelder standpunkt til innvandring.

3.6.1 Anonymitet og holdning til innvandring

Anonymitet er et kjennetegn ved nettdebatten det er hersker uenighet om, slik jeg allerede har vært inne på i kapittel 1. Magne Lindholm (2006) mener at anonymitet fører til at “den store digitale debattarenaen, som skulle ha et så stort demokratisk potensial, blir overlatt til klovner og bøller som utkjemper verbale gladiatorkamper iført digitale finlandshetter.”¹⁵ Andre knytter muligheten til å være anonym til ytringsfriheten og mener at krav om fullt navn vil bety at stemmer blir ekskludert fra samfunnsdebatten.

Som beskrevet i metodekapittelet, bruker de tre foraene forskjellige regler for identifikasjon. Vårt Land er det eneste nettstedet som krever at brukerne debatterer under fullt navn. Det er frivillig om de vil skrive alder og bosted. Det oppfordres til å laste opp et bilde av seg selv, men dette er ikke et krav. På Aftenpostens Debattsentralen er deltakerne anonyme overfor andre deltakere, men må gi fra seg personlige opplysninger når de registrerer seg. På Hegnar Onlines Debattforum kreves det ingen registrering, og deltakerne kan være sikre på at de ikke blir ”avslørt” (ved grove overtramp, kan deltakeren riktignok spores opp ved hjelp av IP-adresse).

33 av de 40 brukerne i mitt utvalg på Verdidebatt står fram med fullt navn og bilde, syv av dem har valgt å være ugjenkjennelige av uvisse grunner. I løpet av analysene av deltakerne, slo det meg at flere av dem som hadde negative holdninger til innvandring, hadde valgt ikke å identifisere seg selv med bilde. Jeg registrerte at fire av de tolv deltakerne jeg hadde registrert som negative til innvandring, altså en tredjedel, ikke hadde bilde av seg selv. Alle de 18 deltakerne som var positive til innvandring, hadde lastet opp bilde. De tre resterende deltakerne uten bilde, var blitt kodet som ”uklart”. Selv om utvalget mitt et nokså lite, *kan* dette være en indikasjon på at en negativ holdning til innvandring kan føles mer stigmatiserende, og at terskelen for å stå fram med navn og bilde dermed blir høyere enn hvis man er positiv til innvandring. For noen holdninger kan oppleves som mer stigmatiserende enn andre, og dette gjelder kanskje spesielt holdninger til innvandring. I avsnitt 1.6.2

¹⁵ Nettdebatt og maskespill:

http://home.hio.no/~magneli/skrifter/artikler_om_medier/2006_maskespill_og_nettdeba.html

poengterer Hernes og Knudsen (1994:335) hvordan nordmenn læres opp til et syn på mennesket som skapt med samme verd uavhengig av hudfarge, og det er mulig at man frykter et stempel som rasist ved å stå fram med negative holdninger til innvandring. Det at den politiske innvandringsretorikken er preget av ”likhet, medmenneskelighet, sosial rettferdighet og anstendighet” (Hagelund 2003:177), kan være med på å forsterke denne frykten for å være politisk ukorrekt.

3.7 Oppsummering og diskusjon

I dette kapittelet har jeg gjort rede for ulike trekk ved deltakerne på de tre diskusjonsforaene i utvalget mitt. Informasjonen om deltakerne på Hegnar Onlines diskusjonsforum, Debattforum, var svært begrenset, da ingen oppretter egne profiler eller diskuterer under psevdonym på dette forumet. Opplysningene fra Vårt Lands diskusjonsforum, Verdidebatt, og Aftenpostens diskusjonsforum, Debattsentralen, er det også knyttet noe usikkerhet til, siden man i hovedsak er avhengig av deltakernes oppriktighet når de oppgir opplysninger om seg selv på Internett.

Mine analyser viser at foraene tiltrekker seg nokså ulike deltakere. På Debattsentralen skriver deltakerne i snitt dobbelt så mange innlegg som på Verdidebatt. På Verdidebatt er det flere passive deltakere enn på Debattsentralen, og deltakerne som skriver flest innlegg på Verdidebatt er mer aktive enn de mest aktive deltakerne på Debattsentralen. Formodningen om at aktiviteten blant deltakerne er jevnere på Verdidebatt enn på Debattsentralen, stemmer ikke - snarere tvert imot. Siden det er et deliberativt mål at ulike argumenter skal komme fram i debatten, er det ikke bare viktig å ha et mangfold av deltakere, men de burde også være omtrent like aktive. Kies (2010) omtaler dette kriteriet som *diskursiv likhet*. Analysene mine viser altså at det er mindre diskursiv likhet på Verdidebatt enn på Debattsentralen.

Begge foraene har en stor overvekt av menn – større på Debattsentralen enn på Verdidebatt. Aldersmessig er deltakerne på Debattsentralen yngre enn på Verdidebatt, og det er også større spredning av yngre og eldre. Når det gjelder holdninger til innvandring er det på Debattsentralen overvekt av de som viser negative holdninger, og disse er mer aktive enn de positive. På Verdidebatt er det flere som er positive til innvandring, og disse er mindre aktive enn de negative. Viktige forutsetninger i det deliberative demokratiet, er at man har et mangfold av stemmer i debatten. Mine funn tyder på at Verdidebatt tiltrekker seg et større

mangfold når det gjelder fordelingen av kvinner og menn og fordelingen av debattanter som er positive og negative til innvandring. Men forumet har et smalere spekter av deltakere i forskjellige aldre – en nokså stor andel befinner seg i 50-årene. Mangfoldsidealet blir dermed ikke i stor grad oppfylt på noen av foraene.

En viktig faktor som skiller deltakerne på de tre foraene fra hverandre, er graden av identifikasjon. Mine funn viser også at det er langt flere deltakere som er positive til innvandring på Verdidebatt enn på de to andre foraene, og blant dem jeg har registrert som restriktive til innvandring på Verdidebatt, er det en tredjedel som ikke har lastet opp bilde av seg selv. Jeg har allerede antydnet en forklaring som foreslår at negative holdninger oppleves som stigmatiserende, og at det derfor er lettere å skjule seg bak et psevdonym når man lufter det noen anser som politisk ukorrekte synspunkter. Hvordan anonymiteten (sammen med andre mulige faktorer) påvirker tonen mellom deltakerne og graden av deliberasjon i debatten, vil jeg sette under lupen i kapittelet som følger.

4 Diskusjonene: Kvalitet eller forsøpling?

4.1 Innledning

Idealet for diskusjoner i det deliberative demokrati forutsetter først og fremst at meninger skal begrunnes og at deltakerne lytter til hverandre og engasjerer seg i andres innspill. I tillegg er det viktig at man reflekterer over andres argumenter, lærer noe av debatten og har empati for ulike meninger som kommer frem. Alle skal ha like muligheter for å ytre seg i diskusjonen, og ideelt sett skal argumentene slipes mot hverandre til man oppnår enighet. Nettdebatten har ofte en friskere tone enn debatter i andre fora, men en uformell stil står ikke i motsetning til de demokratiske kvalitetskravene (Øvrebø og Moe 2010:7). I dette kapittelet vil jeg undersøke om og på hvilken måte diskusjonene i Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum oppfyller kriterier for deliberativt demokrati. Jeg vil også gjøre en sammenlikning av tematiske og språklige forskjeller, og avslutningsvis vil jeg reflektere over idealene og diskusjonenes kjennetegn samlet.

4.2 Forventninger til funn

I metodekapittelet, avsnitt 2.3, systematiserte jeg de ni kriteriene for deliberativt demokrati utarbeidet av Kies (2010). Fire av disse er spesielt relevante i innholdsanalysene av debattene: gjensidighet, begrunnelse, empati og refleksjon. Kriteriet om inklusjon kan til en viss grad forklares av tonen mellom deltakerne, med den anmodningen at en krass tone kan føre til at debattanter føler seg ekskludert. Jeg la selv til to punkter som jeg mener er interessante i min studie av innvandringsdebatten: tema og språk.

Studiene av Jensen (2002) og Wright (2007) som jeg tidligere har referert til, tar i bruk metoder for analysen som skiller seg noe fra mine. De bruker en kvantitativ tilnærming, mens jeg for det meste valgte å bruke kvalitative metoder for analysen. Dette betyr at mine funn vil være mer farget av subjektive valg, men samtidig kan jeg gå dypere inn i materialet. Siden jeg fokuserer på innvandringsdebatten, mener jeg det er interessant å undersøke kjennetegn som forekomst av rasisme, ulik form for argumentasjon og språkbruk i tillegg til kriterier for deliberativt demokrati. Under kodingen av debattene utformet jeg kategorier inspirert av

forskjellige studier, og hele tiden med de ni kriteriene for deliberativt demokrati i mente. Jensens studie av det anarkiske forumet dk.politik og det intervensjonistiske nordpol.dk, viser at sistnevnte inneholder en mer nyansert, balansert og seriøs politisk diskusjon enn dk.politik (2002:26). Hos nordpol.dk var det for eksempel begrunnede argumenter i 81 % av innleggene, og i dk.politik i 53 % av innleggene. Wrights (2007) analyser av Europakommisjonens Futurum Discussion Forum viser også at debatten her oppfyller flere krav for deliberativt demokrati enn øvrige fora uten samme grad av regulering og kontroll. Siden jeg går ut ifra at det mest regulerte forumet i mitt utvalg vil oppfylle flere krav til en deliberativ debatt, antar jeg at Verdidebatt vil oppfylle flere deliberative krav til debatt enn Debattsentralen og Debattforum: flere argumenter, mer refleksjon, deltakere som i større grad lytter og kommenterer andres innlegg og større grad av empati blant deltakerne. Debattforum har minst regulering, så jeg antar at dette vil få den laveste skåren på deliberative kjennetegn. Videre er det grunn til å tro at språkbruk og tonen mellom deltakerne på Verdidebatt vil være bedre, fordi styring og kontroll er grep som nettopp skal hindre de uheldige sidene ved nettdebatten – som personangrep og mangel på respekt. Også Jensens studie viser forskjeller på dette området: For å undersøke tonen mellom deltakerne, kodet Jensen (2002) alle innleggene i fem kategorier med ytterpunktene hat og respekt. På det myndighetsinitierte nordpol.dk var 16 % av meldingene kodet som “hat” eller “negativ”. Tilsvarende andel for det anarkiske dk.politik var 29 %.

Når det gjelder tema, er det vanskelig å gjøre noen antakelser på forhånd, siden jeg ikke har noen studier å sammenlikne nettdebatten om innvandring med. I avsnittet som følger gjør jeg rede for de tematiske ulikhetene i min studie.

4.3 Tema

I deliberativ demokratiteori er det viktig at offentligheten skal være åpen for alle tema. Relevansen til hvert bidrag er ikke forutbestemt, men bestemmes i den offentlige sfæren (Øvrebø & Moe 2010:6). Det er derfor nyttig å undersøke hva som opptar deltakerne på de ulike foraene, og om det er noen tema som skiller seg spesielt ut. Siden jeg ønsket å få en idé om hvilke tema som går igjen i gruppen innvandring og integrering på de tre foraene, kodet jeg debattene og plasserte de i ulike kategorier. Som beskrevet i metodekapittelet valgte jeg å redusere analysematerialet da jeg startet med den tematiske og den analytiske kodingen.

Hovedinnleggene på debattene – altså det første innlegget i hver debattråd - ble gruppert i kategorier. Grunnen til at jeg skriver hovedinnleggene, er at noen av debattrådene skifter tema underveis. Har jeg vært i tvil om hvilken kategori en debattråd hører hjemme i, har jeg imidlertid undersøkt hvordan debatten har utviklet seg.

Kategoriene ble utformet etter at jeg hadde skummet gjennom hovedinnleggene, og jeg gjorde kun få endringer underveis. Ikke alle debattene var like lette å plassere i én kategori, og i de tilfellene hvor det ble diskutert flere tema på en gang, tok jeg selv en avgjørelse av hva som var det mest fremtredende i tekstens budskap. Var jeg veldig usikker på hva som var mest sentralt, kikket jeg på hvordan debatten utviklet seg etter hvert. Jeg benyttet meg av disse kategoriene:

- Innvandringspolitikk: for denne kategorien har jeg tatt utgangspunkt i regjeringens definisjon av begrepet:
”Mål, prinsipper og tiltak som gjelder regulering av innvandring, utlendingskontroll og retur av personer uten lovlig opphold”.¹⁶
- Asyl- og flyktningpolitikk: også her har jeg forholdt meg til regjeringens definisjon i kategoriseringen av debattene:
”Omfatter mål, regelverk og tiltak i arbeidet for å forebygge og løse flyktningproblemer og hjelpe flyktninger, både internasjonalt og nasjonalt. Flyktningpolitiske virkemidler er blant annet forebyggende tiltak, nødhjelp, asyl/vern, mottak, gjenbosetting og tilbakevendingstiltak.” (ibid).
- Integrering og inkludering: regjeringen skiller på sine nettsider mellom inkludering og integrering.
“Inkludering handler om at alle som bor i Norge skal ha like muligheter og plikter til å bidra og til å delta i fellesskapet. Begrepet benyttes bredere enn begrepet integrering, som primært omhandler nyankomne innvandrere. (...) Integrering handler om tilrettelegging og tilpassing for at nye innvandrere skal bli inkludert i samfunnet.” (ibid).
- Kriminalitet: debatter som er plassert i denne kategorien fokuserer på ulike typer kriminalitet i kombinasjon med innvandring.

¹⁶ Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet.

- Arbeidsinnvandring: med arbeidsinnvandring menes alle utlendinger som kommer til Norge hovedsakelig for å søke jobb. Dette er et tema som skiller seg nokså mye fra tema i den klassiske innvandringsdebatten, men jeg valgte likevel å ta det med på lista.
- Regjeringskritikk: jeg valgte å lage en egen kategori for regjeringskritikk, da dette var et tema som gikk igjen på to av foraene. Innbefatter misnøye med den sittende regjeringen.
- Islam og muslimer: også dette temaet var mye diskutert på to av foraene i analysen og fikk derfor sin egen kategori. Innbefatter diskusjoner om religionen islam og muslimenes skikker og tradisjoner.
- Rasisme, fordommer og hets: debatter som har et av disse kjennetegnene som utgangspunkt, har jeg plassert i denne kategorien. Det betyr ikke at man diskuterer selve begrepet rasisme, men at diskusjonen tar utgangspunkt i en rasistisk uttalelse. Begrepene er gjort rede for under avsnittene 1.6.2 og 1.6.3. Et eksempel er en debatt på Hegnar Onlines Debattforum som starter med dette innlegget: “Negre hører ikke hjemme i Norge. Det skjønner da alle.”
- Annet: for lettere å se mønstre og sammenlikne foraenes tema, opprettet jeg en siste kategori hvor jeg plasserte innlegg som ikke tilhører noen av de ovennevnte kategoriene.

Jeg presenterer her en samlet tabell for tema på de tre foraene som jeg vil kommentere i avsnittene nedenfor.

Tabell 4.1: Tema for debattene på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnar Onlines Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=15)	Debattsentralen (N=17)	Debattforum (N=53)
Innvandringspolitikk	7	6	17
Asylpolitikk	53	18	15
Integrering og inkludering	26	6	4
Arbeidsinnvandring	-	-	4
Islam og muslimer	-	65	28
Kriminalitet	-	-	2
Regjeringskritikk	7	6	4
Politiker- og mediaforakt	7	-	6
Rasisme, fordommer og hets	-	-	21
Annet	-	-	6

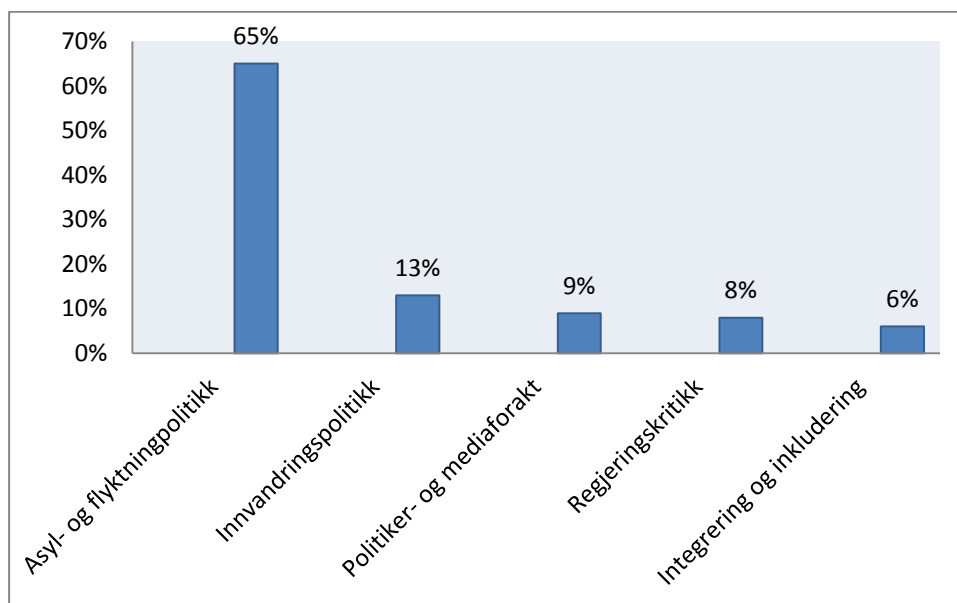
4.3.1 Tema på Verdidebatt

Blant de til sammen 15 debattene på Verdidebatt, handlet åtte av disse - over halvparten - om asylpolitikk. Det er spesielt de etiopiske asylsøkerne i domkirken i Oslo (som var en mye diskutert sak i media i februar) som dominerte samtalen. 4 av debattene (26 %) handlet om integrering og inkludering.

Antall kommentarer på hver debattråd varierer i stor grad; ikke alle tema engasjerer like mye. Den debattråden som har fått flest kommentarer på Verdidebatt har tittelen ”De etiopiske asylsøkerne”. Debatten har 30 kommentarer og handler om de etiopiske asylsøkerne som søkte tilflukt i Oslo domkirke i februar. Debatten er plassert i kategorien ”asylsøkere”.

I analyseprogrammet NVivo kunne jeg også undersøke hvor stor andel av teksten hver kategori utgjorde. Slik får jeg et mer korrekt bilde av hvilket tema som vekker størst interesse blant deltakerne, fordi noen av debattene har mange flere kommentarer enn andre. Resultatene fra andelen hvert tema dekker av den totale teksten på Verdidebatt, er presentert i tabellen nedenfor:

Figur 4.1: Prosentvis andel av teksten for hvert tema på Vårt Lands Verdidebatt.

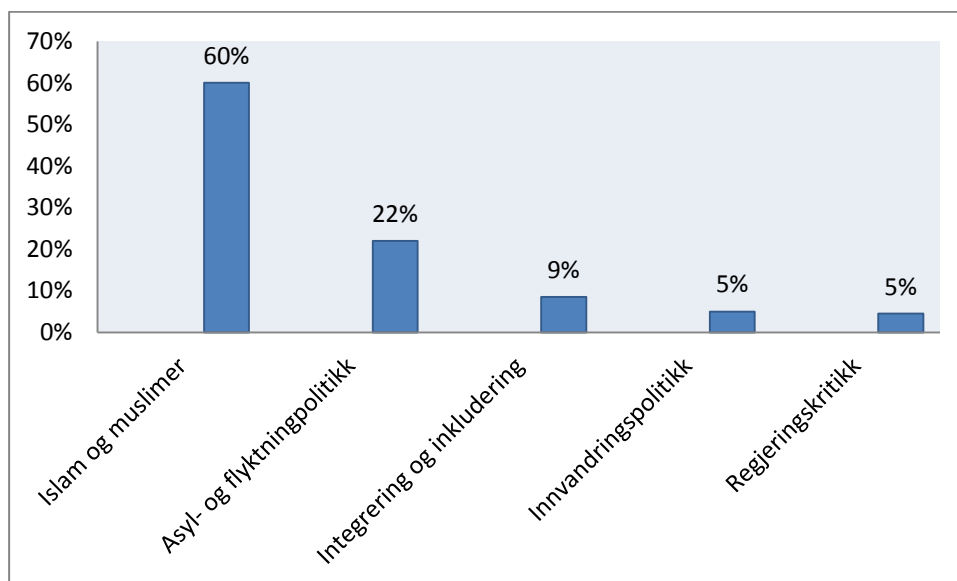

Tabellen viser at asyl- og flyktningpolitikk fortsatt er det mest debatterte temaet. Denne kategorien dekker hele 65 % av alle kommentarene samlet. Integrering og inkludering går ned fra 26 % (antall debatter) til kun 6 % av hele tekstmaterialet.

4.3.2 Tema på Debattsentralen

De fleste innleggene på Debattsentralen handler om islam og muslimer. 11 av de 17 innleggene, som utgjør 65 % av utvalget mitt havner i denne kategorien, mens de andre innleggene er forholdsvis jevnt fordelt på seks andre kategorier. I tabellen nedenfor ser vi at prosentandelen for hele teksten går litt ned for temaet islam og muslimer - til 60 %. Både integrering og inkludering og asyl- og flyktningpolitikk er mer diskutert sett over ett enn antallet debatter skulle tilsi – tallet stiger fra henholdsvis 6 % og 18 % til 9 % og 22 %.

Figur 4.2: Prosentvis andel av teksten for hvert tema på Aftenpostens Debattsentralen.

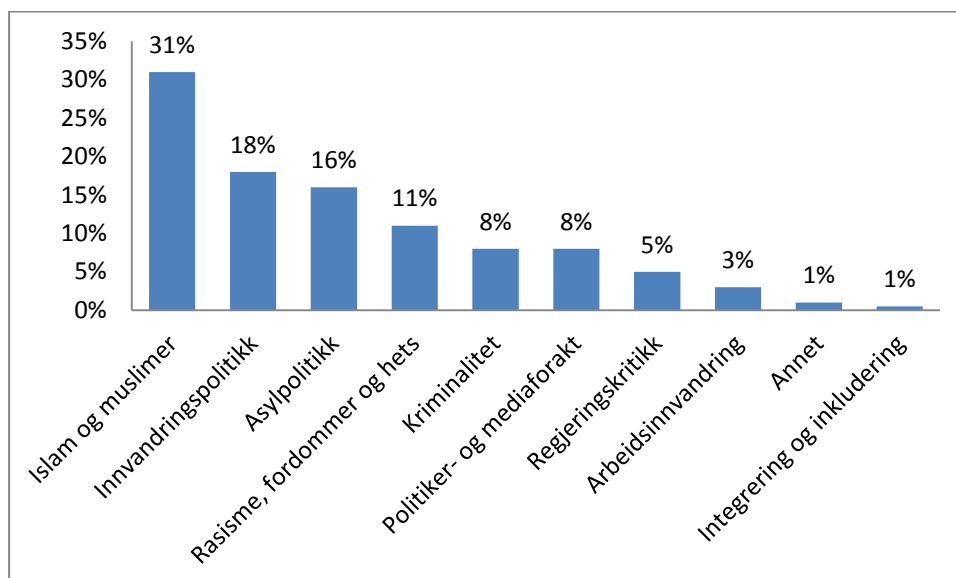
Den mest kommenterte debattråden på Debattsentralen heter “Den fattige tiggeren og hans rike sjel” og har 56 kommentarer. Jeg har kodet den med tema “integrering og inkludering”. Trådstarteren viser til en nyhetssak om et norsk par som lånte ut huset sitt til en tigger fra Romania i ferien, og kom tilbake til et skinnende rent hus med blomster og fullt kjøleskap. Trådstarteren mener at flere nordmenn burde følge dette eksempelet for å vise medmenneskelighet overfor utlendinger og fattige. Innlegget møter mange motforestillinger fra andre deltakere, som heller mener at tiggere er kriminelle og må forlate landet. Kun denne ene debatten har tema “integrering og inkludering” i mitt utvalg, og er derfor ikke en typisk representant for Debattsentralen. Men det er tydelig at temaet fenger, og dette viser at det ikke nødvendigvis er de hyppigst initierte trådene som beskriver forumet, men hvilke debatter som får flest kommentarer.

4.3.3 Tema på Debattforum

På Debattforum er det langt flere forskjellige tema enn de andre i utvalgsperioden min, og det er ingen av temaene som skiller seg ut som spesielt mye diskutert. Unntaket er islam og muslimer, som diskuteres i nesten 30 % av debattrådene. Det kan også være verdt å merke seg at 21 % av debattrådene har havnet i kategorien “Rasisme, fordommer og hets”. De aller fleste av disse har havnet i denne kategorien fordi de er rasistiske. Det betyr ikke at alle innleggene i debattråden nødvendigvis er rasistiske, fordomsfulle eller hetsende, men at selve temaet som diskuteres i hovedinnlegget kjennetegnes av ett eller flere av disse karakteristikkenes. For å belyse med et eksempel, viser jeg til en debatt på Debattforum skrevet 10.02.2011: “Etiopere er lykkejegere. Dra hjem!” Påstanden kan karakteriseres som rasistisk, fordi man stempler en hel folkegruppe som lykkejegere – et begrep som i innvandringsdebatten ofte brukes med forakt.

Mange av debattene som har havnet i “Rasisme, fordommer og hets-kategorien” har få kommentarer, noe tabellen nedenfor viser.

Figur 4.3: Prosentvis andel av teksten for hvert tema på Hegnar Onlines Debattforum.

Andelen kommentarer som dreier seg om rasisme, fordommer og hets går ned til 11 % når vi ser på hele teksten. Dette kan bety at disse debattene ikke vekker spesielt stor interesse blant

deltakerne på forumet. Islam og muslimer-temaet stiger fra 28 % til 31 %, og kriminalitet-temaet stiger fra 2 % til 8 %. Forskjellene for de øvrige temaene er ikke nevneverdig store.

På Debattforum er det debatten ”Liste over rasistdrap begått mot etnisk norske av fargede” (10.02.2011) med sine 56 kommentarer som er mest populær. Temaet her er kriminalitet, og i mange av innleggene linkes det til artikler eller listes det opp drap på nordmenn begått av innvandrere gjennom mange år. Det foregår mer en utveksling av informasjon enn debatt, selv om det forekommer kommentarer hvor det påpekes at et drap ikke må være rasistisk motivert selv om det blir begått mot hvite av innvandrere, slik som denne: *“Idiotene på Hegnar Online skjønner ikke hva rasisme er. Men slik er det med folk som lever hele livet med huet langt oppe i ræva.”* (Hegnar Onlines Debattforum 10.02.2011)

Kort oppsummert ser vi altså at det er store forskjeller mellom de tre foraene når det gjelder tema for debatt. På Verdiddebatt tyder mine funn på at det er asylpolitikk som opptar flest deltakere i utvalgsperioden, og mange av debattene dreier seg om kirkeasyl. På Debattsentralen diskuteres islam og muslimer i hele 65 % av innleggene, og også på Debattforum finnes det mange debatter (28 %) med dette temaet.

Betydningen av disse analysene vil kommenteres nærmere i slutten av kapittelet. Først vil jeg gå nærmere inn på enkeltinnleggene for å undersøke hvordan deltakerne uttrykker seg og forholder seg til hverandre.

4.4 Begrunnelse

I det aller meste av litteraturen som finnes om demokrati, debatter og deliberasjon er det en viktig normativ oppfatning at argumentasjon er en sentral del av en kvalifisert debatt (Jensen 2002:13). For å overbevise andre om at dine argumenter er best, er det nødvendig at man begrunner argumentene, og det kan også telle positivt å legge fram ”bevis” for argumentet i form av henvisninger og kildebruk. Forutsetningen om begrunnelse innebærer at deltakerne forklarer sin holdning med rasjonell og intellektuelt tilgjengelig begrunnelse (Kies 2010:46). Noen mener også at argumentene skal inneholde en moralsk begrunnelse (ibid), et krav jeg har lempet på i denne oppgaven. Det å vurdere om et argument følger moralske normer, er sterkt subjektivt og kan påvirke datas reliabilitet. Kies (2010:48) påpeker dessuten at det moralske kriteriet er viktigere i utfallet av debatten enn i selve diskusjonsprosessen.

En metode for å avdekke grad av begrunnelse i hvert innlegg, er å telle antall ord. Man antar at jo færre ord innlegget inneholder, jo færre argumenter benyttes, og omvendt (Coleman et. Al. 2002 i Kies 2010). Metoden kan imidlertid bli noe enkel, og informasjon kan gå tapt. Det er likevel verdt å merke seg den store forskjellen i antall ord per hovedinnlegg mellom foraene i mitt utvalg: Verdidebatt har gjennomsnittlig 500 ord per hovedinnlegg, på Debattsentralen er tallet 132, og Hegnar Online Debattforum har færrest ord per hovedinnlegg med 74. En annen metode er å undersøke argumentene i dybden og rangere dem i kategorier (Steenberger et. al. 2003 referert av Kies 2010). Jeg har valgt en mellomting i min analyse. Argumentene er alle plassert i én kategori, men stilles i opposisjon til kjennetegnene “rene meningsytringer” og “udokumenterte påstander”. Rene meningsytringer er påstander uten begrunnelse, og regnes som uheldig eller uproduktivt for debatten (Jensen 2002:14). Udokumenterte påstander er basert på spekulasjoner eller “fakta” som det er grunn til å sette spørsmåltegn ved. Også disse ansees som uheldige for debatten, fordi de kan villedde andre deltakere. For å identifisere et argument, forholdt jeg meg til følgende definisjon (Jørgensen & Onsberg 2008:16-18): Et argument består av tre elementer: påstand (P), hjemmel (H) og belegg (B). Påstanden er det synspunktet om et eller annet som avsenderen ønsker å få mottakers tilslutning til. Den er et avsendersynspunkt og avsenders ønske om mottakers aksept av påstanden. Belegg er den informasjonen eller det grunnlag som avsender fremsetter som direkte støtte for påstanden. Dette finner man ved å spørre: Hva bygger avsenderen påstanden på? Hjemmel danner bro mellom B og P.

Her presenterer jeg tallene fra analysen, og disse vil jeg kommentere med eksempler i avsnittene som følger.

Tabell 4.2: Begrunnelse på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnar Onlines Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Argumenter	78	45	19
Rene meningsytringer	4	19	21
Udokumenterte påstander	2	8	10

4.4.1 Argumenter

På Vårt Lands Verdidebatt begrunnes holdningene med et argument i 78 % av innleggene. Aftenposten-forumet Debattsentralen har en del færre innlegg som inneholder argumenter – 45 % - og Hegnar Onlines Debattforum har kun 19 %.

I forrige kapittel om foraenes deltakere viste mine undersøkelser at det var en overvekt av negative holdninger til innvandring på Debattforum og Debattsentralen, mens det på Verdidebatt var flest deltakere som viste positive holdninger til innvandring. Dette er en tendens som er tydelig også i argumenteringen. For eksempel handler 30 av argumentene på Verdidebatt om medmenneskelighet, ansvar for å hjelpe folk i nød eller innvandrernes rettigheter.

“Vi må ikke gi opp denne kampen. Vi kan ikke slå oss til ro med at Norge er et land som behandler mennesker inhumant. Det er flaut og fyller meg med skam at vi behandler mennesker på en uverdigg måte. Vi som burde ha alle forutsetninger for å ta menneskelige hensyn i asylsakene velger å se helt bort fra dem.” (Vårt Lands Verdidebatt, 12.02.2011)

På Debattforum støtter de fleste argumentene opp om negative holdninger til innvandrere. Her handler mange av argumentene om at vi må beskytte norske verdier og norsk identitet, at innvandringen koster mange penger og at innvandrere ikke ønsker å integrere seg i det norske samfunnet.

“Norge står ved et veiskille om vi skal forsvare våre verdier og identitet! Se på Oslo! Skremmende konfliktfylt!” (Hegnar Onlines Debattforum, 10.02.2011)

Også på Debattsentralen er det et overtall av argumenter som støtter opp om negative holdninger. Mange av argumentene dreier seg om at innvandrere – og spesielt muslimer – får for mange særrettigheter i det norske samfunnet.

“Parallellsamfunn og parallell domstoler og parallell ditt og datt er en uting i et harmonisk samfunn. Og ingen ønsker vel et uharmonisk samfunn ?” (Aftenpostens Debattsentralen, 12.02.2011)

Det er vanskelig å si noe om hvorfor holdningene og argumentene er så forskjellige mellom foraene, siden jeg vet lite om deltakerne. Tidligere forskning viser at for eksempel utdanning påvirker holdninger til innvandring (Aardal 1995). Frykt for kulturelt og materielt tap kan også være årsak til fremmedskepsis. Innvandrere kan bli en referansegruppe for ens egen

situasjon, og man føler seg truet (Hernes og Knudsen 1994). Dette står i stil til Debattforum-deltakernes mange argumenter om at innvandringen er for dyr for Norge, og også i forhold til argumentene om at innvandringen fører til tap av norske verdier.

4.4.2 Rene meningsytringer og udokumenterte påstander

Meningsytringer som ikke er begrunnet og påstander som bygger på spekulasjon eller usannheter, regnes som hindre for en deliberativ debatt. Her er det Hegnar Onlines Debattforum som har de høyeste andelene av rene meningsytringer og udokumenterte påstander med henholdsvis 21 % og 10 % av kommentarene. Deretter følger Debattsentralen, og til slutt Verdidebatt med 4 % rene meningsytringer og 2 % udokumenterte påstander. Eksempelet har jeg hentet fra en debatt om multikulturalisme i Frankrike, og dette utsagnet er ikke begrunnet og er dermed kodet som ren meningsytring:

“Sarkozy er en klok mann og jeg er glad for at det er han som er president i Frankrike!”
(Vårt Lands Verdidebatt, 13.02.2011)

Udokumenterte påstander har jeg som sagt tolket som usaklige ytringer eller spekulasjoner om andre personer eller tilstander. Eksempelet er hentet fra en debatt hvor man diskuterer hvorfor etiopiske asylsøkere ønsker å bli i Norge:

“Det svarer seg for Etiopia å ha folk i Europa, pengene de sender fra trigden (sic!) sin er mer enn landet klarer å produsere selv”. (Hegnar Onlines Debattforum 07.02.2011)

4.4.3 Kildebruk

Det er også interessant å se på kilder for begrunnelsene, der det finnes noen. Jensen (2002) mener at argumenter basert på personlig erfaring og egne synspunkter er mindre verdt enn argumenter basert på eksterne kilder. Det er hersker imidlertid uenighet om det ene er mer deliberativt enn det andre, siden personlig erfaring kan virke vel så berikende for debatten som fakta (Kies 2010). Jeg har likevel valgt å sammenlikne kildebruken for å avdekke eventuelle forskjeller.

Tabell 4.3: Kildehenvisninger på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnar Onlines Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Fakta og nyhetsartikler	7	7	12
Andres meninger	12	3	2
Personlig erfaring	5	1	2

Tallene viser at deltakerne på Debattforum bruker mer fakta og nyhetsartikler enn de andre foraene. For eksempel er det mange som poster avisartikler om negative sider ved innvandrere og innvandring. I en del innlegg, spesielt på Hegnar Onlines Debattforum, ble det kun postet linker eller limt inn saker fra andre aviser, uten noen kommentar utover det. I disse tilfellene har jeg ikke kodet innlegget som et argument, fordi det ikke kommer klart frem hva deltakeren argumenterer for. Men de fleste bruker kildehenvisningene til å underbygge et argument eller en påstand.

På Verdidebatt er det 12 % som underbygger et argument med andres meninger, som i dette utdraget fra et lengre innlegg på Verdidebatt den 08.02.2011:

“Jussprofessor Andenæs har uttalt at det bør utvises mer skjønn i saksbehandlingen, paragraf 38 bør brukes mer, en paragraf som åpner for at asylsøkere med særlig tilknytning til Norge kan få positivt svar.”

Det er også flere på Verdidebatt enn på de to andre foraene som bruker egen erfaring i sine kommentarer, men dette gjelder en nokså liten andel, kun 5 %.

Verdidebatt er det forumet med størst andel kildehenvisninger samlet (24 %) mot 11 % på Debattsentralen og 18 % på Debattforum.

4.5 Refleksjon

En sentral forutsetning for en deliberativ debatt er at deltakerne har et åpent sinn (Kies 2010:48). Dette innebærer at man er tilbøyelig til å skifte mening hvis man møter et bedre argument, og at man er villig til å ta til seg ny informasjon gjennom diskusjonen. Det var vanskelig å vite hvorvidt deltakerne var tilbøyelige til å skifte mening, siden dette bare er noe som deltakerne selv vet. Dahlberg (2004:33) mener at en innholdsanalyse kun kan vise spor

av en slik subjektiv prosess. Disse sporene har jeg forsøkt å påvise ved å sette opp følgende kategorier:

Tabell 4.4: Refleksjon på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnar Onlines Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Refleksjon	8	1	0,2
Søker informasjon	14	5	4
Forsøker å finne løsninger	17	2	3

Med refleksjon mener jeg innlegg hvor det er tydelig at deltakeren reflekterer over en annens påstand. Man trenger ikke å være enig for at refleksjonen skal ha en funksjon i en deliberativ debatt, men det er viktig at man er åpen for nye argumenter. Det er vanskelig å måle dette kun ved å analysere debattene over en kort tidsperiode. Det virker som de færreste vil innrømme at de tok feil, eller at andre har bedre forslag og argumenter enn dem selv. Dette gjelder spesielt på foraene til Aftenposten og Hegnar Online, hvor holdningene virker litt mer fastlåst enn på Vårt Land-forumet Verdidebatt. Den beste fremgangsmåten for å undersøke om debattantene har endret holdninger eller tatt til seg ny informasjon, er kanskje å følge deltakerne over tid. Men siden jeg her har valgt en annen metode, har jeg sett etter ytringer hvor deltakerne innrømmer feil, reflekterer over andres argumenter eller peker på at de selv vet for lite. På Verdidebatt har jeg kodet for refleksjon i 8 % av innleggene og 1 % på Debattsentralen. På Hegnar Online Debattforum fant jeg kun én ytring som passet i denne kategorien. Eksempler:

“Jeg vil beklage at jeg uttalte meg på sviktende grunnlag.” (Vårt Lands Verdidebatt, 11.02.2011)

“Du har rett, det er en kompleks problemstilling.” (Aftenpostens Debattsentralen, 08.02.2011)

I tilfeller hvor det søkes etter informasjon, enten det gjelder spørsmål rettet til en bestemt deltaker eller til alle, har jeg tolket dette som at man ønsker å ta til seg ny informasjon. Verdidebatt har den høyeste andelen i denne kategorien med 14 %, Debattsentralen har 5 % og Debattforum 4 %. Et eksempel:

“Hvor mange moskeer finnes det i Norge i dag?”(Hegnar Onlines Debattforum, 10.02.2011)

Videre har jeg kodet alle innlegg med konkrete forslag til løsninger, med den antakelsen at deltakeren har reflektert over ulike argumenter. Her har jeg hatt som krav at forslagene skulle være rasjonelle, jf. Kies’ krav til begrunnelse. Utsagn som “kast dem ut av landet” har jeg for eksempel ikke regnet som et rasjonelt forslag til en løsning. Igjen er det Verdidebatt som skårer høyest med 17 %, mens Debattsentralen og Debattforum har henholdsvis 2 % og 3 % innlegg med forslag til løsninger. Et eksempel finnes i en debatt om innvandreres vilje til å integrere seg i samfunnet, hvor én av debattantene forteller om innvandrere han kjenner som selv har tatt initiativ til å lære seg norsk. Debattanten foreslår at:

“Dette engasjementet bør vi premiere, og tilsvarende ikke premiere latskap og ghettoliv.”

(Vårt Lands Verdidebatt, 09.02.2011)

4.6 Gjensidighet

Det er en forutsetning for en deliberativ debatt at det faktisk forekommer en diskusjon eller en samtale. Gjensidighet blir definert som ”å lytte til en annens påstand eller begrunnelse og gi en tilbakemelding” (Graham 2002:45). For å undersøke graden av gjensidighet, er det vanlig å undersøke hvor mange av innleggene som er et svar på andre innlegg. Kies viser for eksempel til en studie foretatt av Schneider (1997) som koder et innlegg som ”svar på annet innlegg” dersom det postes i den samme tråden innen syv dager etter at hovedinnlegget ble skrevet. Jeg mener imidlertid at denne metoden kan bli noe upresis, og siden jeg benytter meg av kvalitative metoder i analysen, valgte jeg å bruke andre kriterier. For å undersøke i hvilken grad deltakerne lytter til hverandre, brukte jeg kategoriene ført inn i tabellen nedenfor:

Tabell 4.5: Gjensidighet på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnar Onlines Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Utveksler argumenter	41	10	3
Avsporing	4	4	6

Med det å utveksle argumenter mener jeg at man kommenterer en annens innlegg og bringer diskusjonen videre ved å begrunne enighet eller uenighet. Et eksempel på en serie av

utvekslede argumenter fant jeg på Verdidebatt 08.02.2011 i debatten ”Flyktninger i Guds hus”.

Deltaker 1: *Å søke lykken er langt fra det samme som å søke asyl. Bare sånn at det er helt klart. Å søke asyl gjør mennesker i nød. De er man pålagt å skjerme og hjelpe. Det er nok de fleste enige i. På samme måte har alle land en rett til å avvise dem som søker lykken.*

Deltaker 2: *Menneskene som sitter i Domkirken er i nød. Og land vi ellers sammenlikner oss med har forlenget innvilget opphold til liknende grupperinger.*

Deltaker 1: *Så sant ikke du har tilgang til sakspapirene, vet du vel like lite om dette som jeg gjør. Da får vi bare slå oss til ro med at de som har tilgang, vet mer enn oss.*

Deltaker 2: *Men heldigvis god tilgang til kunnskap om situasjonen i Etiopia.*

41 % av innleggene på Verdidebatt er kodet som ”utveksler argumenter”, mot 10 % på Debattsentralen og 3 % på Debattforum.

Som en motsetning til utveksling av argumenter, har jeg kodet innlegg som sporer av fra det opprinnelige temaet i debattråden. Mange av disse innleggene bærer preg av å være ren monolog, og tidligere argumenter og påstander kommenteres lite. Jeg har kun kodet den første avsporingen, og kommentarer som er skrevet som svar på ”avspørings-innlegget” har jeg kodet som vanlig. I visse tilfeller – særlig på Hegnar Online – forekommer det innlegg som går igjen i flere tråder, uten å ha relevans for temaet som diskuteres. Disse kan betraktes som spam¹⁷, men er kodet som avsporing. Dette innlegget dukker for eksempel opp med jevne mellomrom på Hegnar Onlines Debattforum:

”Jødene jobber hardt for å oversvømme Europa med fremmede. Jøden Barbara Spectre i Sverige: ”Europa må bli multikulturell og vi jøder har en ledende rolle her”.”

Innlegget er for øvrig også kodet som rasistisk, grunnet påstanden om at jøder vil oversvømme Europa. Liknende ytringer skal jeg se nærmere på i det neste avsnittet.

4.7 Empati

¹⁷ Spam eller søppelpost brukes hovedsakelig om masseutsendt epost, men omfatter også masseutsendelser på diskusjonsfora (wikipedia.no: <http://no.wikipedia.org/wiki/S%C3%B8ppelpost>).

Empati er ifølge Kies (2010:50) en ”kardinalindikator for deliberasjon,” siden de andre kriteriene kan sies å springe ut fra nettopp dette. Dersom man er oppriktig interessert i sine medborgeres meninger og bekymringer, vil man være mer tilbøyelig til å lytte til deres argumenter, begrunne sine egne argumenter og skifte mening hvis man er overbevist. Men det kan være vanskelig å måle grad av empati, siden dette er en indre kvalitet hos deltakeren. De fleste studiene Kies har undersøkt, har forsøkt å måle empati ved å registrere innlegg hvor mangel på respekt forekommer, med den oppfatningen av at respektløs dialog hindrer en deliberativ debatt. Jeg målte forekomsten av krangling og uhøflighet, personangrep, trusler, aggresjon og komplimenter for å kunne si noe om graden av respekt – eller mangel på denne – i diskusjonene. I tillegg mener jeg at rasisme, fordommer og hets kan si noe om en persons empati for andre mennesker, i denne sammenhengen innvandrere spesielt.

Tabell 4.6: Empati på Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnar Onlines Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Krangling og uhøflighet	4	6	3
Personangrep	3	6	8
Rasisme, fordommer og hets	0	11	16
Trusler og aggresjon	0	1	6
Komplimenter	11	1	0,5

Det er få av kategoriene som får svært høy skåre. Det som er verdt å merke seg, er at jeg ikke fant et eneste innlegg hvor det forekom rasisme, fordommer eller hets på Verdidebatt. På Debattsentralen og Debattforum, derimot, har jeg kodet henholdsvis 11 % og 16 % i denne kategorien. Dette kan bety at moderator har fjernet eventuelle innlegg med disse kjennetegnene på Verdidebatt. Forumet har tross alt et lavere antall kommentarer enn de to andre og er mindre tidkrevende å holde øye med. Men det er også er liten forekomst av andre respektløse ytringer, og samfunnsredaktør Erling Rimehaug uttalte dessuten i forskningsintervjuet at de fjerner ”forbausende få rasistiske innlegg” (intervjuene vil bli nærmere kommentert i neste kapittel).

4.7.1 Komplimenter

Jeg fikk inntrykk av at tonen generelt er vennligere på Verdidebatt enn på de to andre foraene. Dette underbygges også av at jeg har funnet komplimenter til andre deltakere i 11 % av innleggene, av typen:

“Det er noen innlegg som rydder opp og får ting til å falle på plass. Dette var et slikt innlegg.” (Vårt Lands Verdidebatt, 13.02.2011)

4.7.2 Rasisme, fordommer og hets

Selv om de tre begrepene rasisme, fordommer og hets er ganske forskjellige, har jeg samlet dem for å kunne presentere data på en mer oversiktlig måte. Det kan imidlertid være nyttig å se på fordelingen mellom de tre. Begrepene er gjort rede for i kapittel 1, men i praksis var det ikke alltid like lett å skille dem fra hverandre. Jeg har stort sett regnet muslim-fiendtlighet som hets. Rasisme regner jeg som en negativ holdning til et folkeslag eller folk med en annen hudfarge. Jeg var i tvil om ordet neger er rasistisk. I bokmålsordboka står det at betegnelsen “kan oppfattes som nedsettende.”¹⁸ Mens i Aschehougs og Gyldendals Store Norske leksikon står det følgende: “de fleste steder foretrekkes ord som *svart*, *afrikaner* eller *afro-amerikaner* (*afrikansk-amerikaner*) framfor neger, som oppfattes som en rasistisk og nedsettende betegnelse.”¹⁹ Jeg har derfor for det meste kodet innlegg som inneholder dette ordet som rasistiske, men også vurdert innholdet i resten av innlegget. Også ord som “svarting” og “pakkis”, som forekommer i noen av innleggene, er kodet som rasistiske. I noen innlegg finnes det negative bemerkninger om jøder, som jeg også har kodet som rasistiske. Ifølge Store Norske Leksikon utgjør jødene i dag ingen homogen gruppe, “(...) men oppfattes, og oppfatter seg selv, som et eget folk i kraft av sin religion, sin historie og sin kultur.”²⁰

På Hegnar Online Debattforum har jeg kodet 32 av de 61 innleggene som rasistiske. Rasismen rettes hovedsakelig mot afrikanere og pakistanere, og til dels jøder. 24 av innleggene har jeg kodet som hets, og her er det hovedsakelig muslimer søkelyset er rettet mot. 5 innlegg er kodet som fordommer.

Et av innleggene inneholder denne påstanden, og er kodet som rasistisk:

¹⁸ Bokmålsordboka: <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=neger&bokmaal=+&ordbok=bokmaal>

¹⁹ Aschehougs og Gyldendals Store Norske leksikon: <http://www.sn.no/neger>

²⁰ Aschehougs og Gyldendals Store Norske leksikon: <http://www.sn.no/j%C3%B8der>

”Noen som har sett én anstendig Somalier? Ikke det nei. Bare lute khattyggere med gravide kjerringer i fotsid hijab og snørrete unger på slep. Stakkars unger. Sommi STINKS!!!”

(Hegnar Online Debattforum 10.02.2011)

På Debattsentralen har jeg kodet 2 av de 34 innleggene som rasistiske. 28 av dem er kodet som hets, og hetsen er i all hovedsak rettet mot muslimer. I et par tilfeller blir hetsen rettet mot homofile eller innvandrere generelt. 4 av innleggene har jeg kodet som fordomsfulle. Følgende eksempel har jeg kodet som hets, fordi det påstås at alle “trygdesnyltere” er muslimer:

“Vi får holde ut til oljepengene er oppbrukt og Norge atter blir det fattigste landet i Europa. Dugnaden som da vil måtte komme, vil jage alle trygdesnyltere (muslimer) til et annet, ulykkelig land.” (Aftenpostens Debattsentralen, 08.02.2011)

4.7.3 Personangrep

Personangrep betyr at man diskuterer person og ikke sak - man ”tar mannen i stedet for ballen”. Aftenposten presiserer i sitt reglement at ”krenkende og nedsettende kommentarer om motparten er et tegn på at man selv er gått tom for argumenter, og denne type innhold vil bli fjernet”²¹. Jeg har kodet for personangrep i de tilfellene hvor man angriper en av meddebattantene på forumet, og i tilfeller hvor offentlige personer blir omtalt i negative ordelag grunnet utseende o.l. Alle foraene har innlegg hvor jeg har kodet for personangrep: 2 % på Verdidebatt, 5 % på Debattsentralen og 4 % på Debattforum. Tallet er relativt lite, men kjennetegnet virker svært lite produktivt for debatten, som vi ser i dette eksempelet:

“Du må faen ta meg være klin gærn.” (Hegnar Online, 10.02.2011)

En type personangrep har jeg under kodingen kalt skjellsord og økenavn. På Debattforum blir for eksempel Jonas Gahr Støre i flere innlegg kalt ”Judas Gahl Støre” og liknende. Skjellsord forekommer også, f.eks. ”sosialistdjævler”.

4.7.4 Trusler og aggresjon

Truende innlegg er ikke tillatt på foraene. Noen av innleggene jeg har plassert i denne kategorien, inneholder ikke konkrete trusler, men dersom innholdet er aggressivt, kan det

²¹ Klippet fra Debattsentralens reglement.

oppleves truende. Også dersom det finnes oppfordring til vold, har jeg kodet innlegget som truende. Hegnar Online Debattforum er det forumet med flest truende innlegg – 6 % av totalen. I en debatt om et religiøst samlingssted i Norge (unngår her å nevne institusjonens navn), ytres det følgende:

“Er det lov å håpe at noen gode nordmenn snart bomber konstruksjonen?” (Hegnar Onlines Debattforum, 10.02.2011)

Dette innlegget hentet fra Debattsentralen er kanskje av en mindre alvorlig art, men det er likevel en tydelig aggresjon i ytringen:

“...utenlandske tiggere bør sparkes på huet og ræva ut av landet så fort som mulig...”
(Aftenpostens Debattsentralen 08.02.2010)

4.7.5 Krangling og uhøflighet

“Krangling og uhøflighet”-kategorien beskriver tonen mellom deltakerne på foraene. Både på Hegnar Debattforum og Verdidebatt har få innlegg – hhv 4 % og 3 % - blitt plassert i denne kategorien. På Debattforum fikk jeg inntrykk av at det var lite krangling, fordi brukerne av forumet har nokså like oppfatninger av det som diskuteres.

På Aftenpostens Debattsentralen har jeg kodet 6 % av innleggene som krangling og uhøflighet. Jeg fikk inntrykk av at tonen mellom deltakerne med ulike holdninger til tider var ganske krass. Følgende kommentarer er postet av forskjellige deltakere i en og samme debatt den 08.02.2011:

“Shariagestapister og halalskribenter kan forsvare denne praksisen så mye de orker.”

“Hva med trådens tema? Har du for en gangs skyld noe tanker om det?”

“Litt basiskunnsiap om hvordan samfunnet fungerer skader ikke.”

“Her er det visst bare å gi opp. Jezezz!”

Ordbruken er langt mer dempet på Vårt Lands forum, Verdidebatt, selv om det forekommer noen få tilfeller av krangling. En av deltakerne starter for eksempel et innlegg på denne måten, i det han henvender seg til sine meddebattanter:

“HYKLERE, HVOR ER DERE NÅ?” (Vårt Lands Verdidebatt, 10.02.2011)

4.7.6 En samlet vurdering

Siden jeg ser etter mange kjennetegn i denne analysen, er det naturlig nok en del av kommentarene på de tre foraene som inneholder flere koder. Forutsetningen om empati er ifølge Kies (2010) svært viktig, og jeg valgte derfor å telle opp det totale antall innlegg med en eller flere koder som indikerer mangel på respekt (alle kjennetegnene ovenfor med unntak av komplimenter).

Tabell 4.7: Samlet andel kommentarer som indikerer mangel på respekt. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Mangel på respekt samlet	6	23	32

Det er ikke tvil om at Hegnar Onlines Debattforum, hvor én av tre innlegg viser mangel på respekt, i minst grad oppfyller kravet om empati. Den tilsvarende andelen på Debattsentralen er også nokså høy med 23 %, mens Verdidebatt skiller seg ut med kun 6 %. Tallene tyder på at Hegnar Onlines nettdebattanter er de minst empatiske i mitt utvalg.

Forutsetningen om inklusjon kan i deliberativ demokratiteori også settes i sammenheng med tonen mellom deltakerne. Dersom det for eksempel forekommer grove personangrep eller sjikane, kan dette føre til at enkeltpersoner eller hele grupper skygger unna debatten, og de blir på den måten ekskludert fra forumet. I tillegg til at antallet respektløse innlegg generelt er høy på Hegnar Onlines Debattforum og Aftenpostens Debattsentralen, fant jeg på disse foraene eksempler på at folk enten blir oppfordret til å holde munn eller forlate forumet:

”Kanskje man skulle prøve sovetabletter istedenfor å ”misbruke” AD?” (Aftenpostens Debattsentralen, 08.02.2011)

“Hold kjeft og betal skatten din!” (Hegnar Onlines Debattforum, 10.02.2011)

Noen vil kanskje oppfatte banning og vulgære ord som respektløse, men disse kjennetegnene har jeg ikke inkludert i dette avsnittet. Grunnen er at jeg mener de sier mer om kommunikasjonsstil enn empati, og nettopp dette vil jeg kommentere i neste avsnitt.

4.8 Språkbruk og virkemidler

Nettdebatten legger opp til en mer uformell tone enn andre debattfora, ved at en kjapp meningsutveksling tillater en muntlig stil. Øvrebø og Moe (2010:7) påpeker at en friskere tone ikke i seg selv står i motsetning til kvalitetskravene jeg hittil har kommentert, så lenge man ikke krenker noen via språkbruken. Diskusjonsforaene setter selv en grense ved banneord og obskøne ord. På Aftenpostens diskusjonsforum, Debattsentralen, er flere av innleggene slettet på grunn av banning, og i reglementene står det at det ikke er tillatt med obskøne ord. Med banning mener jeg f.eks. “faen, jævla og helvete” og ulike former av disse. Obskøn defineres i bokmålsordboka som “uanstendig, slibrig, rå”²². Jeg har også kodet innlegg hvor det er overdreven bruk av utropstegn og store bokstaver. I Debattsentralens reglement oppfordres det for eksempel til å “unngå å skrive innlegg med bare store bokstaver - det oppfattes som "skriking", og er slitsomt å lese. Unngå også å bruke flere utropstegn etc. enn nødvendig.”²³ Tabellen nedenfor viser uønsket språkbruk på foraene:

Tabell 4.8: Språk på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Banning og obskøne ord	0	1	6
Skriking	3	1	0,5

Kodingen min tyder på at det ikke finnes spesielt mange tilfeller av banning, obskøniteter eller skriking på noen av foraene. Debattforum har den høyeste andelen banning og obskøne ord med 6 % av alle innleggene, for eksempel dette:

“UDI er noen jævla rassissta.” (Hegnar Onlines Debattforum 10.02.2010)

²² <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=obsk%F8n&bokmaal=+&ordbok=bokmaal>

²³ <http://debatt.aftenposten.no/text/rules.html>

Det er svært få tilfeller av det jeg har kalt skriking, og Verdidebatt er det forumet som har høyest andel innlegg med overdreven bruk av utropstegn eller store bokstaver, som vi ser i følgende eksempel:

“HEI, HVOR ER DERE HEN?????” (Verdidebatts 10.02.2011)

Kategorien ”virkemidler” oppsto etter at jeg hadde kommet i gang med analysen. Jeg oppdaget at to av foraene – Debattsentralen og Debattforum – hadde en del innlegg hvor det forekom vitser, sarkasme og falsk identitet. Jeg har valgt å kalle disse virkemidler, og mener med det at deltakerne bevisst har brukt ulike grep for å oppnå en reaksjon. I tabellen nedenfor ser vi andelen slike innlegg per fora:

Tabell 4.9: Andre språklige virkemidler på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.

	Verdidebatt (N=153)	Debattsentralen (N=348)	Debattforum (N=599)
Sarkasme	1	5	6
Falsk identitet	0	0	4
Useriøst	0	2	6

Sarkasme defineres i Store norske leksikon som spydighet, bitende spott eller hån²⁴, og brukes for eksempel i dette innlegget, hvor det diskuteres kriminalitet blant asylsøkere:

“Har vi ikke NOK kriminelle da? Eller er ikke "våre egne" kriminelle spennende nok? Så vi må "spe på" med litt krydder.” (Aftenpostens Debattsentralen, 12.02.2011)

På Debattforum kodet jeg for falsk identitet i 4 % av innleggene, det vil si at de kom med en påstand og signerte med f.eks. en offentlig persons navn. I følgende eksempel er det mest sannsynlig Jens Stoltenberg vedkommende sikter til når det skrives “sjefen”:

“All retorikk som kobler islam eller brune folk til negative ting på slås hardt ned på. Det har jeg fra Støre så da blir det sånn. Sjefen.” (Hegnar Onlines Debattforum 07.02.2011)

²⁴ <http://www.snø.no/sarkasme>

Jeg kodet også innlegg jeg oppfattet som useriøse, og da dreier seg det mest om vitser eller latterliggjøring, som i dette eksempelet:

“De norske negrene, er de etterkommere av Halvdan Svarte?” (Hegnar Onlines Debattforum, 10.02.2011)

Det er vanskelig å si noe om betydningen av disse virkemidlene i debatten. I noen tilfeller kan de kanskje være uttrykk for frustrasjon eller sterk misnøye. De useriøse innleggene er muligens forsøk på å få oppmerksomhet blant de andre deltakerne. Uansett opplever jeg de fleste av disse innleggene som lite givende i en saklig debatt, siden de sjelden inneholder argumentasjon eller henvender seg til andre deltakers ytringer.

4.9 Oppsummering og diskusjon

4.9.1 Tema

Tema for diskusjonen varierer i stor grad mellom foraene. Mens over halvparten av diskusjonene på Vårt Lands forum, Verdidebatt, handler om asylpolitikk, er det islam og muslimer som dominerer på de to andre foraene – og aller mest på Aftenpostens Debattsentralen med hele 65 % av debattrådene. I problemstillingen tar jeg utgangspunkt i at det er styring og kontroll på foraene som påvirker debatten. Men det er sannsynligvis flere faktorer som kan forklare ulikhetene. Det er for eksempel grunn til å anta at nyheter i media, spesielt saken om etioperne som søkte tilflukt i Oslo domkirke, kan ha påvirket debatten på Verdidebatt. Vårt Land er en kristen avis, og deltakerne på forumet kan være mer opptatt av kirkespørsmål enn andre. Men det faktum at ikke én av debattene handlet om islam og muslimer på Verdidebatt, mens dette var de mest populære temaene på Debattsentralen og Debattforum, lar seg vanskelig forklare av medias dagsorden. En annen forklaring kan være at debatter om islam og muslimer foregår i en annen debattgruppe på forumet. Verdidebatt har en gruppe som heter ”Islam og andre religioner”, og der var det skrevet noen innlegg om islam i utvalgsperioden min. Men også Debattsentralen har en egen gruppe hvor man kan diskutere religion: ”Livssyn – øvrige debatter”, en gruppe med nokså stor aktivitet, men langt fra stå stor som på innvandringsgruppen. På Debattforum var det jeg personlig som hentet debatter som handlet om innvandring fra gruppen ”Politikk”. Der hvor islam og muslimer

settes i sammenheng med norsk innvandring, ble debattene med i utvalget. Det kan være at deltakerne på Verdidebatt er mer opptatt av å skille temaene fra hverandre, og at dette forklarer fraværet av islamdebatt i mitt utvalg. En tredje forklaring kan være deltakernes holdninger til innvandring; som jeg redegjorde for i kapittel 3, er det en jevnere fordeling av folk med positive og negative holdninger på Verdidebatt enn på de to andre foraene, hvor de fleste er negative til innvandring. Mange av debattantene hadde et negativt syn på muslimers integreringvilje, tradisjoner og religion. Denne tendensen står i samsvar med Tariq Modoods (2003) studie av økende islamofobi i den vestlige verden. Islamofobi blir i praksis brukt om holdninger mot islam og muslimer, blant annet aversjon, hat, frykt eller fordomsfullhet (wikipedia.no)²⁵. Mens mange av debattantene i min studie omtaler muslimer som en homogen gruppe, poengterer Modood (2003:100) at denne kategorien er ”like internt forskjellige som f.eks. kristne, middelklassen eller belgiere”.

4.9.2 Deliberasjon

Analysene mine viser at Verdidebatt oppfyller kriteriene for en deliberativ debatt i større grad enn Debattsentralen og Debattforum. I noen av kategoriene er forskjellene store: for eksempel fant jeg argumenter i 78 % av Verdidebatts kommentarer, mot 45 % på Debattsentralen og kun 18 % på Debattforum. Argumentasjon er en svært viktig del av enhver debatt, og jeg anser dette som et svært relevant funn. En forutsetning for en deliberativ debatt er dessuten at deltakerne lytter til hverandre og gir tilbakemelding på det de hører. Også her ser vi store forskjeller mellom foraene; 41 % av Verdidebatts innlegg inneholder et argument som linkes direkte til et annet argument. De tilsvarende tallene for Debattsentralen og Debattforum er langt lavere med henholdsvis 10 % og 3 %. Forutsetningen om refleksjon, som innebærer at deltakeren har et åpent sinn og er tilbøyelig til å skifte mening, viser relativt store forskjeller mellom Verdidebatt og de to andre foraene. Flere søker informasjon og reflekterer over egen kunnskap, og ganske mange – 17 % - kommer med forslag til løsninger. Tallene på både Debattsentralen og Debattforum holder seg stort sett under 5 %.

Jeg målte også en rekke kjennetegn ved ytringene som enten er ødeleggende eller lite givende for debatten. Disse er presentert i en tabell under empati-avsnittet, fordi jeg har tolket disse som tegn på mangel på respekt for meddebattanter og andre mennesker. Selv om mangel på respekt ikke nødvendigvis er synonymt med mangel på empati, er dette som nevnt en vanlig

²⁵ <http://no.wikipedia.org/wiki/Islamofobi>

målemetode. Siden empati kan påvirke de andre indikatorene for deliberasjon, kaller Kies (2010) denne for en ”kardinalindikator for deliberasjon”, og er derfor svært viktig i vurderingen av debattene. Det var få av kjennetegnene som skilte seg ut som spesielt hyppig forekommende, med unntak av rasisme, fordommer og hets. 11 % av innleggene på Debattsentralen og 16 % på Debattforum ble kodet som rasistiske, fordomsfulle eller hetsende. Dette kan henge sammen med at et større antall av debattantene på disse foraene viser tegn til å være negative til innvandring enn på Verdidebatt, hvor ingen av innleggene er kodet har havnet i denne kategorien. Men det er også tydelig at respekten for andre generelt er lavere på disse foraene. Da jeg talte antall innlegg som inneholdt ett eller flere av ”mangel på respekt”-kjennetegnene, fant jeg at dette gjaldt 32 % av innleggene på Debattforum, 23 % på Debattsentralen og 6 % på Verdidebatt.

De siste kategoriene – språk og virkemidler – sier mer om kommunikasjonsstilen på foraene enn grad av deliberasjon. Det er relativt lite banning og skriking, og andelen innlegg med sarkasme, falsk identitet og useriøst innhold er heller ikke spesielt høy. Debattforum skiller seg imidlertid noe ut med høyere tall enn Debattsentralen og Verdidebatt. Det er imidlertid viktig å huske på at nettdebatten inviterer til en annen type diskusjon enn leserbrev-sidene i papiravisene, og det bør være rom for et friskere språk og en mer kreativ stil. Problemet er når språket krenker personer eller grupper, eller at det ødelegger for en saklig debatt ved ikke å ta den på alvor. Da vil de som ønsker en seriøs debatt oppsøke nye fora, og kvaliteten på innholdet kan svekkes ytterligere.

Vi ser at det er en gjennomgående tendens til at Debattforum kommer dårligst ut på deliberative kjennetegn for diskusjonene, deretter følger Debattsentralen, mens Verdidebatt er det forumet som får ”høyest skåre”. Dette samsvarer med forventningene jeg hadde til funn før analysene: jo mer kontroll og styring på forumet, jo sakligere og mer deliberative blir debattene. Det er imidlertid flere demokratiske hensyn å ta, for eksempel mangfold og inklusjon, som jeg diskuterte i forrige kapittel. I neste kapittel skal vi se på hva organisatorene bak diskusjonsforaene, altså redaksjonene, mener om styring av nettdebattene og hvilken betydning disse har for demokratiet. I konklusjonskapittelet vil jeg samle trådene og vurdere deltakere, diskusjoner og redaksjonenes målsetninger sett under ett i lys av deliberativt demokratiforskning.

5 Redaksjonene: Anarki versus intervensjon

5.1 Innledning

Denne oppgaven fokuserer på fora med ulik grad av kontroll og styring. Ut fra teori og observasjon av samfunnsdebatten om nettdebatt, har jeg gått ut i fra at de foraene som har strengere kontroll enn andre, innfører reglene for å øke nettdebattens kvalitet. Tidligere studier viser at reglementet og utformingen av forumet har betydning for grad av deliberasjon (Wright & Street 2007). Men teknologien kan kun legge til rette for en mer deliberativ debatt – ikke garantere at det vil skje eller hvordan det vil skje. Det er også risikabelt med for mye styring og kontroll da demokratiske rettigheter kan bli satt på spill. I dette kapitlet vil jeg presentere data jeg har samlet inn gjennom intervju med representanter for Vårt Lands diskusjonsforum, Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hognar Onlines Debattforum. Jeg har delt data inn i avsnitt som er opprettet med tanke på delproblemstillingen om redaksjonenes tankegang rundt utforming av diskusjonsforumet og regler for nettdebatten, samt kriterier for deliberativt demokrati.

5.2 Forventninger til funn

Jeg har tidligere i oppgaven beskrevet hvordan Jensen (2002) deler inn synspunkter på nettfora i to fløyer: anarkistene og intervensjonistene. Mens den anarkiske posisjonen mener at forumet må oppstå nedenfra, være fritt og umoderert, mener den intervensjonistiske posisjonen at forumet bør være strukturert, balansert og regulert. Sistnevnte legger vekt på at kontroll kan hindre at debatten blir kaotisk, respektløs og antideliberativ. I tillegg vektlegger de inkluderings-kriteriet ved at myndighetene (i denne sammenheng redaksjonen) skal sørge for at alle har mulighet til å ytre seg på lik linje. Anarkistene er mest bekymret for at ytringsfriheten trues hvis debatten sensureres. Wright (2007:2) viser til Beth Novecks (2004: 22) argument: “To be deliberative, the conversation must be free from censorship, and this includes any distortion or restraint of speech that would hinder the independence of the discussion or cause participants to self-censor”.

Ut i fra valg av regler for debatten, er det å vente at representanten fra Vårt Land vil være mer positiv til kontroll og regulering. I motsatt ende ga resultatene fra innholdsanalysen meg et inntrykk av at modereringen på Hegnar Onlines Debattforum er langt mindre omfattende enn på Aftenpostens Debattsentralen og Vårt Lands Verdidebatt, grunnet det store antallet rasistiske og useriøse innlegg. Det er derfor mulig at representanten for dette forumet vil stille seg mer skeptisk til kontroll og styring.

Intervju med organisatorer er ikke inkludert i studiene jeg har referert til i de to foregående kapitlene (Jensen 2002 og Wright 2007). Jeg mener likevel det er interessant å belyse spørsmål om planlegging, gjennomføring og målsetninger for nettforumet, og håper at intervjuene vil kunne bidra til forståelse for hvordan hver enkelt redaksjon stiller seg til temaet.

Utvalget mitt består av tre nøkkelinformanter: Liv Skotheim, tidligere debatt- og kommentaransvarlig på nett i Aftenposten, Erling Rimehaug, samfunnsredaktør i Vårt Land, og Stein Ove Haugen, nettredaktør i Hegnar Online. Det varierte hvor utfyllende svar jeg fikk fra hver av informantene, og derfor er de ikke viet nøyaktig like mye plass i oppgaven. Alle tre har tidligere uttalt seg om nettdebatt, og jeg har derfor brukt sitater fra intervjuer eller kronikker der jeg mente det var nødvendig med utfyllende informasjon. Der hvor jeg har brukt slike sitater, har jeg merket disse med fotnoter og henvisning til den aktuelle nettsiden.

5.3 Hvorfor diskusjonsforum?

Som forskningen viser, hender det at nettdebatten ødelegges av sjikane, rasisme og personangrep. I enkelte tilfeller har nettstedet til og med sett seg nødt til å stenge forumet for godt eller i perioder.²⁶ Tatt i betraktning nettdebattenes dårlige rykte – hvorfor ønsker redaksjonene å tilby en slik tjeneste til brukerne?

Ifølge Erling Rimehaug legger Vårt Land vekt på at nettdebatten skal være en del av samfunnsoppdraget de har med å være et sted for samfunnsdebatt. Mediehuset ønsker å tilby sine brukere et godt supplement til debatt i papiravisen, hvor det er begrenset med plass. I 2009 oppgraderte de diskusjonssidene, fordi de mente at kvaliteten på nettdebatten ikke holdt mål.

²⁶ For eksempel Sunnhordaland.no i 2008 og Lofot-tidende.no i 2008.

”Det var veldig fort at alle debattene ble kapret av noen som kjørte veldig useriøs debatt, krangler og skjellsord. (...) De som var interessert i å drive seriøs debatt forsvant eller kom ikke i det hele tatt. De regnet ikke dette som et sted som var interessant. Det nyttet ikke å si at ”dere kan vente”. Hvis vi ikke hadde plass i papiravisa, var det ikke noe sted man kunne debattere.” (Erling Rimehaug, Vårt Land)

Rimehaug mener at Verdidebatt nå har fått et seriøsitetsstempel og viser til at vanlige samfunnsdebattanter stadig oftere deltar på Verdidebatt.

Liv Skotheim, tidligere debatt- og kommentaransvarlig på nett i Aftenposten, legger vekt på at diskusjonsforumet er en gave til brukerne av aftenposten.no.

”Vi opplever at det er viktig å gi leserne en arena for å diskutere og at vi gjerne vil tilby dem den arenaen for å kunne føre debatter. (...) Vi ønsker å knytte leserne til oss som et interessant sted å være.” (Liv Skotheim, Aftenposten)

Stein Ove Haugen i Hegnar begrunner opprettelsen av diskusjonsforumet med at investorer skal kunne diskutere relevante nyheter og problemstillinger knyttet til aksjer, og utveksle tips, meninger og synspunkter om aksjer og investeringer innen ulike sektorer.

”Vi synes det er viktig at man har et forum der man kan diskutere aksjer i hovedsak, men også andre og tilknyttede tema.” (Stein Ove Haugen, Hegnar Online)

Alle de tre representantene legger vekt på at forumet skal være et tilbud til nettstedets lesere, og ingen av dem vektlegger faktorer som økonomi eller annonseinntekter. Verdidebatts representant nevner at debattsidene er en del av avisenes samfunnsoppdrag – et utsagn som kan knyttes direkte til demokratiske mål om deltakelse og diskusjon. Også Aftenpostens representant vektlegger viktigheten av å være en arena for diskusjon. Hegnar Onlines representants svar på spørsmålet tyder på at nettstedet ikke er opptatt av politisk diskusjon først og fremst, men at brukerne kan diskutere aksjer – en aktivitet som gagnar den enkelte fremfor samfunnet som helhet.

5.4 Målsetning

Videre ønsket jeg å vite hvilken målsetning redaksjonene har for forumet – hvordan de ønsker at det skal fungere.

Erling Rimehaug mener det viktigste målet for Verdidebatt er at reglene skal være de samme på nettet som for debatt i papiravisa, så langt det lar seg gjøre. I forbindelse med omleggingen av reglementet ble det tatt to grep: For det første ble det slutt på anonyme innlegg ved at brukerne måtte identifisere seg med fullt navn og verifisere sin identitet med mobilnummer, som de får tilsendt passord til . For det andre inviterte de noen debattanter som ble avbildet øverst på nettsiden, for å signalisere hvem de mente skulle debattere. Det siste grepet var bare delvis vellykket, fordi noen av dem aldri kom til å skrive noe særlig, og dette ble derfor avvirket. Forumets navn, Verdidebatt, skal også gi et signal om hva slags debatt Vårt Land ønsker å ha på sine nettsider.

For Aftenposten er det viktig å legge godt til rette for brukerne. I 2009 tok Aftenposten et viktig grep om nettdebatten ved å følge den tettere og bedre ved å gå over til en profesjonalisert kvalitetssikring av innlegg. I tillegg ble modereringen økt til flere timer av døgnet.²⁷

”Målsetningen er å gi leserne så gode fasiliteter som mulig for å debattere.” (Liv Skotheim, Aftenposten)

Hegnar online debattforum er den enheten i mitt utvalg som har den laveste terskelen for deltakelse når det gjelder registrering av personopplysninger, og dette har Stein Ove Haugen tidligere begrunnet med at ytringsfriheten står over alt – også redigering, sensurering og kontroll²⁸. Målsetningen er å legge til rette for en fri debatt, og Haugen bruker metaforen:

”Vi har bygget en motorvei for diskusjoner. Vi har utarbeidet et sett med trafikkregler for bruken, og i tillegg ligger norsk lov og Vær varsom-plakaten i bunnen. Trafikantene er selv ansvarlig for å overholde reglene og norsk lov. Vi mener at vi ikke skal holdes ansvarlig for at noen ”kjører for fort”. ” (Stein Ove Haugen, Hegnar Online)

At noen ”kjører for fort”, som Haugen uttrykker det, kan skje i alle diskusjonsfora, og nedenfor har jeg spurt informantene mine om hvilke utfordringer de har med nettdebatten generelt og innvandringsdebatten spesielt.

5.5 Utfordringer ved nettdebatten

²⁷ Aftenposten.no: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentatorer/skotheim/article3241135.ece>.

²⁸ Vox publica: <http://voxpublica.no/2009/02/debatt-om-nettdebatt-en-dokumentasjon/>

Som jeg var inne på i avsnitt 1.7, er nettdebattanter i all hovedsak selv ansvarlige for hva de skriver på diskusjonsforumet, og holdningene som kommer fram speiler ikke redaksjonens egne synspunkter. Ved å skyve dette ansvaret over på brukerne selv, risikerer imidlertid nettstedene at det postes innlegg som bryter med reglene for skikk og bruk på debattforumet. Ved hjelp av innholdsanalyse av et utvalg debatter på hvert forum, fikk jeg et inntrykk av hvilke utfordringer som hefter seg ved innholdet. Det er imidlertid interessant å undersøke representantenes egne oppfatninger av hvor skoen trykker.

Rimehaug i Vårt Land mener at de nå har fått ordnet opp i problemene som knyttet seg til useriøs debatt, men at det gjenstår noen tekniske justeringer. Da de la ned det gamle forumet, var det mange av brukerne som ble sinte for at de ble ”fratatt” forumet sitt. Men dette gikk fort over, og mange av de gamle brukerne registrerte seg med navn, og nye kom til. Modereringen er tidkrevende, men Rimehaug forklarer at man får en intuitjon på hva det er grunn til å holde et ekstra godt øye med, for eksempel debatter om homofili eller innvandring. Utestengning har forekommet i noen få tilfeller - de fleste hvis noen benytter seg av falsk navn.

Aftenpostens Liv Skotheim legger ikke skjul på at Debattsentralen har problemer med at en del innlegg bidrar med å forringe kvaliteten på debatten.

”De aller fleste diskusjonene er fornuftige, kvalifiserte og holder seg til saken. Men noen, kanskje 20 til 25 prosent, sporer helt av, og det er veldig lite fruktbart for debattene og for oss.” (Liv Skotheim, Aftenposten)

Hun betegner disse deltakerne som ”troll”, og forklarer at trollene gjerne prøver å lure systemet ved for eksempel å finne på synonymer til ord som er forbudt. Men hun minner om at det er mye lettere å få øye på det negative, og at de ikke har ressurser til å slette alt.

Stein Ove Haugen trekker ikke fram konkrete utfordringer på Hegnars Debattforum, men understreker at forumet skal passe på at deltagerne overholder de lover og regler som gjelder.

”Vi sletter innlegg kontinuerlig. Hvor mange det er snakk om har jeg ikke tall på, men i forhold til trafikken føler vi ikke at det er mye. Vi stenger også deltagere på IP-adresse, da hovedsakelig på grunn av spamming av ulik karakter, men det er mye sjeldnere.” (Stein Ove Haugen, Hegnar Online)

5.5.1 Utfordringer ved nettdebatt om innvandring

Innvandring er som nevnt et av de mest diskuterte politiske temaene på Internett, og temaet vekker sterke følelser hos folk. Jeg har allerede sett at det forekommer rasisme, fordommer og hets av folkegrupper i nokså utstrakt grad på to av foraene jeg analyserte. Men siden jeg ikke har analysert andre diskusjonsgrupper på foraene, kan jeg ikke vite om det kan være kjennetegn på innvandringsdebatten som ikke forekommer ellers. Respondentenes syn på innvandringsdebatten sammenliknet med andre tema, kan derfor bidra til å belyse eventuelle forskjeller.

Analysen av intervjuene viser imidlertid ikke tegn til at innvandringsdebatten skiller seg fra de andre temagruppene i stor grad. På Verdidebatt kan ikke Rimehaug peke på spesielle utfordringer knyttet til innvandringsdebatten, bortsett fra enkelte rasistiske innlegg.

”Vi har noen ganger slettet innlegg med karakteristikk av innvandrere som vi ikke vil ha. Men forbausende lite egentlig.” (Erling Rimehaug, Vårt Land)

Liv Skotheim forteller at noen alltid prøver å vinkle debattene mot innvandring, også i andre diskusjonsgrupper. Hun mener at innvandring og integrering er viktige tema å debattere, men at det er uheldig når debatten sporer av med rasisme og sjikane.

Stein Ove Haugen i Hegnar Online mener de ikke har større utfordringer knyttet til temaet innvandring enn andre tema.

”Trafikkreglene er de samme - våre egne regler, norsk lov og Vær varsom-plakaten.”

5.6 Åpenhet

Alle som vil kan i prinsippet diskutere på hvert av de tre foraene, og på den måten er de åpne for alle. Men som jeg allerede har vært inne på i metodekapittelet, finnes det ulike regler for registrering og anonymitet. Verdidebatt er det eneste forumet i mitt utvalg som krever at deltakerne signerer debattinnleggene med sitt eget navn. Anonymitet versus identifisering med fullt navn er kanskje det som har skapt mest debatt om utformingen av reglementet for nettfora. De som taler for muligheten til å være anonym, vektlegger viktigheten av å inkludere alle stemmer i debatten – også de som av ulike grunner ikke ønsker å stå fram med fullt navn av ulike årsaker. På den andre siden er det mange som mener at det nettopp anonymiteten som er skyld i dårlig kvalitet på nettdebattene, og i Skogerbø og Winsvolds (2007:45) analyser er

det mange politikere som brukte nettdebattantenes anonymitet som forklaring på at de ikke vier nettytringer oppmerksomhet. Mine respondenter speilet mange av holdningene som allerede har kommet fram i samfunnsdebatten om dette temaet. Erling Rimehaug i Vårt Land mener at man bør få være anonym hvis man har veldig gode grunner til det, men at hovedregelen er full identifikasjon.

”Jeg tenker det at å ytre seg offentlig, da er det noe du må kunne innestå for at du mener. Meningen skal være kvalifisert.” (Erling Rimehaug, Vårt Land)

Liv Skotheim sier at Aftenposten har vurdert å fjerne anonymitetsmuligheten, men at de har kommet frem til at det er mange gode grunner til å debattere anonymt. Hun understreker at spesielt barn og ungdom må vernes, og at mange kan synes det er skummelt å identifisere seg på nettet. Hun nevner også at mange må debattere anonymt på grunn av yrket sitt, som for eksempel helsearbeidere.

”Men det aller beste er om flere vil debattere under fullt navn, for det gir de beste debattene.” (Liv Skotheim, Aftenposten)

5.7 Brukeransvar

Det kan være svært ressurskrevende å kontrollere en nettdebatt, siden det på mange netttora er stor aktivitet. Da kan det være klokt å engasjere brukerne selv til å varsle moderator når de oppdager upassende innlegg. Dette er et grep som også kan skape en ansvarsfølelse hos brukerne, som igjen kan føre til en hyggeligere tone på forumet (Andersen 2008:114). Berdal (2004) legger vekt på deltakernes egen innflytelse over debatten som et viktig kriterium for en ideell debatt i et deliberativt demokrati.

På alle de tre foraene er det mulig å varsle om upassende innlegg, og alle mener at dette fungerer bra. Men på Verdidebatt er det mange av deltakerne – over halvparten - som misbruker denne funksjonen til “å varsle” om innlegg de er uenige i.

Liv Skotheim sier det er et mål at debattene skal være selvrensende, så man slipper å bruke masse penger på å moderere. Aftenposten bruker et firma som heter Interaktiv sikkerhet til modereringen, og Skotheim forteller at dette er svært ressurskrevende. Også Hegnar Online bruker et eksternt firma til modereringen, mens Vårt Land tar seg av dette arbeidet selv.

På Verdidebatt tar redaksjonen i større grad styring enn på de andre foraene. Dette er det eneste forumet hvor redaksjonen kan fremheve gode innlegg, noe som ifølge Rimehaug var kontroversielt blant brukerne i starten.

”De følte at da tok vi styring over deres nettsted. De hadde opparbeidet en eiendomsrett til noe de oppfattet som eget nettsted, at vi ikke skulle blande oss inn der. Vi regner jo tross alt at det er vi som har det redaksjonelle ansvaret for vårt nettsted.” (Erling Rimehaug, Vårt Land)

5.8 Ekstern innflytelse

Som jeg allerede har vært inne på, dreier ekstern innflytelse seg om hvorvidt debattene på diskusjonsforumet har noen påvirkning på de som fatter beslutninger. Habermas (1989) påpeker at en kommunikasjonsarena kan være del av den offentlige sfære bare hvis forslag og argumenter som kommer opp i diskusjonen når beslutningstakere. For å undersøke dette, spurte jeg informantene hvorvidt de inviterer politikere, hvorfor politikere bør delta, om redaksjonene selv deltar på forumet og om man bruker ytringer på diskusjonsforumet i annet redaksjonelt innhold.

Vårt Land bruker hele tiden krefter på å få mer bredde og engasjere flere ved å invitere profilerte debattanter, ifølge Rimehaug. Han mener at dette har blitt lettere etter at de endret reglene, fordi det nå kan bli oppfattet som mer nyttig å skrive enn det var tidligere. Nettdebatten er ikke så uglesett som før, sier Rimehaug, noe han tror kan henge sammen med økt bruk av sosiale medier som Facebook og Twitter. Men han mener at det finnes for få politikere som debatterer på Internett generelt.

”Med noen unntak er det mange som bare legger ut informasjon om hva de gjør og hva de mener, og det er veldig få som debatterer. (...) Nå som det blir mindre av at politikere møter folk på møter og en del færre fjernsynsdebatter, så er jo nettfora en kanal som de godt kunne bruke.” (Erling Rimehaug, Vårt Land)

Verdidebatt har også vært bevisst på å gjøre Vårt Lands lesere oppmerksom på at de har et diskusjonsforum på Internett. Hver dag er det to steder i avisa hvor det hentes inn innlegg fra nettdebatten. Tanken bak er å gjøre papirleserne oppmerksom på at nettdebatten finnes.

Redaksjonen deltar aktivt på nettdebatten, og dette har de fått positive tilbakemeldinger på.

”Jeg er nøye på at jeg går inn innimellom for å se om jeg skal svare. Dette viser debattantene at de blir tatt på alvor.”

Liv Skotheim i Aftenposten, derimot, har prøvd å delta så lite som mulig på diskusjonsforumet.

”Det blir så utrolig mye baluba de gangene jeg har gått inn. Det kommer ikke så mye konstruktivt ut av det. Noen skal diskutere i det uendelige.” (Liv Skotheim, Aftenposten)

Hun sier at hun hadde dialog med brukerne på e-post, og spesielt med de som var misfornøyd med moderering. Selv om de fleste er fornøyd med forumet, ifølge Skotheim, var det henne de henvendte seg til hvis de var sinte for noe. I motsetning til Vårt Land, er det sjelden Aftenposten bruker sitater fra Debattsentralen i papiravisen, men de gjør ofte oppmerksom på tema som kan diskuteres videre på Internett.

Det skjer heller ikke ofte at Aftenposten inviterer politikere til å delta i diskusjonene på Debattsentralen, men de har ifølge Skotheim hatt suksess med å invitere folk til å være med i nettdebatten i forbindelse med kronikker. Skotheim nevner Harald Eia-debatten²⁹ som eksempel.

”Vi fikk så mye respons, og det var så høyt nivå på debatten at det nesten var rørende. Det er sånn nettdebatt skal være. Ingen troll, ingen avsporinger. Det var kjempebra.” (Liv Skotheim, Aftenposten)

Skotheim mener at politikere generelt bør delta i mye større grad i nettdebatten, og legger til at mange heldigvis er flinke. Stein Ove Haugen i Hegnar Online mener at dette må være opp til hver enkelt og har ikke noen mening om saken utover det.

5.9 Fremtidens nettdebatt

Internett er et medium i stadig endring, og etter hvert som nye teknologiske løsninger utvikles, er det grunn til å tro at kommunikasjonsplattformer på nettet vil forandre seg kontinuerlig. Samtidig har vi sett at flere redaksjoner bruker ressurser på å forbedre vilkårene for en saklig debatt. Da jeg spurte om informantene var fornøyd med sitt forum for nettdebatt, eller om de vurderte å gjøre endringer, var svarene nokså ulike. Vårt Lands Erling Rimehaug

²⁹ Våren 2010 var det mye debatt rundt tv-programmet ”Hjernevask”, med Harald Eia som programleder.

mener at endringene de gjorde i 2010 har vært en stor suksess – større enn de opprinnelig hadde håpet på. De har fått mange flere deltakere, og stadig flere samfunnsdebattanter deltar på Verdidebatt. Nå trenger de, ifølge Rimehaug, bare å gjøre noen tekniske justeringer, i tillegg til å jobbe for at enda flere samfunnsdebattanter skal fatte interesse for diskusjonsforumet Verdidebatt.

Liv Skotheim er verken veldig fornøyd eller veldig misfornøyd med forumet, men sier at Aftenposten er i gang med en evaluering av Debattsentralen. Hun kan fortelle at et alternativ er å ta bort muligheten for at deltakere kan starte egne debattråder.

”Vi har veldig høyt nivå under saker og tråder vi selv starter. På Debattsentralen ser vi at det er mye tøys og tull, og vi bruker masse ressurser på de som ødelegger for de andre.”

Stein Ove Haugen svarer at Hegnar Online kontinuerlig vurderer å foreta endringer på forumet, fordi de hele tiden ønsker å bli bedre på det de driver med. Han vil ikke gå mer i detalj på spørsmålet.

5.10 Hvor viktig er nettdebatten for demokratiet?

Et mangfold av stemmer, mer engasjement og mindre avstand mellom styrende og styrte trekkes av teoretikere frem som demokratiske sider ved Internett, noe jeg kommenterte i kapittel 1. Men andre er mer skeptiske til fenomenet nettdebatt, og det er uenighet om hvilken demokratisk funksjon diskusjonsforaene har og om de i de hele tatt har betydning for politikkutformingen generelt.

Alle informantene mener at Internett har vært positivt for demokratiseringen, fordi man får mulighet til å slippe til flere stemmer i debatten. Erling Rimehaug på Verdidebatt stiller seg imidlertid mer skeptisk til å slippe til alle, og sikter til dem som ikke kan diskutere på en sivilisert måte.

”Folk mener at vi kan bli elitistiske, fordi vi har regler for hvordan man skal få ytre seg. Vi synes det skal være visse krav til samfunnsdebatten for at den skal være meningsfull. Det betyr ikke at vi legger begrensninger på hvem som skal få ytre seg, bare de gjør det på en måte som er nyttig for andre.” (Erling Rimehaug, Vårt Land)

Stein Ove Haugen i Hognar Online synes at det fine med Internett er at man har anledning til å si sin mening og ytre seg uten at for eksempel en journalist eller redaksjon redigerer eller sensurerer før publisering.

”Ytringsfriheten er blitt mye mer verdt etter Internett.” (Stein Ove Haugen, Hognar Online)

5.11 Oppsummering og diskusjon

Informantene mine representerer tre diskusjonsfora som på mange måter er ulike, og svarene på spørsmålene var for det meste nokså forskjellige. Stein Ove Haugen i Hognar var nok den som skilte seg mest fra de to andre i sine svar, ved at han legger mer vekt på folks rett til å debattere uten å bli holdt i ørene av redaksjonen. Han mener at redaksjonen ikke skal kunne stilles til ansvar for det som skrives på forumet, og legger med det større ansvar på den enkelte deltaker enn det Rimehaug og Skotheim gjør. Haugen vil ikke etterlyse en bredere deltakelse på nettet blant politikerne, fordi han mener det er opptil den enkelte å avgjøre. Svarene hans har mye til felles med det Jensen (2002) betegner som anarkiske holdninger til nettdebatter: nettdebatten skal oppstå nedenfra, være fri og usensurert. Haugen mener at ytringsfriheten ikke skal trues av kontroll eller sensur, noe som samsvarer med den anarkiske fløyens holdning. Jeg får inntrykk av at Haugen mener at nettdebattene bør være mest mulig selvgående, mens Rimehaug og Skotheim mener at redaksjonen har et større ansvar for å skape et godt debattklima. Både Rimehaug og Skotheim oppfordrer dessuten politikere til å delta i større grad enn i dag, fordi de mener at dette kan være positivt for demokratiet. Holdningene er mindre anarkiske enn Haugens, og spesielt Rimehaug ligger nærmere den intervensjonistiske fløyen når han uttaler at han stiller seg skeptisk til å slippe inn alle i samfunnsdebatten. Han understreker imidlertid at alle som har noe meningsfullt å komme med, skal inkluderes, og på den måten mener han at Verdidebatt ikke stenger noen ute. Liv Skotheim argumenterer for anonymitet ved å få med flere stemmer i debatten – spesielt barn, ungdom og helsearbeidere etc. Hun mener likevel at debatten blir bedre når folk signerer med fullt navn, og hun ønsker at flere skal benytte seg av denne muligheten. Det at Aftenposten allerede har tatt grep om nettdebatten ved hjelp av mer moderering, og at de vurderer ytterligere endringer for å heve kvaliteten, kan bety at de også har en mer intervensjonistisk holdning til hvordan et nettforum skal fungere.

I forhold til kriterier for deliberativt demokrati, er det ikke entydig om kontroll og styring gjør at nettdebatten blir mer deliberativ eller ikke. De som forsvarer den anarkiske tilnærmingen er opptatt av at nettdebatten skal oppstå nedenfra, og ikke styres eller påvirkes av makthaverne. Det er viktig i deliberativt demokratiteori å skille den sivile sfære fra den politiske. Det at Aftenposten og Hegnar Online bruker eksterne moderatorer, kan være positivt i den forstand at redaksjonene ikke selv avgjør hvilke innlegg som slettes. Selv om moderatorene bruker reglementet som mal når de sletter upassende innlegg, vil beslutningene ofte farges av subjektive holdninger.

Mine informanter viste svært ulike syn på deltakernes anonymitet på diskusjonsforumet. Rimehaug mener at man må stå for det man mener, mens Skotheim og Haugen peker på at ytringsfriheten ikke må hindres. Det er mange som mener at muligheten til å være anonym er avgjørende for en deliberativ debatt. Berdal (2004) fokuserer på kriteriene om *inkludering* og *mangfold*, og peker på at krav om fullt navn under innleggene ekskluderer viktige stemmer i samfunnsdebatten. Dette gjenspeiler Liv Skotheims syn på anonymitet. Men spørsmålet om anonymitet kan påvirke flere kriterier for deliberativt demokrati. Anonymiteten er vanskelig å forene med forutsetningen om *oppriktighet* i den demokratiske samtalen: deltakerne bør bestrebe seg på å gjøre all relevant informasjon kjent, og gjøre rede for ekte intensjoner, interesser, behov og ønsker (Kies 2010:42). Det er dessuten mange som mener at kvaliteten på debatten blir forverret når deltakerne kan gjemme seg bak et psevdonym, og dette kan igjen føre til at folk føler seg uvelkomne i debatten på grunn av hets, personangrep eller rasisme. Dette så vi et eksempel på i kapittel 1, avsnitt 1.6.3, hvor jeg omtalte medlemmer av kvinnegruppa Ottar, som ofte møter hets når de uttaler seg på nettet. Kriteriet om *diskursiv likhet* kan derfor bli truet, det samme kan sies om forutsetningen om *empati* for andre deltakere og utenforstående. I Skogerbø og Winsvolds (2007:45) analyse er det dessuten mange politikere som brukte nettdebattantenes anonymitet som forklaring på at de ikke vier nettytringer oppmerksomhet. Da påvirker anonymiteten forutsetningen om *ekstern innflytelse* – at en vellykket deliberativ prosess burde ha innflytelse på opinionen og beslutningene som tas utenfor debattens kontekst (Kies 2010).

Gjennom intervjuene fikk jeg inntrykk av at det er Vårt Land som i størst grad prioriterer diskusjonsforumet, både gjennom egne bidrag i debatten, som moderatorer og ved å inkludere nettdebatten i papiravisen. Siden det som nevnt er et deliberativt krav at debatten skal ha betydning utover forumets grenser, er det positivt å gjøre den synlig for andre samt engasjere

redaksjonen og samfunnsdebattanter generelt i nettdebatten. Om dette er en trend som vil smitte over på andre aviser og nettsteder, gjenstår å se. Rimehaug nevnte at det ikke bare har vært lett å få de inviterte samfunnsdebattantene til å være aktive på Verdidebatt, og han – i likhet med Liv Skotheim – etterlyser en bredere politisk deltakelse i diskusjoner på Internett. Debattforaenes eksterne innflytelse blir derfor et spørsmål om velvillighet fra politikernes side til å ta del i denne formen for offentlig meningsytring, såvel som redaksjonene forsøk på å legge til rette for en god offentlig debatt.

I neste kapittel vil jeg kombinere resultatene fra undersøkelsene av deltakere, diskusjoner og organisatorer og diskutere de viktigste funnene i studien min.

6 Konklusjon: Styring gir deliberasjon

6.1 Innledning

Med utgangspunkt i teorien om det deliberative demokrati, har jeg i denne oppgaven satt fokus hvordan diskusjonsfora med ulik grad av styring og kontroll oppfyller kravene til en demokratisk diskurs. I den forbindelse har jeg undersøkt hvordan foraene skiller seg fra hverandre i forhold til deltakere og kvalitet på diskusjonen, og hvilken oppfatning redaksjonene selv har av målsetninger, demokratiske hensyn og utforming av reglementet når det gjelder sitt eget forum. Tidligere forskning viser at debattene på myndighetsinitierte diskusjonsfora – med et såkalt intervensjonistisk reglement – oppfyller flere krav for en deliberativ debatt enn debattene på anarkiske fora (Kies 2010; Jensen 2002; Wright 2007). Jeg ønsket å undersøke om liknende forskjeller kan spores mellom mediainiterte fora med ulik grad av intervensjon – dvs. styring og kontroll. Selv om jeg gjennom analysene har sammenliknet svarene med tidligere studier der det var mulig, er det en del faktorer som skiller min studie fra disse, for eksempel den metodiske tilnærmingen og fokuset på innvandring som case for analysene. Derfor har jeg betegnet studien min som delvis eksplorerende. I dette siste kapittelet vil jeg oppsummere og drøfte de viktigste funnene og gjøre meg opp noen tanker om mulige vinklinger på videre forskning på nettdebatten.

6.2 Hovedfunn

Gjennom analyse av trekk ved foraenes deltakere, selve debattene og intervju med redaktører, fant jeg betydelige forskjeller mellom foraene. Nedenfor har jeg listet opp hovedpunktene fra analysene mine som jeg videre vil kommentere nærmere.

- Diskusjonene på Vårt Lands diskusjonsforum Verdidebatt, det mest regulerte forumet, oppfyller kriterier for en deliberativ debatt i langt større grad enn Aftenpostens Debattsentralen og Hegnar Onlines Debattforum. Diskusjonene er mer balanserte, man lytter i større grad til sine meddebattanter og kommenterer andres argumenter i flere innlegg enn på de to andre foraene.
- Det er en gjennomgående tendens at Hegnar Onlines Debattforum, som er det minst regulerte forumet, havner i motsatt ende av skalaen i forhold til Verdidebatt. Aftenpostens Debattsentralen havner som oftest midt i mellom.

- Andelen innlegg som viser mangel på respekt for andre, er lav på Verdidebatt i forhold til Debattsentralen og Debattforum. Dette ble brukt som et mål på empati, og tallene tyder på at Verdidebatts deltakere viser mer empati for andre mennesker.
- Det forekommer mer rasisme på Hegnar Onlines Debattforum enn på de to andre foraene. Jeg fant ingen antydninger til rasisme, fordommer og hets på Vårt Lands Verdidebatt. På Debattsentralen kodet jeg 11 % av innleggene til denne gruppen, og på Debattforum ble 16 % av innleggene plassert her. Da jeg undersøkte debattenes tema, fant jeg i tillegg at 21 % av debattrådene på Hegnar Onlines Debattforum i seg selv er rasistiske (for eksempel debatten med denne overskriften: “Etiopiere er lykkejegere. Dra hjem!”) På Aftenpostens og Vårt Lands diskusjonsfora er ingen av debattrådene ensidig rasistiske.
- Innvandringsdebattene på Aftenpostens Debattsentralen dreier seg i svært stor grad om islam og muslimer. 65 % av debattrådene ble plassert i denne kategorien. På Verdidebatt er det asylpolitikk som er det mest diskuterte temaet, med 53 % av debattrådene. Hegnar Onlines Debattforum har en større spredning i tema, og den største gruppen er i likhet med Aftenpostens forum islam og muslimer. En tredjedel av debattene handler om dette temaet.
- Aktiviteten på Aftenpostens Debattsentralen er mye høyere enn på de to andre foraene. Deltakerne skriver i snitt dobbelt så mange innlegg som Vårt Land Verdidebatts deltakere, og Verdidebatt har flere passive deltakere. (Hegnar Onlines Debattforum kunne ikke inkluderes i disse analysene, fordi det ikke foreligger tilgjengelige data om deltakerne).
- På Verdidebatt er det større skjevhet i aldersfordeling blant deltakere, og i grad av aktivitet. Menn er i stort overtall blant deltakerne, men denne tendensen er sterkere på Debattsentralen enn på Verdidebatt.
- Debattsentralen har en skjevere fordeling av holdninger til innvandring enn Verdidebatt. 56 % av deltakerne viste negative holdninger til innvandring, og kun 10 % viste positive holdninger (resten er kodet som uklart). På Verdidebatt viste 45 % positive holdninger til innvandring, og 30 % viste negative holdninger.
- Intervju med tre nøkkelinformanter tyder på at det er store forskjeller på målsetningene med foraene. Hegnar Onlines representant gir svar som indikerer at forumet skal være mest mulig selvgående, og at redaksjonen ikke må ansvarliggjøres for overtramp. Vårt Lands representant legger mer vekt på samfunnsansvaret avisen

har for å legge til rette for en god og meningsfylt samfunnsdebatt. Aftenpostens representant setter leseren i fokus, og understreker at de vil tilby så gode fasiliteter som mulig for diskusjon.

- Mine funn samsvarer med resultatene fra tidligere forskning på nettdebatter (Jensen 2002; Wright & Street 2007), hvor det indikeres at mer styring og kontroll på diskusjonsforaene fører til at flere krav blir oppfylt for en ideell debatt i et deliberativt demokrati. Studiene jeg viser til har fokusert på myndighetsinitierte fora, mens jeg kun har sett på mediainiterte fora. Dette tyder på at det er selve reguleringen som påvirker debatten, og i mindre grad den institusjonelle rammen med deltakelse fra politikere.

6.2.1 Diskusjonene: Begrunnelse, gjensidighet, refleksjon og empati

Det deliberative demokratiet blir som jeg nevnte i kapittel 1 også kalt samtaledemokratiet. For det er *samtalen* som står i fokus, og denne samtalen skal ideelt sett være preget av begrunnede påstander, refleksjon, meningsutveksling og empati. Verdidebatt kommer best ut på samtlige av disse fire kriteriene for deliberasjon som beskriver samtalen. De største forskjellene fant jeg på begrunnelse, meningsutveksling og empati. For eksempel er påstander og holdninger begrunnet med argumenter i 78 % av Verdidebatts kommentarer, mot 45 % på Debattsentralen og kun 18 % på Debattforum. Argumentasjon er svært sentralt i enhver debatt, og spesielt i det deliberative demokrati hvor målet er å finne den beste løsningen. Men dersom debatt deltakerne ikke lytter til andres argumenter, vil diskusjonen føre ingensteds hen. Gjensidighet målte jeg blant annet ved å se på grad av meningsutveksling, og forskjellene var store: 41 % av Verdidebatts innlegg inneholder et argument som linkes direkte til et annet argument. De tilsvarende tallene for Debattsentralen og Debattforum er hhv 10 % og 3 %. Debattforum har en svært lav grad av gjensidighet, slik det fremkommer gjennom innholdsanalysen. Dette funnet underbygges også av det faktum at forumet har et høyt antall debatter med få innlegg i hver debattråd, slik vi så i kapittel 3. Det kan bety at graden av gjensidighet er liten; man er ikke interessert i å høre på andres argumenter og hopper heller videre til et annet tema (Bentivegna (1998:5, referert av Kies 2010).

Refleksjon er en viktig forutsetning i deliberativt demokrati, fordi det er et mål å diskutere seg fram til den beste løsningen. Da må man ha et åpent sinn og være villig til å skifte mening. Dette var vanskeligere å måle enn begrunnelse og gjensidighet, fordi det innebærer en

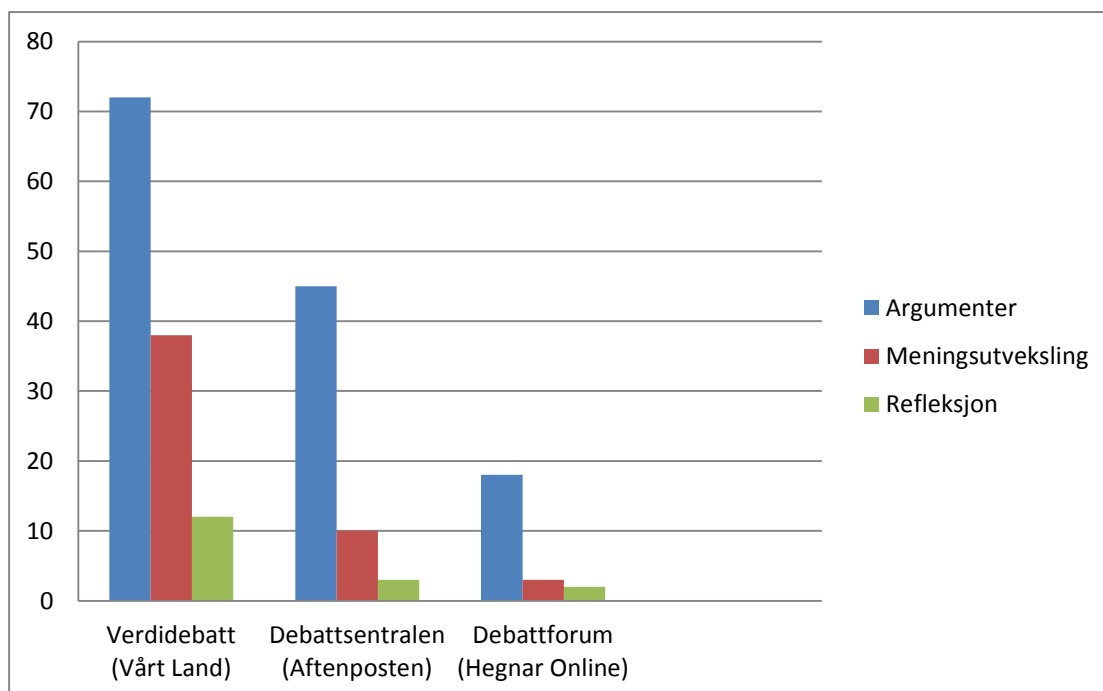
kognitiv prosess som kan være vanskelig å få øye på gjennom debattinnleggene. Ved å kode innlegg hvor deltakerne enten søker etter informasjon, forsøker å finne løsninger på et dilemma eller reflekterer over egen kunnskap, har jeg forsøkt å måle grad av refleksjon. Slår jeg sammen disse tallene, finner jeg at 13 % av innleggene på Verdidebatt viser tegn til refleksjon, 3 % på Aftenpostens Debattsentralen og 2 % på Hognar Onlines Debattforum. Her er det Verdidebatt som skiller seg ut med den høyeste andelen innlegg, mens forskjellen mellom de to andre foraene er av mindre betydning.

Empati-kriteriet er ifølge Kies (2010) helt sentralt, siden de andre kriteriene springer ut fra nettopp dette. Dersom man er oppriktig interessert i sine medborgeres meninger og bekymringer, vil man være mer tilbøyelig til å lytte til deres argumenter, begrunne sine egne argumenter og skifte mening hvis man er overbevist, som jeg var inne på i kapittel 4. Mangel på empati undersøkte jeg ved å kode kringling, skjellsord, personangrep, trusler og aggresjon samt rasisme, fordommer og hets. Den samlede andelen av innleggene med ett eller flere av disse kjennetegnene, tilsvarer på Hognar Onlines Debattforum 32 %, på Debattsentralen 23 % og på Verdidebatt 6 %.

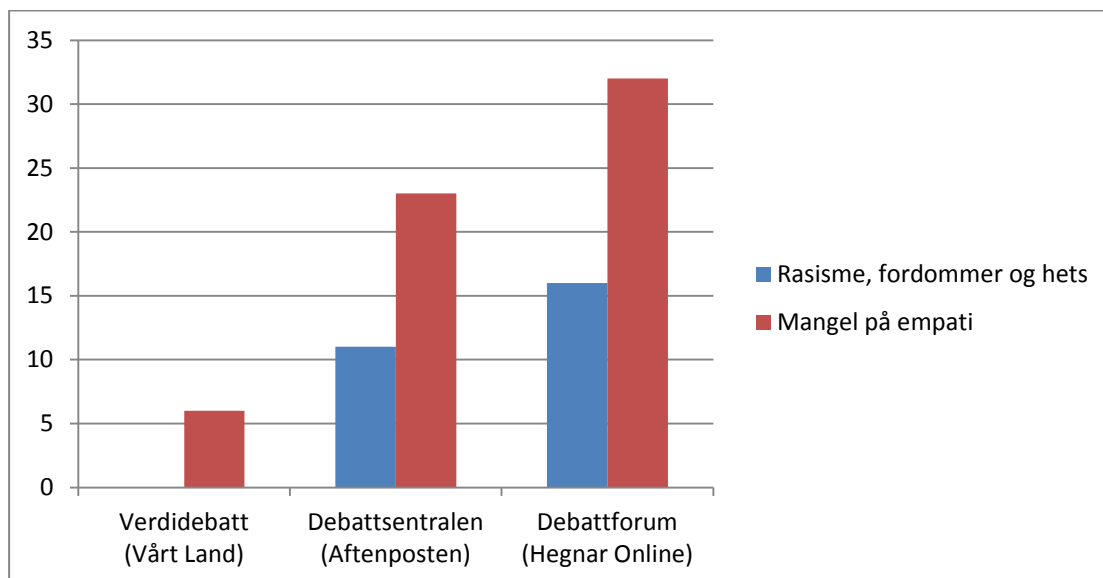
Siden jeg i denne oppgaven har fokusert på innvandringsdebatten, var det relevant å undersøke grad av rasisme, fordommer og hets mot folkegrupper. Analysene viser relativt store forskjeller mellom foraene, og igjen er det de minst regulerte som kommer dårligst ut. Som nevnt i kapittel 1, mener Raphael Kies (2010) at det deliberative demokratiet gjør det mindre sannsynlig med polarisering av ulike grupper i et multikulturelt samfunn, fordi delibereringsprosessene har som mål å sette seg inn i hva som er det felles beste. Mange av innleggene på Debattforum, og til dels på Debattsentralen, antyder at man ikke engang vil vedkjenne seg et multikulturelt samfunn, og langt mindre sette seg inn i andre etniske gruppers ønsker og behov.

Nedenfor vil jeg presentere figurer som på hver sin måte illustrerer hvordan diskusjonene på hvert av foraene kommer ut på kriteriene for deliberativt demokrati. Den første figuren inkluderer kjennetegn som fremmer en deliberativ debatt, mens den andre figuren viser kjennetegn som er til hinder for en deliberativ debatt.

Figur 6.1: Argumenter, meningsutveksling og refleksjon på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.

Figur 6.2: Grad av empati på Verdidebatt, Debattsentralen og Debattforum. Prosent.

Søylene i figur 6.1 viser tydelig at Verdidebatt kommer best ut på kriteriene som kjennetegner en god deliberativ debatt. Deretter følger Debattsentralen, mens Hegnar Onlines Debattforum imøtekommer disse kriteriene i minst grad. På neste figur ser vi derimot kjennetegn som kan være til hinder for en god debatt i et deliberativt demokrati. Det er Hegnar Online som har den

høyeste andelen innlegg med som indikerer mangel på empati, og Verdidebatt har den laveste andelen. (I denne gruppen har jeg også inkludert rasisme, fordommer og hets. Men for å illustrere hvor stor andel disse kjennetegnene utgjør alene, har jeg ekstrahert dem fra felleskategorien og plassert dem i en egen gruppe).

6.2.2 Deltakerne: Mangfold og diskursiv likhet

I undersøkelsen av deltakerne på diskusjonsforaene er ikke funnene like entydige som i analysene fra diskusjonene. Ideelt sett bør en deliberativ debatt bestå av et mangfold av stemmer, og alle skal ha mulighet til å ytre seg. Mangfoldet målte jeg ved å undersøke fordelingen av menn og kvinner, folk i ulike aldre, hver enkelts aktivitet og holdning til innvandring. Funnene mine viser at Vårt Lands diskusjonsforum, Verdidebatt, har en noe jevnere fordeling av menn og kvinner enn Aftenpostens diskusjonsforum, Debattsentralen, og det samme gjelder holdninger til innvandring. Det er imidlertid mindre aldersmessig spredning på Verdidebatt, og det samme forumet viser også en mindre egalitær deltakelse ved at det er flere passive deltakere enn på Debattsentralen. Deltakerne som skriver flest innlegg på Verdidebatt er mer aktive enn de mest aktive deltakerne på Debattsentralen. Graham (2002) referert av Kies (2010) kaller dette ”distribution of voice”: dersom debatten domineres av en liten gruppe stemmer, betyr det mindre diskursiv likhet. Dette berører et viktig punkt for kritikere av for mye styring og kontroll på diskusjonsforaene: en høyere terskel for deltakelse kan bety at færre stemmer blir hørt. Vi har sett at digitale skillelinjer allerede fører til en skjev deltakelse, og ytterligere barrierer for deltakelse kan forsterke disse skillelinjene. Åpne diskusjonsfora på nettet kan fungere som en læringsarena for dem som ikke er vant til å argumentere for sine holdninger og argumenter. Deltakerne kan teste ut egne meninger uten å risikere at disse forblir søkbare på Internett i flere år fremover. Dette kan knyttes til deltakerdemokratisk tenkning fremfor det deliberative demokrati, og det skal jeg kommentere nærmere i avsnitt 6.3.

6.2.3 Redaksjonene: Inklusjon og ekstern innflytelse

Det hersker uenighet om hvordan diskusjonsfora på Internett best mulig kan legge til rette for en god diskusjon, og hvilke demokratiske prinsipper som skal legge føringene. Under analysen av intervjuene tok jeg utgangspunkt i Jakob Linde Jensens (2002) begreper om den anarkiske posisjonen og den intervensjonistiske posisjonen i synet på styring av

diskusjonsfora. Mens anarkistene mener at forumet må oppstå nedenfra, være fritt og umoderert, mener intervensjonistene at forumet bør være strukturert, balansert og regulert. Hegnar Onlines representant er den blant mine informanter som helt klart ligger nærmest den anarkiske posisjonen. I vurderingen av det deliberative kriteriet om inklusjon, altså at alle skal få mulighet til å uttale seg, kan Haugens synspunkter oppfattes som svært inkluderende. Barrierene for deltakelse er lave, og muligheten til å være anonym kan gjøre det mindre skummelt å uttale seg på nettet. Problemet oppstår i det mangelen på kontroll fører til at antall personangrep, trusler og rasistiske uttalelser øker, som vi så i analysen av diskusjonene. Dette kan bidra til at personer, og til og med hele grupper, føler seg lite velkomne i debatten.

Uttalelsene til Aftenpostens representant tyder på at hun har et mer intervensjonistisk syn på nettdebatten enn Hegnar Onlines nettreddaktør. Dette gjenspeiler også foraenes reglementer: På Debattsentralen må man ut med flere personopplysninger enn på Debattforum, og førstnevnte har også en hyppigere og mer synlig moderering av debatten.

Ikke overraskende var det Vårt Lands samfunnsredaktør Erling Rimehaug som hadde det mest intervensjonistiske synet på regler for nettdebatt. Han peker på samfunnsansvaret nettstedene har for å legge til rette for en meningsfylt offentlig debatt, og ikke bare være en møteplass for alle – inkludert dem som ikke kan diskutere på en sivilisert måte. Ikke alle deler Rimehaugs oppfatning. Kritikerne til en høyere terskel for nettdeltakelse mener at debatten kan få et elitistisk preg³⁰, og at folk som ikke føler seg smarte nok ikke tør å delta i diskusjonene. Spørsmålet er om det er antidemokratisk og elitistisk å kreve at folk skal identifisere seg når de kommer med en meningsytring. En elite defineres som ”de fremste, beste (av en gruppe); samfunnsgruppe som blir betraktet som overlegen på grunn av visse egenskaper, privilegier eller maktposisjoner”³¹. Siden jeg ikke har foretatt surveyundersøkelser av leserne som kan si noe om brukernes bakgrunnsvariabler, som utdanning og politisk ståsted, er det vanskelig å vite hvor representative deltakerne er for resten av befolkningen. Kjønn- og aldersvariablene viser imidlertid ingen representativitet: det er et stort overtall av menn, og de aller fleste befinner seg i 40-, 50- eller 60-årene. Men diskusjonene på Verdidebatt bærer ikke preg av å være forbeholdt en elite. Språket er noen ganger muntlig i formen, spontant og følelsesladet. Holdningene er mer balansert enn på Debattsentralen og Debattforum, men mange fronter holdninger som kanskje kan betegnes som politisk ukorrekte.

³⁰ <http://www.dagbladet.no/dinside/2006/08/18/474303.html>

³¹ <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=elite&ordbok=bokmaal>

Når det gjelder kriteriet om ekstern innflytelse, altså om innholdet på nettdebattene på noen måte påvirker dem som sitter med beslutningsmyndighet, finnes det nok en gang store forskjeller på foraene. Siden jeg ikke har spurt politikere selv om de blir påvirket av nettdebatten, har jeg her undersøkt om redaksjonene gjør forsøk på å synliggjøre nettdebatten i papir- eller nettavisen, om de selv deltar på forumet og om de inviterer politikere til å delta. Verdidebatt er det diskusjonsforumet som blir mest synliggjort, ved at enkelte innlegg blir brukt i papiravisen hver dag. En del av Vårt Lands ansatte deltar på forumet, men de har i mindre grad lyktes med å få politikere til å delta aktivt i nettdebatten. Kriteriet om ekstern innflytelse oppfylles derfor delvis.

På Debattsentralen og Debattforum blir det gjort langt færre forsøk på å synliggjøre debatten, og kriteriet om ekstern innflytelse blir oppfylt i liten grad både disse foraene.

6.2.4 Oppsummering av deliberative kriterier

I tabellen nedenfor har jeg laget en kort oppsummering av mine vurderinger av hvordan diskusjonsforaene oppfyller krav om en ideell debatt i et deliberativt demokrati basert på analyse av deltakere, diskusjoner og ekspertintervjuer. Dette er en sterk forenkling av materialet, og er kun ment som en illustrasjon på hvordan foraene står sammenliknet med hverandre.

Tabell 6.1: I hvilken grad oppfyller foraene kriterier for det deliberative demokrati?

	Verdidebatt (Vårt Land)	Debattsentralen (Aftenposten)	Debattforum (Hegnar Online)
Begrunnelse	Mye	Middels	Lite
Gjensidighet	Mye	Middels/lite	Lite
Refleksjon	Middels	Lite	Lite
Empati	Mye	Middels/lite	Lite
Mangfold	Middels	Middels	-
Diskursiv likhet	Middels	Middels	-
Inklusjon*	Lite	Mye	Mye
Ekstern innflytelse	Middels	Lite	Lite

**Det hersker uenighet om inklusjonskravet, som beskrevet i avsnittet ovenfor. I tabellen tar jeg kun utgangspunkt i muligheten til å diskutere anonymt.*

Det er helt tydelig store forskjeller på foraene i hvordan de oppfyller deliberative kriterier. I problemstillingen spurte jeg: I hvilken grad oppfyller debatten om innvandring på norske nettavisers diskusjonsfora kriterier for en ideell debatt i et deliberativt demokrati? Hvilke forskjeller finnes mellom diskusjonsfora med ulik grad av kontroll?

Ut fra analyser av deltakerne, diskusjonene og redaktørintervjuene ser vi at Verdidebatt er det forumet som oppfyller flest av kriteriene. Det eneste kriteriet de skårer lavt på er inklusjon, fordi de har en forholdsvis høy terskel for deltakelse ved at de krever fullt navn og helst bilde av deltakerne. Vårt Lands samfunnsredaktør argumenterte for at alle som vil kan delta i debatten, bare de har noe meningsfullt å komme med. Men da blir det opptil redaksjonen å avgjøre hva som er meningsfullt, og man kan i verste fall risikere at meninger man er uenig i sensureres. Slik kan det oppstå frustrasjon blant brukerne av forumet, og de kan føle seg presset ut fra et forum som i utgangspunktet skal være en møteplass for alle.

Surveyundersøkelser med nettdebattanter viser dessuten at de fleste mener at det må være lov å diskutere anonymt (Berdal 2004).

Hegnar Online har det forumet hvor færrest kriterier for et deliberativt demokrati blir oppfylt. De får imidlertid den høyeste skåren på inklusjon, fordi terskelen for deltakelse er meget lav. Det eneste man trenger å gjøre, er å vise at de har lest reglementet ved å huke av en knapp nederst på siden, og deretter er det fritt fram. Det kan synes som om redaktøren har ofret alle

andre kvalitetskrav framfor dette ene om inklusjon, og begrunner det med at ytringsfriheten er viktigst. En slik bruk av ytringsfriheten som “alibi” kan bli i enkleste laget, spesielt med tanke på at et ukontrollert forum kan føre til mobbing og personangrep, som igjen fører til at personer og grupper blir ekskludert.

Debattsentralen får jevnt over en middels god skåre. Mine undersøkelser tyder imidlertid på at deltakerne viser lite refleksjon og at diskusjonene i liten grad når ut til andre enn forumets deltakere. I tillegg viser over to av ti innlegg lite empati for andre, og i bare ett av ti innlegg utveksler man argumenter (gjensidighet). Aftenpostens utfordring (eller fordel, som mange kanskje vil hevde) er at de har svært stor aktivitet på forumet sitt. Med en slik flom av synspunkter, blir det vanskelig for brukere å utvikle relasjoner til hverandre som kan bidra til et bedre debattmiljø. Da kan det bli nødvendig med en strengere moderering av debatten, noe som ifølge Skotheim allerede er i emning.

6.3 Øvrige demokratiske idealer

I kapittel 1 gjorde jeg rede for tre ulike demokratityper: konkurransedemokratiet, deltakerdemokratiet og det deliberative demokratiet. Disse tre har forskjellige syn på hvilken rolle borgerne skal ha i det politiske samfunn: talsmenn for konkurransedemokratiet mener at politikk og det sivile samfunn bør være mest mulig adskilt, bortsett fra velgernes mulighet til å stemme på partier og politikere ved valg. Deltakerdemokratene ser på deltakelse som en læringsprosess, hvor man sosialiseres til å bli et politisk vesen. Deliberativt demokrati-teoretikere vektlegger dialog og konsensus i den sivile sfære, hvor synspunkter skal fungere som ledetråder for politikernes beslutninger. Fokuset på dialog gjør det naturlig å ta utgangspunkt i denne demokratiteorien i studier av nettdebatter: Internett muliggjør kommunikasjon og dialog i et enormt omfang, og antall bloggere og brukere av sosiale medier vokser stadig. Deliberativt demokrati teori utgjør likevel ingen ”fasit” i forskning på nettdebatten. Noen kritiserer forutsetningene for deliberativt demokrati for å være for strenge og lite gjennomførbare i den offentlige sfæren som Internett har skapt, slik jeg skrev om i kapittel 1. Hos Debattsentralen og Debattforum tydet redaktørenes svar på at de mente at retten til å være anonym er så viktig at andre hensyn må vike – som bedre kvalitet på debatten. Dette synet kan kobles til deltakerdemokratisk tenkning heller enn deliberativt demokrati. Jo flere som deltar, jo bedre er det for demokratiet. Måten de deltar på er opptil

hver enkelt å avgjøre, så lenge de følger reglene. Diskusjonsforumet blir en læringsarena hvor du kan teste ut argumenter uten at dette følger deg i flere år fremover.

Selve debattene bar ofte preg av å være meningsutvekslinger mellom to motpoler, spesielt på Aftenpostens forum, Debattsentralen. Selv om et flertall av deltakerne syntes å være negative til innvandring, og dermed enige, var det ofte noen få debattanter som steilt argumenterte for det motsatte. Analysene viser som nevnt at det var få tendenser til refleksjon, og debattantene virket overbevist om sin egen holdning. Denne måten å debattere på gjenspeiler konkurransedemokratiske idealer, hvor målet for diskusjonen ikke er å nå et felles mål, men å overbevise publikum om at et visst standpunkt er bedre enn andre. Dette er vanlig i media, for eksempel i tv-debatter mellom partiledere (Kjeldsen 1998). Det er derfor ikke utenkelig at en slik ”skråsikker” måte å debattere på smitter over på nettdebattanter.

Det finnes altså flere teoretiske tilnæringsmåter som kan ligge i bunnen når man studerer nettdebatten, og selv om de fleste forskere har brukt kriterier for deliberativt demokrati for å måle debattenes kvalitet, er det viktig å være åpen for andre muligheter. Mine funn viser likevel at visse demokratiske forutsetninger er så viktige at man vanskelig kan unnskylde seg med at man ser på mange deltakere og stor aktivitet som en verdi i seg selv. For også i deltakerdemokratiet forutsettes det at deltakelsen skal lede til en bedre dialog og utvikling av mennesket. Det er vanskelig å få til en god dialog dersom deltakerne ikke lytter til hverandre, og det er lite sannsynlig at de lærer noe om god debattskikk hvis sjikanerende innlegg ikke møtes med represalier fra nettstedet. Som nevnt i kapittel 1 viser tidligere forskning på nettdebatten at det ikke er tilstrekkelig å gi folk adgang til å ytre seg fritt for å sikre eller forbedre demokratiet (Gentikow 2007:280). For å realisere Internettets potensial for utvidet demokratisk deltakelse, både når det gjelder tilgang på informasjon og som en arena for politiske deliberative prosesser, er det nødvendig å stille krav til deltakerne.

6.4 Indre– og ytre kvalitet

Før jeg runder av dette forskningsprosjektet, vil jeg gjøre en vurdering av oppgavens indre- og ytre kvalitet. Indre validitet handler om forståelse av kausalprosesser (Gerring 2007:43). Formuleringen av problemstillingen min innebærer en forventning om kausalitet: styring og kontroll på foraene kan påvirke nettdebatten. Dette samsvarer med Jensens (2002) oppfatning av hvilken årsaksfaktor som er mest sentral for å forklare ulik kvalitet på debatten. Han mente

at det var regulering som var den viktigste faktoren for at det myndighetsinitierte forumet nordpol.dk skåret høyt på demokratiske kriterier. Dersom det kun er styring og kontroll som har betydning for utfallet, kan man slå fast at det er her redaksjonene må begynne hvis de ønsker å påvirke nettdebatten. Men det kan også tenkes at avisenes målgruppe kan påvirke hvem som søker seg til debattforumet. For eksempel er det sannsynlig at Vårt Land har flere kristne lesere enn andre aviser, og at disse i større grad deltar i nettdebatten på Verdidebatt. De kristne debattantene kan ha andre verdier og større fokus på medmenneskelighet og nestekjærlighet, som vi så eksempler på gjennom innholdsanalysen av debatten. Rimehaug mente imidlertid at kristne kan ha vel så sterke holdninger som andre, og at forumet også tiltrekker seg for eksempel ateister og andre med synspunkter som ikke gjenspeiler den typiske Vårt Land-leser. Det at Vårt Lands diskusjonsforum tidligere slet med de samme problemene som andre, mindre kontrollerte fora gjør i dag, styrker dessuten antakelsen om at det er nettopp styring og kontroll som øker debattens kvalitet. Vi ser også at analyseresultatene samsvarer med graden av styring og kontroll for alle de tre foraene.

Kan funnene mine generaliseres til andre diskusjonsfora og diskusjoner med andre tema enn innvandring? I statistisk forstand kan de ikke det, siden studien bygger på et strategisk utvalg framfor et enkelt, tilfeldig utvalg. Innenfor kvalitativ metode *diskuterer* man heller om funn er overførbare til andre sammenhenger og forhold (Østbye et al, 2002: 41). I løpet av denne oppgaven har det kommet tydelig fram hvor forskjellige diskusjonsfora kan være, både i utforming av reglement, aktivitet blant deltakerne, kvalitet og tema for debatten. Dette viser at man bør være forsiktig med å snakke om “nettdebatten” som om den var et fenomen uten nyanser. Men siden jeg har sett at regulering påvirker debatten, er det grunn til å tro at dette også gjelder andre fora enn Verdidebatt som har valgt å stramme inn på reglene. For eksempel viser tidligere undersøkelser at myndighetsinitierte fora ofte er mer regulerte, og dermed oppnår en nettdebatt av høyere kvalitet (Jensen 2002; Wright 2007).

Hvorvidt innvandringsdebatten er representativ for nettdebatten generelt, er mindre sikkert. Professor Eli Skogerbø har uttalt at “enkelte temaer, som innvandring og minoriteter, kan trigge veldig harde nettdebatter.”³² Jeg valgte å studere innvandring nettopp fordi man her kan finne ytterliggående holdninger. Som jeg var inne på i metodekapittelet betegnes dette som “the extreme-case method” Gerring (2007:101). Slike case er interessante fordi det ofte er mer informasjon å hente, og eventuelle forskjeller mellom foraene kan bli tydeligere. Det er derfor

³² <http://www.dagsavisen.no/kultur/article422126.ece?showLast=true&status=showall>

mulig at nettdebatter med andre politiske tema ikke viser fullt så store forskjeller mellom foraene. Nøkkelinformantene mine hadde imidlertid ikke inntrykk av at innvandringsdebatten var spesielt utfordrende i forhold til andre debatter, og dette kan bidra til å styrke den ytre kvaliteten. Uansett mener jeg det har vært nyttig å fordype seg i temaet innvandring, som er blant de mest diskuterte på Internett, og som får en stadig større plass i samfunnsdebatten generelt.

6.5 Avslutning

Helt i starten av denne masteroppgaven reflekterte jeg over hvor sentralt Internett og ny teknologi har blitt i det moderne samfunnet. Bestemor har fått Facebook-konto og treåringen manøvrer en iPad med den største naturlighet. Geografiske avstander har nærmest blitt visket ut med Internett, for vennene dine er bare et klikk unna. Det har også oppstått nye digitale møteplasser hvor du kan treffe folk du ikke kjenner, men som deler dine interesser.

Diskusjonsfora er slike møteplasser, og fellesnevneren her er diskusjon og debatt. På de fleste diskusjonsfora er det ingen som vet hvem du er, og dette kan påvirke debatten - oftest i negativ retning. Mens normen for nettstedene tidligere var at Internett og en bredest mulig deltakelse er ensidig positivt for demokratiet, er det de siste årene noen nettsteder som har sett seg lei på forsøplingen nettdebatten fører med seg i form av for eksempel personangrep og rasisme. Det er ressurskrevende å moderere en bråkete debatt, og nettstedet risikerer å få et dårlig rykte. Derfor er det blitt gjort grep for å skjerpe reglene for diskusjon på nettet. Om ikke regulering er den eneste faktoren som påvirker debatten, er det sannsynlig at det er den viktigste. Det er vanskelig å si hva slags form for regulering som i størst grad påvirker deltakelse og debatt, men mange mener at krav om identifikasjon er av stor betydning.

Lindholm (2006) kaller for eksempel anonym nettdebatt for et digitalt maskespill, hvor det åpnes for utstrakt ironi. Hvis redaksjonene derimot krever at nettdebattanter står fram med fullt navn, kan det føre til mer respekt og refleksjon. Det er ikke bare redaksjonene som kontrollerer debatten, men deltakerne får også en forsterket selvjustis og vil kanskje i større grad føle seg som ansvarsbevisste borgere. Det er mulig at dette gjelder i særlig stor grad for innvandringsdebatten, hvor det er lett å pådra seg et lite ettertraktet stempel som rasist. Også på Vårt Lands Verdidebatt, hvor deltakere begrunnet sine restriktive holdninger til innvandring med saklige argumenter, virket dem jeg betegnet som negative til innvandring mindre tilbøyelige til å stå fram ved å laste opp bilde av seg selv. Selv om mitt utvalg var

relativt lite, kan dette tyde på at det føles mer stigmatiserende å stå fram med en negativ holdning til innvandring.

I tillegg til krav til identifikasjon, er det også grunn til å tro at en synlig moderator påvirker debatten i positiv retning (Andersen 2008). Når deltakerne ser at redaksjonen tar diskusjonsforumet på alvor ved å holde orden og rydde opp, kan dette øke deltakernes ansvarsfølelse. Det at mine studier viser store forskjeller mellom Aftenpostens Debattsentralen og Hognar Onlines Debattforum – som begge tilbyr muligheten til å være anonym – kan styrke oppfatningen om at synlig moderering bidrar til en hyggeligere tone på forumet. Verdidebatt har ikke synlig moderering på samme måte som Debattsentralen, men det at redaksjonen deltar på forumet og svarer på spørsmål, kan ha samme effekt.

Redaksjonene kan selv utforme sine regler for nettdebatt, bare de følger retningslinjer i norsk lov og Vær Varsom-plakaten. Da må de ta en avgjørelse om hvilke demokratiske prinsipper de i størst grad ønsker å vektlegge, og hvor store ressurser de ønsker å bruke på forumet. Mine analyser viser at det er mulig å påvirke nettdebatten, slik at det blir en vennligere tone, flere argumenter og meningsutveksling og mindre rasisme og personangrep. Det er imidlertid viktig å være klar på hva slags innlegg man ikke ønsker, og kontrollere at moderatorene følger reglementet til punkt og prikke i sensureringen av upassende innlegg. Hvis ikke, kan man misbruke makten ved å være en “moralens vokter” og undertrykke holdninger som har livets fulle rett.

De redaksjonene som i motsatt fall ønsker å la debatten fritt få utarte seg på et forum med minimalt av kontroll, må være klar over at dette kan innebære en trussel mot demokratiet. Det som i utgangspunktet skal være et inkluderende forum hvor alle kan få delta, kan gjennom personangrep, verbal mobbing og rasisme føre til at folk skyr debatten. Sammensetningen av debatt deltakere blir dermed skjev og muligens dominert av folk som ikke klarer å føre en sivilisert samtale. Ved kun å debattere med holdningsmessig likesinnede, vil det etter hvert minne lite om en debatt, men et sted man kan forsterke eksisterende holdninger. Hvis disse holdningene er rasistiske eller fremmedfiendtlige, kan diskusjonsforumet utgjøre en fruktbar grobunn for at farlige holdninger kan utvikle seg og spre seg til andre deltakere.

6.6 Videre forskning

Internett og ny teknologi i kombinasjon med demokratiske idealer har vært et enormt spennende felt å jobbe med. Mange har allerede forsket på nettdebatten og hvilken demokratisk rolle den kan sies å spille. Men Internett er et omskiftelig fenomen, og det som er nytt i dag kan være gammelt og utdatert i morgen. Derfor tror jeg at nettdebatt og demokratisk deltakelse alltid vil være aktuelt, og det er mange tilnærminger som kan være interessante. I forbindelse med mitt prosjekt, tror jeg det hadde vært nyttig å undersøke et diskusjonsforum under endring over tid. Jeg etterlyste debatter fra det gamle forumet til Vårt Land, men disse var dessverre utilgjengelige. En slik analyse ville kanskje beskrevet enda bedre hvilke konsekvenser det har å endre vilkårene for debatt, fordi man ville diskutert i den samme konteksten.

Videre ville det vært interessant å gjøre flere analyser av deltakerne. Jeg skulle gjerne ha visst mer om bakgrunnsvariabler som utdanning, yrke og politisk ståsted, for å se hvilke typer brukere fora med ulike reglementer tiltrekker seg. Et mangfold av stemmer i debatten er viktig i det deliberative demokrati. Dersom hvert forum kun tiltrekker seg én bestemt type mennesker, vil ikke nettdebatten nødvendigvis leve opp til de demokratiske forventningene man i utgangspunktet hadde.

Gjennom eksempler fra diskusjonsforaene ser vi at personangrep og sjikanerende innlegg til tider kan være svært grove. Spesielt i tilfeller hvor det er én person som stadig blir hengt ut på Internett, kan dette oppleves som svært belastende. I kapittel 1 viste jeg til uttalelsen fra tidligere fotballspiller og Start-trener, Stig Inge Bjørnebye, om at liv vil kunne gå tapt som følge av sjikane i nettdebatter. En inngående studie av ofre for en slik nettsjikane, kunne ytterligere belyst konsekvensene av en ukontrollert nettdebatt.

Litteraturliste

Aftenposten.no: Regler for Debattsentralen. <http://debatt.aftenposten.no/text/rules.html>. Sist besøkt 05.06.2011.

Andersen, Kate Haukerud (2007): *Moderators dilemmaer i diskusjonsfora*. Masteroppgave i informatikk. Universitetet i Oslo.

Andersen, Svein S. (2006): "Aktiv informantintervjuing". *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 22: 278-298.

Aschehougs og Gyldendals Store Norske leksikon, 3. utgave, Kunnskapsforlaget, Oslo 1998:

Neger: <http://www.snl.no/neger>

Jøder: <http://www.snl.no/j%C3%B8der>

Sarkasme: <http://www.snl.no/sarkasme>

Balkin, Jack M (2004): "Digital Speech and Democratic Culture: A theory of Freedom of Expression for the Information Society." I: Gibbons, Thomas (2009): *Free Speech in the New Media*. Farnham: Ashgate.

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. "Sentrale begreper".

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/integrering/midtpalte/sentrale-begreper.html?id=566423>). Besøkt 5.4.2011.

Bennett, Lance W. (2007): "Civic learning in changing democracies: Challenges for citizenship and civic education." I: Dahlgren, Peter (2007): *Young citizens and new media. Learning for Democratic Participation*. New York: Taylor & Francis Group, LLC.

Berdal R. B., Sverre (2004): *Public deliberation on the Web: A Habermasian inquiry into online discourse*. Hovedfagsoppgave i Informatikk. Universitetet i Oslo.

Berry, Jeffrey M. (2002): "Validity and Reliability Issues in Elite Interviewing", *PS: Political Science and Politics*. 35: 4, 679-682.

Bimber, Bruce A & Davis, Richard (2003): *Campaigning online: the Internet in U.S. elections*. Oxford New York : Oxford University Press.

Bokmålsordboka:

Neger: [http://www.nob-](http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=neger&bokmaal=+&ordbok=bokmaal)

[ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=neger&bokmaal=+&ordbok=bokmaal](http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=neger&bokmaal=+&ordbok=bokmaal)

Elite: <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=elite&ordbok=bokmaal>

Bryman, Allan (2004): *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

Castles, Stephen & Miller, Mark J. (2009): *The Age of Migration. International population movements in the modern world*. New York: Palgrave Macmillan.

Coleman, Stephen & Blumler, Jay G (2009): *The Internet and Democratic Citizenship. Theory, Practice and Policy*. Cambridge: University Press.

Dagsavisen, 2009 : «Hatet vokser på Internett». Artikkel av Tor Sandberg, 19.06.2009.

Dahlberg, Lincoln (2004): "Net-public sphere research: Beyond the "first phase"." *The Public* 11 (1): 27-44.

Dahlgren, Peter (2007): *Young citizens and new media. Learning for Democratic Participation*. New York: Taylor & Francis Group, LLC.

Enli, Gunn og Skogerbø, Eli (red.) (2008): *Digitale dilemmaer. Nye medieformer, nye utfordringer*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS.

Eriksen, Erik Oddvar (2001): *Nye deltakelsesformer og deliberativt demokrati*. Bergen: Los-senteret.

Eriksen, Erik Oddvar og Weigård, Jarle (1999): *Kommunikativ handling og deliberativt demokrati. Jürgen Habermas' teori om politikk og samfunn*. Oslo: Fagbokforlaget.

Fagpressenytt, 19.12.2007: "PFU-dom mot uredigert nettdebatt". Artikkel av Berit Nyman.
<http://www.fagpressenytt.no/id/2353.0> (besøkt 16.05.2011)

Fjørtoft, Kjersti (2007): "Pluralismens utfordringer: Habermas og Rawls om liberalisme, demokrati og offentlig fornuftsbruk." I: Lysaker, Odin og Aakvaag, Gunnar (2007): *Habermas: kritiske lesninger*. Oslo: Pax.

Finnemann, Nils Ole (2005): *Internettet i mediehistorisk perspektiv*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.

Forskning.no 29.07.2010: "- Internett får demokratiet til å smuldre opp". Artikkel skrevet av Niels Ebdrup. <http://www.forskning.no/artikler/2010/juni/253749>. Besøkt 17.11.2010.

Gentikow, Barbara, 2005: *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*. IJ-Forlaget, Kristiansand

Gentikow, Barbara og Skogseth, Egil (2007): *Medier og demokrati*. Oslo: Spartacus forlag AS

George, Alexander L. & Andrew Bennett (2005): *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge, MA: MIT Press.

Gerring, John (2007): *Case Study Research. Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.

Gillham, Bill (2005): *Research interviewing. The range of techniques*. Maidenhead: Open university press.

Goldstein, Kenneth (2002): "Getting in the Door: Sampling and Completing Elite Interviews", *PS: Political Science and Politics* 35: 4, 669-672.

Goode, Luke (2005): *Jürgen Habermas : democracy and the public sphere*. London : Pluto Press.

Graham, Todd (2002): *The public sphere needs you. Deliberating in online forums: New hope for the public sphere?* Master thesis, University of Amsterdam.

Grønmo, Sigurd (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Habermas, Jürgen (1971): *Borgerlig offentlighet – dens framvekst og forfall*. Oslo: Gyldendal.

Habermas, Jürgen (1998): "Three normative models of democracy". I Cronin, Ciara & De Greiff, Pablo: *The inclusion of the other*. Cambridge, MA: MIT Press.

Habermas, Jürgen og Kalleberg, Ragnvald (1999): *Kraften i de bedre argumenter*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Hagelund, Anniken (2002a). *The Importance of Being Decent. Political Discourse on Immigration in Norway 1970-2002*. Oslo: Unipax.

Hamelink, Cees J (2000): *The Ethics of Cyberspace*. Londen: SAGE Publications.

Hegnar Online Debattforum: "Regler og informasjon". <http://www.hegnar.no/forum/>. Sist besøkt 04.06.2011.

Hellevik, Ottar (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hernes, Gudmund og Knudsen, Knud (1994). "Klimaskifte? Norske reaksjoner på flyktninger, asylsøkere og innvandrere 1988-1993" i *Tidsskrift for samfunnsforskning* No. 3.

Hestvik, Hanne (2004): "valgkamp.no". I: Bernt Aardal, Anne Krogstad & Hanne Marthe Narud red., *I valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ihlebak, Karoline Andrea (2008), "Publikumsdeltakelse og redaksjonelle dilemmaer" i Enli, Gunn og Skogerbø, Eli (red.) (2008): *Digitale dilemmaer. Nye medieformer, nye utfordringer*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS.

Ihlebak, Karoline Andrea og Espen Ytreberg (2009) "Moderering av digital publikumsdeltakelse: Idealer, praksiser og dilemmaer" i *Norsk Medietidsskrift*, årg. 16, nr. 1, s.48-65.

Jensen, Jakob Linaa (2002): "Public spheres on the Internet: anarchic or government-sponsored: a comparison." Paper for AoIR conference in Maastricht 2002. Department of political science, University of Aarhus, Denmark.

Jørgensen, Charlotte og Onsberg, Merete (2008): *Praktisk argumentation*. 3. utgave. København: Nyt Teknisk Forlag. S. 16 – 18.

Karlsen, Rune (2007): "Den første internettvalgkampen?" I: Bernt Aardal red., *Norske velgere*. Danmark: N.W. Damm & Søn

Kies, Raphaël (2010): *Promises and limits of web-deliberation*. New York: Palgrave Macmillan.

King, Gary, Keohane, Robert O. & Verba, Sidney (1994): *Designing Social Inquiry*. Princeton: Princeton University Press.

Kjeldsen, J. E (1998): "Duellanter, følelser og urokkelige standpunkter – Fjernsynsdebatten som retorisk genre" i Børdahl, O., et al. *Retorikkens omegn. Retorisk årbok 1998*, Kulturtekster nr. 13. Bergen: Senter for europeiske kulturstudier.

Krippendorff, Claus (1980): *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Kvamme, Torvald; Rudjord, Odd; Westnes Erik (1997): *Internett i Norge: dette bør du vite*. Oslo: Tl-forlaget.

Kvinnegruppa Ottar, 18.01.2010: "Ottar raser mot nettdebatten". http://www.kvinnegruppa-ottar.no/no/index.php?option=com_content&view=article&id=527:ottar-raser-mot-nettdebatten&catid=929&Itemid=80. Besøkt 05.01.2011.

Leech, Beth L. (2002): "Asking Questions: Techniques for Semistructured Interviews", *PS: Political Science and Politics*.

Libæk, Sverre Høgset (2009): *Meningstyrer møter moderator. En undersøkelse av forumet VG Debatt*. Masteroppgave ved Institutt for medier og kommunikasjon. Universitetet i Oslo.

Lijphart, Arend (1975): "The Comparable-Cases Strategy in Comparative Research", *Comparative Political Studies*. Sage publications LTD.

Lindholm, Magne (2006): "Maskespill og nettdebatt" i Nytt norsk tidsskrift nr. 4 2006. Oslo: Universitetsforlaget.

Lippert-Rasmussen, Kasper (2003): *Der må da være en grænse! Om holdninger til ny teknologi*. København : Museum Tusculanums Forlag.

Lofot-tidende.no, 26.03.2008: "Stenger debattforumet". Artikkel av Rune Andreassen. <http://www.lofot-tidende.no/nyheter/article3429966.ece>. Besøkt 16.04.2011.

Mandag morgen 14.09.2009: "Skole, miljø og eldre vant – på papiret. Men på nettet var innvandring den heteste valgkampsaken." Artikkel av Sveinung Engeland.

Moe, Hallvard (2009): *Public Broadcasters, the Internet, and Democracy. Comparing Policy and Exploring Public Service Media Online*. PhD. Universitetet i Bergen.

Musser, John og O'Reilly, Tim (2007): *Web 2.0 : principles and best practices*. Sebastopol, Calif.: O'Reilly Media.

Norsk presseforbund: *Nettdebatt og forhåndsredigering*.

<http://presse.no/Spesial/Forside/Nettdebatt+og+forh%C3%A5ndsredigering.9UFRnK2T.ips>.

Besøkt 03.06.2011.

Norsk presseforbund: *Bruddstatistikk 2010*.

[http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Statistikk/291+klager+p%C3%A5+PFUs+bor
d+i+2010.9UFRzU2V.ips](http://presse.no/Pressens_Faglige_Utvalg_PFU/Statistikk/291+klager+p%C3%A5+PFUs+bord+i+2010.9UFRzU2V.ips) Besøkt 01.06.2011.

Nrk.no, 22.08.2008: Hegnar Online anmeldes for rasisme. Ukjent artikkel-forfatter.

<http://www.nrk.no/nyheter/1.4896491>. Besøkt 15.11.2010.

Nrk Østfold 01.10.2010: "Mistet posisjonen da nettdebatten stengte". Artikkel av Espen

Torgersen. <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostfold/1.7316688>. Besøkt 15.02.2011.

Omdahl, Jan (2006) : « Anonym, men meningsberettiget ». Kommentar i Dagbladet,

18.08.2006. <http://www.dagbladet.no/dinside/2006/08/18/474303.html>. Besøkt 24.03.2011.

Oskamp, Stuart & Schultz, P. Wesley (2005): *Attitudes and Opinions*. Lawrence Erlbaum Associates.

Pateman, Carole (1970): *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: University Press.

Preece, Jenny (2000): *Online communities: designing usability, supporting sociability*.

Chichester: Wiley.

QSR International: "What is qualitative research software?"

<http://www.qsrinternational.com/what-is-qualitative-research.aspx>. Besøkt 25.05.2011.

Richards, Lyn (2005): *Handling qualitative data. A practical guide*. London: Sage publications.

Schneider, Steven (1997): *Expanding the public sphere through computermediated communication: Political discussion about abortion in a Usenet newsgroup*. PhD. Diss., Department of Political Sciences, Massachusetts Institute of Technology.

Schumpeter, Joseph A. (1976): *Capitalism, Socialism & Democracy*. London and New York: Routledge. (Reprinted in 1994)

Skogerbø, Eli og Winsvold, Marthe: "Nettet som debattarena". I: Enli, Gunn og Skogerbø, Eli (red.) (2008): *Digitale dilemmaer. Nye medieformer, nye utfordringer*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS

Skotheim, Liv (2007): "Debatthøsten i gang". Kommentar i Aftenposten, 30.08.2009. <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentatorer/skotheim/article3241135.ece>. Besøkt 22.05.2011.

Statistisk sentralbyrå, 24.09.2010: "Ni av ti husholdninger har Internett". (SSB: IKT-bruk i husholdningene, 2. kvartal 2010). <http://www.ssb.no/emner/10/03/ikthus/>. Besøkt 01.11.2010.

Strømsnes, Kristin (2003): *Folkets makt – medborgerskap, demokrati og deltakelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Sunnhordaland.no 24.04.2008: "Stenger debattforumet". Artikkel av Jøran Grønstad. <http://www.h-avis.no/nyheter/stenger-debattforumet-1.1748519>. Besøkt 16.04.2011.

Tansey, Oisin (2007): "Process Tracing and Elite Interviewing: A Case for Non-probability Sampling", *PS: Political Science and Politics*.

Tjora, Aksel (2009): *Fra nysgjerrighet til innsikt. Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Trondheim: Sosiologisk forlag.

Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Vox publica 05.02.2009 : «En dokumentasjon av debatten om nettdebatten». Gjengivelse av debatten “Fritt fram på nett?” på Litteraturhuset 02.02.2009. Skrevet av Ingeborg Volan.
<http://voxpublica.no/2009/02/debatt-om-nettdebatt-en-dokumentasjon/> Besøkt 22.05.2011.

Vårt Land Verdidebatt: “Slik bruker du Verdidebatt.” <http://www.verdidebatt.no/hjelp/>. Sist besøkt 31.05.2011.

Østbye, Helge, Knut Helland, Karl Knapskog and Leif Ove Larsen 2002: *Metodebok for mediefag. 2. utgave*. Fagbokforlaget, Bergen.

Østerud, Øyvind (2002): *Innføring i politisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Øvrebø, Olav Anders og Moe, Hallvard (2010): “Nettmedier og offentligheten. *Vox Publicas netthøring om NRK-plakaten*.” Norsk medietidsskrift, årg. 17, nr. 1, s. 4-25.
Universitetsforlaget.

Wikipedia.no:

Diskusjonsforum: <http://no.wikipedia.org/wiki/Diskusjonsforum>. Besøkt 15.10.2010.

Islamofobi: <http://no.wikipedia.org/wiki/Islamofobi>. Besøkt 13.01.2011.

Personangrep: <http://no.wikipedia.org/wiki/Personangrep>. Besøkt 02.03.2011.

Søppelpost: <http://no.wikipedia.org/wiki/S%C3%B8ppelpost>. Besøkt 26.05.2011.

Wright, Scott (2007): “A virtual European public sphere? The Futurum discussion forum”.
Journal of European Public Policy, Vol. 14, nr. 8, s. 1167 – 1185. Routledge.

Wright, Scott og Street, John (2007): “Democracy, deliberation and design: the case of online discussion forums”. *New Media & Society*, October 2007, vol. 9 nr. 5, s. 849-869. Sagepub.

Aardal, Bernt (1995): “Den politiske opinion. Holdning til stridsspørsmål og underliggende dimensjoner”, (kap. 4) i Bernt Aardal og Henry Valen: *Konflikt og opinion*, Oslo: NKS-Forlaget.

Aardal, Bernt (2007): *Norske velgere. En studie av stortingsvalget 2005*. Oslo: Damm.

Vedlegg 1: Oversikt over analysematerialet

Analysematerialet er hentet fra nettsidene til aftenposten.no, hegnar-online.no og vartland.no i perioden 08.02.2011 – 25.02.2011.

Aftenposten Debattsentralen

07.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Å bo hvor man ønsker	4	350
Islamistene viser sitt sanne ansikt	59	93
Den utenlandske bloggerens forståelse	2	22
Hei vennen	4	104
Imamer og norsk	3	223
Modige Sara	33	70
Har Støre kjøpt Norge fri for terror?	64	142

08.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Svidde av kirker i Indonesia	4	76
Slipp narkomane og alkoholikere inn i Domkirken	2	79
Islam årsak til stagnasjon	52	276
Et verbalt spark til “godfjottene”	4	27
Norge for nordmenn?	16	132
Og slik blir virkeligheten snudd på hodet	2	33
Fetter-kusine-ekteskap kan bli dyrt	30	160
Den fattige tiggeren og hans rike sjel	60	120
Hvorfor innvandring ikke hjelper den tredje verden	10	32
Fortsatt håp for Europa	10	19
Vårt samfunn undergraves av regjeringen	24	93
Også er man i gang	23	175
Islamsk råd Norge vs. Hells Angels	46	143

09.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Mange vanskelige følelser i multikulturen	1	306
Hvordan få 23 asylsøkere inn i en Chrysler	65	122
Hvem står bak Domkirkeokkupantene?	14	102
Mullahenes makt	12	151
Dramatisk for kristendommen	76	152
FrP vil gi lavere lønn til innvandrere	120	183
Valgflesk fra AP	1	156
Integrert muslim halshogde kona si	111	639

10.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Fremgang for innvandringskritisk parti i Finland	6	144
Hvor er den etiopiske ambassdøren?	4	84
Smaker den bedre?	6	361
Det hellige asylinstitutt?	4	86
Nytt kirkeasyldrama på gang..	14	28
Slik skal ap lure deg?	6	192
Tøysete påstander om at vi ser ned på svensker.	13	123

11.02.2010		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Enda en grov voldtekt i Sverige: 13 kommentarer	6	47
Cameron har skjønt det	58	4
Skremmende anti-demokratisk bevegelse truer Norge	27	42
Bør rasisme i praksis tillates ?	19	120
AP; muslimer et særskilt intergreringsproblem	13	276
Asylsøkere har okkupert Domkirken i Oslo	92	42
Dokumentaren Det Muslimske Brorskap er profestisk?	76	66
En gang asylsøker alltid asylsøker	6	157
Statistikk og "Brødre" - hvem eier virkeligheten	27	161
Kirke-asylantene driver utpressing på falske premisser	17	272
Noen som vet antall asylanter i muslimske stater?	0	34
En uke i multikulturelle Sverige - Ran, vold og sex for barn	120	536

12.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
76,6% av muslimene i Danmark tar avstand fra terror	15	14
Fødes det for få etniske nordmenn?	24	129
Hvordan kan vi godta at muslimer behandler homofile som kriminelle?	0	137
Kan en muslim bli intergrert?	16	143

13.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Selvsagt...	1	51
Dagens lille enkeltilfelle	4	88
Årets pressefoto	0	24
CNN – Kristne i Irak drepes av muslimer	28	109
Asylsøkende narkotikaring	1	45
Norske egyptere gråter av glede	74	94
58. Bør Norge tilby Mubarak politisk asyl?	17	73
99 prosent av muslimene i Norge tar avstand fra terror	117	68
En viss forskjell	3	113
Ap vanærer nå sine egne	55	100
Er de ulovlige asylsøkerne fortsatt i domkirken?	0	80
Danske muslimer blir kristne	169	122
64. 2000 muslimer i Norge støtter terror	41	90

Hegnar Onlines Debattforum

07.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Arbeiderpartiet er rasister	4	28
Igjen gjør vg kampen mot mobbing til en rasisme sak	2	38
Det blir forbud mot ekteskap mellom søskenbarn, men ikke	4	59
Svarting på Svinesund..	0	23
Oslo - a cosmopolitan city	0	14
Høgre vil ha meir arbeidsvinnvandring?	2	32
Norge vil antagelig være en muslimsk stat i 2100	4	35
Damonstrasjon av ulovlige utenfor Stortinget idag	0	49
Hva skjer med Antirasistisk senter når SV går ut?	0	66
28 000 svensker skal sparkes ut av landet	3	46
Søskenbarn ekteskap forbys!	2	85
Vil Frp innfri ?	7	230
Nå er det på tide at staten kjøper egne hus til asylsøkere	7	18
Moske i mattekoka	6	18
Marie Amelie-saken oser av venstre-rasisme	7	69
100 svartinger har okkupert oslo domkirke.	3	12
Asylsøkere beleirer Domkirken i Oslo	18	137
Nordmenn deltar i en fryktet anti-muslimsk demonstrasjon	13	83
(SIAN) Vårt samfunn undergraves	3	77
For 25 år siden sa FRP - nei til at søskenbarn gifter seg	1	41
Ninja er bedre enn niqab 8	8	16
La dem få bli!	5	29
AMA-032: Khat gir meg roen jeg trenger	0	24
Nekte søskenbarn å gifte seg, særlig!	17	57

10.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Skammens bygning på furuseth (MOSKEEN)	26	7
Innvandringen er kostbar	1	81
1 million i dusør...	7	22
Muslimere konverterer	1	65
Når skal jentene lære?	2	163
10 tiltak for en bedre innvandringspolitiikk!	4	117
Negre hører ikke hjemme i Norge	37	10
Norge må få til Returavtale med alle "Asylsøkerland"!	0	47
Dagsavisen-Koranskoler (APE prestisjeprosjekt)	23	31
NHO: MUSLIMSK INNVANDRING KOSTER ENORMT.	11	80
Støre: Vi må sette Pakistan først	14	13
For dere som ikke vet hvordan pakistanerne kom til	30	451
Etiopere er lykkejegere. Dra hjem!	28	5
Taliban åpner kontor i Tyrkia - Og Hamas i Oslo	16	14
Vi kan integrere alle, utenom muslimene! Se link	2	5
Gahr Støres utrolig uttalelser om islam og terror.	42	19
Innvandringen til Norge vil bli et Kjempeproblem!	20	72
En helsearbeiders møte med det "nye vi " !	27	517
Sjokkrapport om innvandrere og trygdesystemet.	24	99

En asylsøker koster Norge 4,25 mill pr år !	16	262
Liste over rasistdrap begått mot etnisk norske av fargede	56	455
Antirasistisk senter		
0 kommentarer. 55 ord.	0	55
Våre DØVE mister skoler/ Flyktninger får morsmålskole....	7	45
Jens Stoltenbergs kone er ifølge media jøde...	25	15
Blir alle kvinnelige asylsøkere gravide?	12	31
SOS rasisme	1	6
UDI vil vise homofilm til asylsøkere	39	37
Melding til de sultestreikende.	6	10

11.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Kirkeasyl? muslimer eller kristne	0	72
Jukser Innvandrere mer i forking?	2	50
Multikultur	1	141
Nytt svindelopplegg: innvandrere vil ha penger til taxi	5	270
Somalier lager problemer overalt.	0	344
Landet er fylt opp, nå kan vi bremse litt sier Støre!	10	76
Nedslitte kirker et milliardsluk for kommunene	4	64
Uten innvandring = Ingen integreringsdebatt	3	8
Hvorfor kommer alle til Skandinavia - her er svaret	8	10
Flere muslimer inn i landet, sier Krf og Venstre.	2	33
Bekymringsverdig at det holdes fortsatt stø kurs mot	0	37
90 krav Jonas ? Eller 1.200 MRD ut i intet ?	1	26

Riving av Groruddalen	9	16
Islamistvennene i norsk presse arbeider for santan !	0	23
På grensen til hva som er forsvarlig	0	48
NDF	0	19
ME LETTLURTE NAVIE HAR EIN REGEL !!!	18	99
ALLE SOM ER TATT I JUKS PÅ UNIVERSITETET ER UTLENDINGER	3	1
Løsningen på rasismeproblemet er mer innvandring	0	6
Mange land i Europa er nå enig i at multikultur	5	19
Når England tør gi faen kan Norge også!	5	101
En gal manns nedtegnelser ?	44	239
Å se muslimer snakke om demokrati, er som neger i dress	5	13
Antirasistisk senter	2	64
Frp vil rive blokker i Groruddalen i Oslo.	23	48
Nytt somali svindlertriks:	10	345
Melding fra Jens Stoltenberg til Hegnar Online	3	42
Bli med!	1	75
Multikulturalismen har slått feil	0	34
Bytter bolig på grunn av naboen	2	21
Jonas Gahr Støre aner ikke hvordan vanlige folk har det!	10	88
Etter noen år flytter alle til Oslo.	18	12
Halden fengsel for bra for utenlandske kriminelle	2	220
Lag registre over islamistvenner	6	42
12,5 millioner muslimer i Europas tre største økonomier	21	42

Norge må hente tilbake asylsøkerne som ble tvangsreturnert	10	28
Hvorfor er proforma ekteskap ulovlig?	4	78
Homofilm til muslimer	2	72
ikke rør bloka på grorud	11	26
Johna Remen Evensen er ikke neger	3	13
Vi må farge Middelhavet med blod, vi har ikke noe valg.	9	62

12.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Nytt begrep?	34	82
Neger i MGP? MUHAHAHAHAHAHAHAHAHAHAHA!!!	9	11
Hva med denne Krekar...?	5	94
Danmark viser vei -	23	65
Hva er det med AP-Politikere og Pakistan?	20	19
UDI trenger ny leder og klare instruksjoner fra Regjeringen!	5	111

14.02.2011		
Tittel	Antall kommentarer	Antall ord
Hvor mange kan komme fra midtøsten og bli norske ?	5	44
Støre sier Norge ikke hadde vært der de er uten pakkiser	17	70
Islamistene tvang myndighetene i kne	2	22
Er søskenbarn som gifter seg og har sex incest?	0	47
Asylsvindlere og " flyktninger " krever enorm plass.	1	276
Skal Asylsøkere med avslag true seg til opphold?	6	20
Grådige nordmenn eier ikke skam- svensker på slavelønn	0	166
Må Gud (gudene) forby at denne mannen	5	241
Norge trenger et nytt elektronisk ID-system!	19	72

Tid for OFFRING foran alle MOSKEENE i Norge	3	26
De sultestreikende etioperne har vasket domkirken	0	13
pakisfolk er dritfolk få dem ut ta landet	0	26
Louix Thieroux - hva skjer i hodet på en neger...	1	55
Hvorfor hvite kvinner foretrekker svarte menn? Størrelsen!	3	12
Se den samlingen unge menn i sin beste alder, flyktninger ?	6	31
JA TIL KUSINE OG SØSKENBARNEKTESKAP	18	74
Svenskene forlater Norge i protest	12	55
Haba haba Stella - Et bevis på demokratiets undergang	20	28
Har du hatt integreringssuksess Jonas ? Forklaringer	9	21
Mahamod Mohidin med kone og ni barn	5	29
Ny muslimsk trygdesvindler?? Stavanger 22 personer	2	45
De brutale ranerne var "norske" statsborgere	10	57
I dag ser de ikke så lidende ut, de etiopiske snylterne	1	31
Raddissene vil at pakkis familiepuling skal fortsette...	5	75
Seriøst. Hvordan takle terrorfaren under ski-vm?	1	36
Hvorfor jages svenskene ut og rasket beholdes?	10	16
Jaglands sønn redd etter overfall -Ble Beriket av to muslim	9	450
Asylsvindlere kan få 200.000 i erstatning	33	29
Taxisjåfør kjørte "flyktninger" fra Paris til Stockholm	0	8
Statens vegvesen med flerkulturell håndbok	3	6
La oss handle i Fridtjof Nansen ånd,hjelp flyktningene hjem	1	228
Tunisiske lykkejegere i tusenvis strømmer mot Italia	14	34
Mye knivstikking i dag. Vredens Dag i Oslo?	2	11
Statsministersønn slått og truet med kniv og sprengning	2	37

Vårt Lands Verdidebatt: 07 – 14. februar 2011.

Nestekjærlighet i praksis	0	1163
Flyktninger i Guds hus	14	152
Ansiktet mangler	27	262
Hva er en nordmann?	1	531

Religionskritikkens tilbakekomst	5	5
Skjemmende boligblokker i Groruddalen?	1	246
Asyl og arbeidsløyve - kva meiner egentleg Vårt Land?	5	565
Trykket stemning da Sarkozy kritiserte multikultur	4	140
Den undervurderte kunsten å unngå problemer	2	2
De etiopiske asylsøkerne.	30	898
Fønvind	24	623
INGEN HORDER AV KRISTNE	14	454
Jeg tilhører hylekoret!	5	1153
Kirkeasyl på vei ut?	5	304
Tidene skifter	16	453

Vedlegg 2: Intervjuguide

Innledning

Tusen takk for at du bruker av din tid og har sagt ja til å bli intervjuet i forbindelse med masterprosjektet mitt.

Tema for masteroppgaven er diskusjonsfora og demokrati, og målet mitt er å undersøke hvordan fora med ulike reglement skiller seg fra hverandre, og hvordan de oppfyller kriterier for deliberativt demokrati/samtaledemokrati.

Jeg sammenlikner Vårt Lands Verdidebatt, Aftenpostens Debattsentralen og Hegnars Debattforum og vil utføre intervjuer med redaksjonene. Dette er en del av datainnsamlingen, med det formål å få informasjon om representantenes egne synspunkter rundt reglement for nettdebatt og hvorvidt de mener at viktige prinsipper om deltakelse og diskusjon blir oppfylt slik diskusjonsforumet virker i dag.

Jeg vil benytte dataene i oppgaven knyttet til ditt navn og yrkestittel, med mindre du ønsker det annerledes.

Intervjudataene vil transkriberes, og du vil få mulighet til sitatsjekk. Jeg vil be om å få benytte meg av diktafon for å lette analysearbeidet.

Verdidebatt

1. Hvorfor ble Verdidebatt startet, og hva er de viktigste endringer dere gjorde i reglementet (stikkord: anonymitet, brukeransvar, moderators rolle)? Hvilke prinsipper for diskusjon og deltakelse ligger bak endringene? Hvordan mener du disse prinsippene blir oppfylt med det nye regelverket?
2. Hva førte endringene til i forhold til det gamle diskusjonsforumet?
3. Hvilke tilbakemeldinger har dere fått fra deltakerne etter at Verdidebatt ble lansert?
4. Deltar redaksjonen selv på Verdidebatt? Hvorfor og på hvilken måte?
5. Dere har gitt deltakere mulighet til å påvirke debatten ved å anbefale, varsle osv. Hvorfor? Hvilken effekt har det?

6. Noen mener at muligheten til å være anonym på nettdebatten slipper til stemmer som ellers ikke blir hørt. Hvordan ser dere på dette argumentet for anonymitet?
7. Hvor viktig mener du det er for nettstedet å ha et diskusjonsforum på sine nettsider?
8. I hvor stor grad mener du politikere og andre samfunnsengasjerte bør delta i nettdebatten på diskusjonsfora?

Innvandring og integreringsdebatten på Verdidebatt:

9. Hvordan vil du beskrive innvandringsdebatten på Verdidebatt? (Stikkord: tone mellom deltakere, hvilke tema er mest diskutert, balanse mellom positive og negative holdninger etc.)
10. Hvilke utfordringer har dere på dette forumet?
11. Hvor ofte må dere slette innlegg eller stenge ute deltakere, og hva er årsaken?
12. Hvilken betydning tror du det har for innvandringsdebatten på Verdidebatt at Vårt Land er en kristen avis?
13. Har dere planer om å endre på reglementet for ytterligere å øke kvaliteten på debatten?

Aftenposten og Hegnar Online

1. Når og hvorfor ble Debattsentralen/Debattforum lansert?
2. Hvilke prinsipper for diskusjon og deltakelse ligger bak reglementet på Debattsentralen/Debattforum? Hvordan mener du disse prinsippene blir oppfylt med det eksisterende regelverket?
3. Dere har gitt deltakere mulighet til å påvirke debatten ved å anbefale, varsle osv. Hvorfor? Hvilken effekt har det?
4. Deltar redaksjonen selv på forumet? Hvorfor og på hvilken måte?
5. Hvor viktig mener du det er for Aftenposten/Hegnar Online å ha et diskusjonsforum på sine nettsider?
6. I hvor stor grad mener du politikere og andre samfunnsengasjerte bør delta i nettdebatten på diskusjonsfora?

Innvandring og integreringsdebatten på Debattsentralen/Debattforum:

7. Hvordan vil du beskrive innvandringsdebatten på Debattsentralen/Debattforum?
(Stikkord: tone mellom deltakere, hvilke tema er mest diskutert, balanse mellom positive og negative holdninger etc.)
8. Hvilke utfordringer har dere på dette forumet?
9. Hvor ofte må dere slette innlegg eller stenge ute deltakere, og hva er årsaken?
10. Har dere planer om å endre på reglementet for å øke kvaliteten på debatten?